

శుద్ధాంధ్ర భారత సంగ్రహము
శ్రీ
శుద్ధాంధ్రోత్తర రామాయణము

శ్రీ. శ్రీ. కంఠమూరి వీరేశలింగం పంతులు

శ్రీమంత్రి ప్రభుత్వం ఆంధ్రప్రదేశ్
విద్యా ప్రచారకులు
కింగ్స్ పబ్లికేషన్స్

ప్రకాశకులు :
హితకారిణి సమాజము,
రాజమండ్రి.

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారి

గ్రంథములు

ప్రహసనములు

మొదటి సంపుటము.

1. ఆపూర్వబహ్మచర్య ప్రహసనము
2. విచిత్రవివాహ ప్రహసనము
3. మ బధిర ప్రహసనము

... ప్రహసనము

5. ... రగానవినోద ప్రహసనము
6. కలహప్రియా ప్రహసనము
7. మహామహోపాధ్యాయప్రహసనం
8. యోగి -

... వంశక

10. ఆనందయశస్వి ప్ర॥

11. కలిపురుషశనైశ్చ విలాసము

12. వేశ్యాప్రియా ప్ర॥

13. కౌతుకము

14. ...

... మొదటి భాగము

... ము

... ము

నాట

... సంపుటము.

... ము

... ము

(మూడవ ...)

4. మహారణ్యపురాధిపత్యము

5. ప్రహ్లాదనాటకము

6. సత్యహరిశ్చంద్ర నాటకము

7. దక్షిణగోగ్రహణము

8. వివేకదీపిక

భాషాంతరీకృత నాటకములు

మూడవ సంపుటము.

1. చమత్కార రత్నావళి

2. రాగమంజరి

... యోగము

... భిక్షా

... గిరిరామరాయ

... ప్రబోధచంద్రోదయము

8. వెనీసుపర్వత శిఖరము

బంధములు

... వ్యయములు

... ము

1. సత్యజ్ఞా పూర్వదేశయాత్రలు

(1, 2 భాగములు)

... చరిత్రము

... వినయనైషధం

... నము

గ్రహము

... ము

శుద్ధాంతభారతసంగ్రహము.

By
K. VEERESALINGAM

ప్రీతి క.

- చ. నిరియోక యంత చేకులుటచేతనె మత్తిలి ముందు కీడుమే
 శృరసెడివాఁ దొకండు గలఁడంచుఁ దలంపక పెక్కుదోసముల్
 జరపెడి వారినేన్ దగుదొసంగిడి పిమ్మటఁబ్రోచువేల్పు దా
 సరగున నేలుఁగాత గురుసామిని వేంకట సుబ్బ రాయనిన్.
- సీ ఏవాఁడు జగముల నెల్లను నొక్కటఁ దలఁపులోననే తాను గలుగఁజేయు
 నెవ్వఁడుకనఁబడ కల్గిచోటులనుండి యన్నింటిననయంబు నరసిప్రోచు
 నెవ్వని యిచ్చమై నెల్లమైతాల్పులు దివికినేగుదురు బొందిగమిఁ జాసి
 యెవ్వఁడు నెఱిఁదప్ప కెపుడునుండెడివారికెన్నఁడుఁదలుఁగనియెలమిఁగూర్చు
 నట్టివేలుపువాకొన నలవిగాని కనికరంబున నెనలేని కలిమి యొసఁగి
 రమణఁ గొల్ల వేంకట సుబ్బరాయసెట్టి నతనితమ్మునిగురుసామినరయు గాత.
- క. బటువు జగమ్ములఁ గలయ, న్నిటికిని దొరయైన యట్టి నెఱవేలుపు వేం
 కటసుబ్బ రాయసెట్టిని, దిటపుగ గురుసామిసెట్టిఁ దిరముగమనుచున్.
- సీ ఏవారియింటి పేరిజ్జగంబునఁదొల్లి గుట్టము వారవి కుదిరియుండి
 కొల్లగా రోయివిఁగోరు వారలఁదన్న గడను గొల్లావారుగాఁగ మాతె
 నెవ్వరి కొలమునకెల్ల సింగనసెట్టి మొదటివాఁడయి పేరు మోచియుండె
 నెవ్వరి తాత పేరెన్నికకును నెక్కి సుబ్బరాయలుసెట్టి సౌబగుమీతె
 మిపుల సరివారిలోన గారవముఁగాంచి, యెసఁగినట్టి వేంకయసెట్టి యెవరితండ్రి
 యట్టివేంకట సుబ్బరాయలునుదమ్ముఁ, దై నగురుసామిసెట్టియునలరుచుండ్రు.
- చ. అడవిమెగంబు లందమగునట్టి పులుంగులు నున్నతోటయె
 క్కడఁ గనువారివేడ్కకయి కన్నులపండువు గాఁగనుండునే
 కడఁ బలువింతలెల్లఁ జనికొంచెడివారికిఁ గాఁగఁగూరుపం
 బడిన వెడందసాల చెలువంబగుఁ జూపటకన్ను విందుగాఁ.
- ఉ ఎక్కడఁ గూడి నాయములనేపురు తీర్చెడుగొప్పకొల్పూ వే
 తెక్కడనీడులేక తగు నెక్కడఁ బిల్లలకన్ని విద్వేయం
 జక్కఁగ నేర్చి తేలుపఁగఁ జాలిన విద్వేలసాలయొప్పుఁ దా
 నెక్కడ గొప్పకోట యొకఁడింపగు దండులు నిండియుండఁగన్.

- సీ. ఏవీటితూర్పున నెసఁగును సంద్రంబు డాయరాని యగడ్తయో యనంగ
 నేప్రోలినుండి తామింతలోఁ బొగబండు లెల్లెడలకు నిచ్చ లేగివచ్చు
 నేనేలఁ బొగయోడ లించుకలో దీవి వరినైనను గొనివచ్చినిలుచు
 నెచ్చోట నాణెము లచ్చొత్తుచుండెడు జానుమీతెడు టకసాలయుండె
 రాణిగారికి మాటుగా రాచటికము, వెలయఁ జెల్లించు దొర తనకొలుపువారి
 తోడనెచ్చట నెప్పుడుఁ గూడియుండు, నట్టి చెన్నపట్టణమున కలరువేడ్క.
- సీ. ఏనొకపనిమీఁద నేగియున్నపుడు నాకూరిమి నెయ్యఁడౌ కారుమంచి
 సుబ్బరాయలు నాయఁ డబ్బరమగు వాని నెల్లనా కావీట నెలమిమీఱఁ
 జూపుచు నొకనాఁడు సుబ్బరాయలునెట్టి గారియింటికి నన్ను గారవమునఁ
 గొనిపోవదవ్వుగ గురుసామి నెట్టియు నన్నయు నెదురుగా నరుగుదెంచి
 మేడమీఁదికిఁ గూరిమి మీఱనన్నుఁ, నెలమిఁ గొనిపోయితమ్మలమ్మలనొసంగి
 కరముమరియాదయొనరించినరసనొక్క, కుర్చిమీఁదఁ గూర్చుండనొనర్చియవల
- తే. సేమమారసి మఱికొంతసేపు వేడ్క
 ముచ్చటలతోడ నచ్చటఁ బ్రొద్దుపుచ్చి
 మాటవెంబడిపాండుకొమాళ్ళకతను
 గొలఁదిగాఁదెనుఁగునఁ జేయఁగోరుటయు.
- క. కొల్లావారలు పెల్లుగ, నెల్లెడలను బేరువడుట నెన్నెన్నియొ డా
 వళ్ళును బలుసత్తరువులుఁ, గొల్లగ నిలుపుటయు నెంచి కొంకని మదితోన్.
- తే. నేను నీకొని యిమ్మాడ్కి దీని వ్రాయఁ
 బూవినాఁడను దెలుఁగునఁ బొలుపుమీఱ
 వారికెప్పుడు మేలునుగోరునట్టి
 కందుకూరి వీరేశలింగమనువాఁడ.

శుద్ధాంధ్రభారతసంగ్రహము.

(అచ్చతెనుగు భారతము)

ప్రథమాశ్వాసము

- చ. సిరులను గూర్చితో నొసంగి సేగి యొకించుకయైనజేర నీ
కరయుచు మంచివారి ననయంబును బ్రోచుచు జెడ్డవారలన్
సెరగులపాలు సేయుచును సేమము మీఱ జగమ్ము లేలుచుం
దిరముగ నుండినట్టి యలదేవరఁ గొల్చెద నెల్లయప్పుడున్.
- వ. ఇట్లు జగమ్ములనెల్లం దల్లియుఁ దండ్రీయు నేలికయునయి యెల్ల
యెడల సిండియుండు నాదండివేలుపు నుల్లంబున వెల్లివిరియు నింతం
తనరాని సంతసంబున మంతనంబున నెంతయుం గొనియాడి వేడికొని
యీమేటిదేవరకు నాపయింగల వెలలేని కూరిమి పేరిమిని నేనొన
రింపఁబూనిన యీక్రొత్తపొత్తంబునకు మొదలెట్టిదనిన. 2
- తే. మున్ను నైమిశ మనుకాన నున్నయట్టి
తపసు లొకవాఁడు సూతుని తఱిని జేరి
భరతుకొలమునఁ గల రాచవారి కతలఁ
జెప్పమని వేడ నతఁడిట్లు చెప్పఁ దొడఁగె. 3
- సీ. సొగసుఁగోటలమీఁది మగతాలసింగముల్

చౌదంతి నిచ్చలు జంకువఱుప

మేటియగడ్డలు వీటిబోటులకును

జలువచెల్వలతోడి చెలిమి నొసఁగఁ

బసిఁడిమేడలమీఁద నెనఁగుకొల్లంటుల

చెలువ మచ్చరబొంట్లఁ జిన్నపుచ్చఁ

జూవుఁదోటలలోని తావులతేనియల్

చిలుగాలువల వెంటఁ జేలఁదడవఁ

దాతఁ బాటులు చదువులఁ దప్పుపట్ట,
రాకొమరు లని రామునిఁ జొకనేయ
బేరు లొడమితేసికి బదుళ్ళుగ కొసఁగ,
వెలయు నేనుంగు పేరిటి వీ డొకండు.

4

వ. అందు.

5

తే. ఏకొలంబునఁ దగఁబుట్టి మోపుమీఱ,
సరిగ నహుండువేల్పులసామియయ్యె
నట్టి చందురువంగడ మందుఁ బొడమి,
శంతనుండనునొడయందుజగము లేలె.

6

తే. ఆపుడమితేడు నిన్నేటియందు నొక్క,
కొడుకుఁగని భీష్ముఁడనుపేరుకూర్చిఁబెట్టి
చదువు సాములు నేర్పించి సంతసమున
నుండి యొకనాఁడువేటకు నొకఁడునేగి.

7

తే. జమునదాపునఁ దిరుగుచు నమరఁ గాంచెఁ
దొగలవిందును నగియెడి మొగముదానిఁ
బసిఁడి నెగులెన్నెడి మేఘమిసినిదానిఁ
బడలెఁ గడపెడుదానిని బడఁతి నోర్తు.

8

క. కనుఁగొని జన్మని సోయాగ,
మునకు న్నదిలోన మెచ్చి మొనసినవేడ్కన్
దసవలపు బయల్పడ ని,
ట్లనియెం జేరువనుజేరి యా ముద్దియతోన్.

9

క. ఎవ్వరిదానపు నీవే,
రెవ్వరు మఱియొడ నిట్టు లేటికిఁ గడపక
జన్మనిరో యెఱిఁగింపుము,
నెన్నడి నీతండ్రి యెవట నిలుచునో నాకున్.

10

వ. అని యడిగి యప్పు డప్పడంతివలన నంతయుం దెలిసికొన్నవాడై
యా చేడియతోడఁ గూడంజని దాని తండ్రియగు బెస్తలతేసిం గని
తన యూరునుం బేరును నెఱింగించి నుమ్ముద్దియం దనకిమ్మని
వేడిన నుల్లంబుచఁ బెల్లు సంతసిల్లి యల్లన నడంకువ తోఁప నా
పుడమితేని కతం డిట్లనియె,

11

సీ. నాకూతు రీద కొన్నినాళ్ళకు ముం దొంటి
గా నేట నోడను గడపుచుండఁ
దపసి పరాశరుఁ డపుడు తాఁ జనుదెంచి
పడఁతుక నడపంగఁ బడవ నెక్కి
యేటితోపలి దీవి కేగి యచ్చట దీని
వలచి కన్నెఱికంబువాయకుండ
మెప్పులు తగనిచ్చి యొప్పించి మఱికూడి
వ్యాసుండు నాఁ జను పట్టినపుడ
పడసి నడచెను దనదారి మడఁతియొడలఁ
దావి యామడ దవ్వగుదాఁక నలమ
మక్కువనొనర్చి వ్యాసుఁడు నిక్కువంపుఁ
దపసియై యొక్కయడవికిఁ దానునరిగె.

12

ఉ. దీసిని మీకొసంగెదను దేవరకీబిడ గన్నపట్టినన్
తేనిఁగఁజేసి మీకుఁగలనేలను నేలఁగఁజేయఁగావలె
న్మానకయింతపాటి చిఱునున్నన యీదగు నన్నవిన్ననై
మేనువడంకఁగాఁ గదలి మెల్లననింటికిఁబోయి నెవ్వగన్.

13

ఆ. ఎల్లరాచపనుల నెడపెట్టి వలవంతఁ,
బాన్పుఁజేరి యొంటి వఁరుచుండఁ
దండ్రి తలఁపుఁదెలిసి తడయక భీష్ముండు,
పల్లెదొరనుగలిసి పలుకులాడి.

14

సీ. తానువడుగుందన మూనంగ నట నెల్ల
 వారును వినుచుండఁ బ్రతినవట్టి
 జాలరిదొరతోడఁ జాల నమ్మికపుట్టఁ
 బలుదెఱంగులఁజెప్పి పదిలపఱిచి
 సత్యవతినిదెచ్చి సరగునఁ దండ్రుకీ
 బెండిలిగావించి పెంపుమెఱసి
 తనచేతిబలిమిని ననిలోనఱేడుల
 నందఱునోడించి యదిమి వారి
 వలనఁ గప్పముల్ గొని తండ్రులరఁజేయ,
 సత్యవతితోడికూటమిశంతనుండు
 చెలఁగి చిత్రాంగదుండు విచిత్రవీర్యుఁ,
 డనఁగనలరారుకొమరులఁగనియెనంత.

15

ఆ. వారు జవ్వనమును బడయకముందఱ,
 శంతనుండు మేను జాఱవిడిచెఁ
 దండ్రుచావఁ బెద్దతమ్ముని భీష్ముండు,
 పుడమి కొడయఁడుగను-బూసచేసె.

16

సుగంధి. పొంగి యేరిఁ బూరికై నఁ బోల్పకుక్కు మీఱఁ జి
 త్రాంగదుండు పోరి కెల్ల దండివారిఁ జీరఁ జి
 త్రాంగదుండు వేల్పుదిట్ట తాకి కయ్యమిచ్చి యా
 పొంగడంచి మించి త్రుంచిపోయె వేయు నేటికిఁ

17

తే. అన్న పోయినపిమ్మట సతనితమ్ము,
 నావిచిత్రవీర్యుని భీష్ముడపుడతెచ్చి
 దొరతనంబిచ్చి వెలయించిపరువ మొదవి,
 వెలయునతనికిఁ బెండి గావింపనెంచి.

18

ఆ. కాశితేఁడు తనదు కన్నియలకుఁబెండ్లి,
 సేయనెంచి యుంటచెప్పనరిగి
 ముగురుకన్నియలను ముంగలనరదంబు,
 పయినిఁ బెట్టుకొంచుఁబయికిఁబోవ.

19

క. ఎకిమీలెల్లను దాఁకుడు,
 నొకఁడు నమ్మగఁటిమి నెదిర్చి యుక్కఱివారల్
 గకవికలు గాఁగనమ్ముల,
 సెక లనమ్మలమలను మాడ్చి చెదరఁగఁజేసెన్.

20

వ. మఱియును.

21

ఆ. చుట్టుముట్టనట్టి దిట్టలనందఱు,
 నిలిచిపాఱఁదోలి గెలుపుఁగాంచి
 శ్రోవలోన సాశ్వుఁ దూలించి మరలించి,
 వెలఁదుకలనుగొంచు భీష్ముఁడరిగె.

22

తే. అరిగి యంబ యంబాలిక యంబికయును,
 ననెడుమూపురలోఁ బెద్దదె నయంబ
 తనకుఁడెందంబుసాశ్వునిఁదవిలియుంటఁ,
 దెలుపనాయంతినటకంపితెరువువట్టి.

23

క. తక్కిన యిరువురఁ దమ్మున,
 కొక్కటఁ బెండిలియొనర్ప నొప్పుగ నతఁడా
 చక్కెరబొమ్మల తోడనె,
 మక్కువతో నెపుడు నుండి మడిసెన్వేగన్.

24

సీ. సంతులేకుండంగఁ జచ్చిన కొడుకును

గని సత్యవతి భీష్ముఁగదియఁబిలిచి

యిల్లాలిఁగై కొని యిల్లులల్వఁగఁబెట్టి

నేలయేలునుటంచుఁ జాలువఱకు

బతిమాలి చెప్పిన నతఁడించుకయు నొప్ప
 కప్పుడవ్యాసుని నొప్పుగులుక
 నెదలోనఁ దలఁచిన నేతెంచి యాతఁడు
 తల్లికి మ్రొక్కిడిదండసలిచి

యామెపంపున నంబికయందుఁబుట్టు
 (గుడ్డిధృతరాష్ట్ర) రెండవకొమ్మయందు
 బొల్లివానిని బాండుని బోనకత్తె,
 యందు విదురునిఁ గలిగించె హఃళిమీఱ.

25

వ. అందు.

26

శే. పెద్దవాడై న ధృతరాష్ట్ర) బెంపుమెఱయఁ
 బుడమిఁ బూన్చిన సరితేండ్ల నడఁగఁదొక్కి
 విదురుమదిబల్మి భీష్ముని వింటిబలిమి
 తనకు సాయంబుగా దొరతనము చేసె.

27

శే. అంత గాంధారమనునేల నమరనేలు,
 సుబలుఁడనుతేనికూఁతునుసోయగమున
 నచ్చరలమించు గాంధారి యనెడుదాని,
 భీష్ముఁడాయెకిమీనికిఁ బెండ్లిచేసె.

28

మ. మఱియు నేలుపుటేటిపట్టి కరమున్నుంచి పూఁబోండ్లఁబ
 ల్మఱుఁదేరన్ ధృతరాష్ట్ర)ఁడాండుగను గేల్వ ట్టెందగన్నూ ర్వరన్
 జుఱుకుంజందముమీఱఁ బాండుఁడును మిన్కుల్సాములున్నేర్చి యం
 దఱలోఁ బేరిమిఁగాంచి మించుటయు నంతంబెండ్లి గావింపఁగన్. 29

క. తలపోసియు వసుదేవుని,

చెలియలి శూరుఁడనువాని చెలువపుఁగూఁతుక
 వెలయగఁ బెండ్లిచేసెను,

వెలఁదుకఁ గుంతి యనుదాని భీష్ముఁడు వేడ్కన్.

30

సీ. అదిమును దనతండ్రి యానతి దుర్వాసుఁ
 డనుతపసికి నోరె మమరఁబెట్టి
 మెప్పించి యతనిచే నెప్పుడు తలఁచిన
 నప్పుడవేలుపు లరుగుదెంచి
 బిడ్డలనిచ్చెడు పెనుమెప్పుఁగైకొని
 యొకనాఁడు సంద్రంపు తొడ్డునందుఁ
 దమ్ములవిందును దలఁచి యాతనివల్లఁ
 బుట్టుతోడును జెవిపోగులున్న
 కొడుకుఁగని వానిఁ బెట్టెత్తోఁ గడలినిడియెఁ
 గొట్టుకొనిపోయి యాబొట్టె గట్టుఁజేరఁ
 గాఁపోకఁడు వానిఁ గొనిపోయి కర్ణుడంచు
 రహిని బేరుంచి తనచాన రాధకిచ్చె.

31

తే. మాద్రియనుదానినా వెనక్-మఱియుఁబాండుఁ,
 డాలుగాఁగొనియిద్దఱనలరఁజేసి
 దెసలనెల్లను దనవాఁడియెనఁగగెల్చి,
 యన్నచేనెన్నోచేయిం చెజన్నములను.

32

సీ. అటులుండి యొక్కనాఁడొండనుదనతోడఁ
 గొనివేఁటతమిమిఱఁగొంతదవ్వు
 కానలోపలనేగి కానక మెకములఁ
 గూడిపోందెడునట్టి లేడి నిట్టి
 నొకకోల నేలపై నొఱగింప మగజింక
 జడదారిరూపును సరగఁదాల్చి
 యీవు నీయూలితో నెప్పుడుకలసెదో
 యప్పుడ మావలె నయ్యెదంచుఁ

దిట్టి చచ్చిన దిగులొంది దిటముపూని,
యింటివంకకు మరలక యెఱుక మెఱసి
తపసితనమూని కొన్నాళ్ళు తాళియుండి
సంతకు లేమికి నెంతయు వంతనొంది.

33

అ. కుంతిఁ జేరఁబిలిచి గొబ్బునదనకోర్కి,
తేటపటిచి వేడ బోటియెట్టు
కేల కొప్పుకొనియుఁ గెలసి యుధిష్ఠిరుఁ,
డనెడి కొడుకుఁబడసె నజ్ఞమునికి.

34

శా. ఆచోటన్ ధృతరాష్ట్రుఁ యొక్కలియు నొక్కస్వేకటిందాల్చి ము
న్నే చూలాలయి కుంతిపట్టిఁగని తానెంతో మదిం బొంగుటల్
చూచాయన్నిని యోర్వలేక వగతోఁ జొక్కొంది లోఁగుంది తొ
మ్మాచెన్నారు నెలంత గ్రుద్దుకొనఁ బాడై చూలొగిన్ జాఱఁగన్.

వ. అట్లాకొమ్మ తొమ్మ కరమ్మ వమ్మగునట్లుఁగా గోగమ్మగాఁ
గ్రుమ్మకొన్న నెత్తుచెడి క్రొత్తనెత్తురులం జొత్తిలి తుత్తునియలయిపడ్డ
కండ మొత్తమ్మలనెత్తి క్రొత్తకడవలలోనం బెట్టించి వ్యాసుండు
నూఱువురఁగొడుగులనునొర్క కూతును బుట్టించె. నందఁ బెద్ద
వాఁడు దుర్యోధనుండును రెండవవాఁడుదుశ్శాసనుండును వారి
చెల్లెలుదుస్సలయు ననంబరఁగిపెరుఁగుచుండిరంతనిచ్చట.

35

క. అట దుర్యోధనుఁ డొదవిన
దిటమగునానాఁడె గాలిదేవరవలనన్
దటుకున భీమునిఁగవియెను
నిటఁగుంతియు మగఁడు పనుప నెంతయునెలమిన్.

36

క. ఆపిమ్మట వేలుపుదొర
నాభోవక మగఁడు వేడ నానఁతియీఁగా

నాపగిది నర్జనుండను

పాపనిగని మించెగొంతి బలియుని మిగులన్.

38

క. పెనిమిటి సెలవొసంగంగాఁ

దనసవతియు నేర్పిపనుప దామాద్రియునుం

గనె వేలుపు వెజ్జల కొ

య్యననకులుండు సహదేవుడనియెడి కవలన్.

39

ఆ. ఇట్లు నెలఁతలంగు నేవురు కొడుకులఁ

బడసి సంతసమునఁ బ్రబలియుండి

యేకతంబ మాద్రియెక్కుడు సోయగం

బొక్కనాఁడు చూచి యోర్వరాక.

40

క. వెలుపల్ల దాయల నెందఱ

గెలిచియుఁ దనలోని దాయ గెలుపఁగలేకా

బలియుఁడు పాండుఁడు మడిసెను

వలపున నిల్లాలితోడ వడిఁ గలయుటచేన్.

41

తే. అంతమాద్రియు మగనితో నగ్గిసొచ్చె

గొంతిపాఱులు వెంటరాఁగొండవిడిచి

కొడుకులను వెంటఁగొని బావకడకువచ్చె

నెల్లవారికిఁ దముఁజూచి యుల్లమవియ.

42

ఉ. కుంతియు బిడ్డలం గొనుచుఁ గూరిమి పెన్నిటిఁ బాసివచ్చుచో

వితగఁ జూడవచ్చి రలవీటను గల్గినవారలెల్లఁదా

మెంతయు వంతతోఁబనివి యేడ్చుచు నాధృతరాష్ట్రఁడౌలునుం

గుంతిని వెంటఁబెట్టుకొని కుఱ్ఱలఁదోడ్కొనిపోయి రింటికిన్.

43

వ. అంత ధృతరాష్ట్రుండు.

44

క. తనబిడ్డలు మఱి తన త

మ్మునిబిడ్డలు నంచు వేఱుపూనిక నుదిలొ

నను బూనక కొడుకులక

న్నను బ్రేముడి మీఱఁబెంచె నలి నేవురనున్.

45

సీ. దుర్యోధనుండును దోడివారును దమ్ముఁ

గుఱలుఁ బాండుని కొడుకు గమియు

నల్లారుముద్దుగా నాటపాటలఁ బ్రొద్దు

పుచ్చెడు తటిగాడ్పు ముద్దు పట్టి

బలిమి నందఱమించి పలుదెఱంగుల నొంచి

పలువుర నొక్కటఁ బట్టికొట్టుఁ

జెట్ల నెక్కినవారిఁ జెట్లఁచి పడవై చు

నిలిచి పొల్చినవారిసీటముంచు

నిట్లువడముడి కడగండ్ల నెపుడుఁగుడుప

నీరసంబెత్తి తాళఁగా నేరకపుడు

తనదు మామను శకునిని దగవునడిగి

తొడరిదుర్యోధనుఁడు చేసెదుండగముల.

46

సీ. నిడు తీవియలఁగట్టి నిదురించు తఱినేటఁ

బడఁద్రోయ మేల్కనివెడలివచ్చె

విసముతోడనుజేర్చి వెసఁగూడు వెట్టింప

నారగింపఁదడవ యరిగిపోయెఁ

బండుకొన్నప్పుడు పాములఁ గఱపింపఁ

గీడొకింతయులేక కెడపెవాని

దుర్యోధనుఁడుసేయు దొసఁగులు మఱియును

వడముడిఁ జెందకవమ్ములయ్యె

నంత మనుమలఁ జదివింప నద నటంచు

నెఱిగి భీష్ముఁడు కృపునొద్ద నెల్లచదువు

లమరఁజెప్పించె మొదలనాకొమరులకును

బిడపద్రోణుఁడునాఁజనుచువులయ్య.

47

తే. నేలవేలుపు కృపుబావ చాలవలతి,

తనకొమారు నశ్వత్థామగొనుచువచ్చి

వీడునేరిన నా నేలవేల్పునొద్ద,

వెనుక విలుపిద్దె గఱపించె మనుమలకును.

48

సి. కవ్వడి తనకోర్కిఁ గడువడిఁ దీత్పెద

నని బొసయిచ్చిన నలరి ద్రోణుఁ

డతని కెక్కువచెప్పియొమిఁదనొకనాఁడు

రాకొమారులనేర్పురమణఁగనఁగ

మిన్నేటికొమరుండు మున్నగువారికి

విన్నవించినవారు వేడ్కతోడఁ

గొలుపుండి చూడంగ వెలయించి రెల్లరుఁ

దమతమ నేర్పు చందమ్ములెల్ల

నందు దుర్యోధనుఁడుభీముఁడడరితాఁకి

గుదెలఁబోరవారినిద్రోణుకొమరుఁడుడిపె

నరునుండును విన్నాణ మమరఁ జూపి

మారు లేకుండ నొక్కఁడు మలయుచుండె.

49

క. అక్కడ కప్పుడు కర్ణుం,

దుక్కునఁ జనుదెంచి క్రీడి నొక్కటఁ దాఁక

బెక్కు దెఱంగులఁ బోరిరి,

యొక్కొకరికి వట్రపడక యోరిమిపేర్మిన్.

50

క. పోరెడియప్పుడు కర్ణుని,

నీరంబున కెదను మెచ్చి వే యంగము నాఁ

జేరై న నేల నతనికిఁ,

దోరం బగుకూర్మి నిచ్చి దుర్యోధనుఁడున్.

51

వ. అతనితోడి చెలిమి కలిమి ననిలొనం దన పినతండ్రికొడుకుల నాతండు
గెలువఁగలం డను గట్టి నమ్మకమ్మున నాతసిం బసయొద్దఁ బెట్టుకొని
సంతసించుచుండెనంత.

52

క. తనవలనఁ జదువుగఱచిన,

యనిసేసెడు రాచవారి నందఱ ద్రోణుం

డును జేరఁ బిలిచి ద్రుపదునిఁ,

దనకడకును బట్టి తెండు తడయక యనుడున్.

53

సీ. అందఱు నరదంబు లాయితంబుగఁ జేసి

వెలువడి ద్రుపదుని నీడు చేరి

కోటలు పడద్రొబ్బి క్రొత్తడంబులుగొచ్చి

యూరెల్ల దల్లడమొందఁ జేయ

ద్రుపదుఁడు విని వచ్చి దుర్యోధనుఁడు లోను

గాఁగల మగలను గదసి తాఁకి

వాలంప గుంపుల వానలు గురియించి

చిందఱ వందఱ జేసి దండు

నెల్లచోటలఁ దానయై యేపు చూప,

వెఱచఱని పాఠి రందఱు వీకచెడుచు

నంత వివ్వచ్చుఁ డాతని నడ్డగించి,

త్రోడ భీముఁడు గుదెఁబూని తోడుసూప.

54

క. తననేర్పు మెఱయఁ దూపులఁ,

గనలునఁ బరఁగించి ద్రుపదుగరువంబడఁగన్

జని పట్టి కట్టి తెచ్చెను,

గనువారలు, డెందములను గళవళ పడఁగన్.

55

ఆ. అట్లుపట్టి తెచ్చి యాతని నొజ్జల,

కాళ్ళమీఁద వేయఁ గనికరమున

నుల్లసంబు లాడి యొడయనిఁ బొమ్మని,

క్రీడి ద్రోణుఁడుగొనియాడి మెచ్చె.

56

చ. ద్రుపదుఁడు దొంటికంటునను ద్రోణుఁడు తన్నటు చిన్నపుచ్చఁగా

దపసితనంబు పూసి కడుఁదాలిమి వేల్పులఁ గొల్చి ద్రోణున

చ్చపుబవరంబునం గెడఁజాలు కొమారుని దిట్టయెన వే

లుపుదొరపట్టి మూలయి వెలుంగుకొమారితఁ గాంచెఁ జిచ్చునన్. 57

క. కని యిటు దృష్టద్యుమ్నం

డనుచుఁ గొమారునికిఁ గృష్ణుని కూతునకుం

దనరఁగఁ బేల్లిడి ప్రోలికిఁ

జసి ద్రుపదుఁడు వింతసంతసంబున నుండెన్.

58

వ. అంతసిచ్చట.

59

తే. విద్దెచేతను గొనముచేఁ బెద్దయెన

జముని కొమారుని రాచటికమునఁ దనకు

సాయముగఁ జేసికొనితానుసంతసంబు

నొందుచుండెనుధృతరాష్ట్రుఁడుద్దిలేక.

60

ఉ. అప్పుడు తమ్ము తెల్లకడలందును బోరుల గెల్పుఁ గాంచుచుం

జెప్పెడి దేమి పేరుగల చిక్కనితేఁడుల నోర్చి వారిచేఁ

గప్పము లెంతయుంబలిమిఁ గైకొని యన్నకుఁ దెచ్చియిచ్చుచున్

గొప్పతనంబు వాసియును గూర్పఁగ నోరువలేక యీసునన్. 61

సీ. మంతనంబున మేనమామను శకునిని

దుస్ససేనునిఁ గర్ణుదోడితెచ్చి

దుర్యోధనుఁడు వానితోడను దలపోసి

యాకటపులఁ బట్టి యయ్యకడకుఁ

జని కన్నులనునీరు జాఱఁగ నురపిల్లి
 యెట్టకేలకు తేనియెఱుక చెఱిచి
 పాండునికొడుకుల వారణావత మనునూర
 నుంచెడునట్టు లొప్పుకొనఁగఁ
 జేసి వచ్చినవారలఁ జేరఁబిలిచి,
 తల్లితోఁగూడి యేవురుఁ దరలునట్లు
 నేర్పుతోఁజెప్పి ధృతరాష్ట్రఁ డేర్పడంగఁ,
 బుచ్చెమేలెంచకప్పుడాప్రొలికరుగ.

62

సీ. దుర్యోధనుం డంతఁ దొడరి పురోఁచనుఁ
 డనువాని రావించి యతనితోడ
 మంతనంబునఁ గొంత మాటాడి మునుచని
 లక్కయి ల్లోక్కటి చక్కఁగాను
 వారణావతమున వడిఁగట్టి గొంతియుఁ
 గొడుకులు నందుండి కూర్మియుండు
 తఱినిప్పుముట్టించి తడయకరమ్మని
 చెప్పి పుచ్చినవాఁడుఁ జెలఁగి యరిగి
 లక్కయిల్లుకట్టి చక్కఁగఁ గై సేసి
 యునుపఁ గుంతిబిడ్డ లుండిరందు
 నంత విదురుఁ డిచట నంతయుఁ బరికించి
 కీ లెఱింగి సరగఁ గీడుతొలఁగ.

63

ఉ. ఉప్పరవాని నొక్కరుని నొంటి యుధిష్ఠిరు పాలికంప నా
 చొప్పెఱిగించి వాఁడు కడు సూటిగ నేలసారంగమొందు నే
 ర్పొప్పుఁగఁ ద్రవ్వించూపుటయు నోయనభీముఁడు తల్లినన్ననుం
 దప్పక తమ్ముల న్వలికిఁదార్చి సారంగముదారి దవ్వుగన్.

64

క. పనిచి పురోచనుఁడను జెం,
తను గొడుకు లయిదుగు రెఱుకతయు నిదురింపం
గని లక్కయింటి కగ్గిని,
గనలునఁ దగిలించిపోయెఁ గడుసడురేయిన్.

65

క. ఆరాతిరి యాయిల్లట,
గోరముగాఁ గాలిపోవఁ గూరిన వగత్తో
నూరను గలవారెల్లను,
జేరువఁ జనుదెంచి కాంచి చిడిముడిపడుచున్.

66

క. గొఱియుఁ గొడుకులుఁ దెగిరని,
యెంతయు వగఁబొంది యేగిరిండ్లకునచ్చో
నంతయు దృతరాష్ట్రుఁడు విని,
యింతం తనరాని కస్తీ నెదలోఁ బొందెన్.

67

ఆ. గాడ్పుపట్టి యచటఁ గన్నతల్లిని దోడఁ,
బుట్టువులను మీఁదఁ బెట్టుకొంచు
ముండులనక పెద్ద గండులనక యేగెఁ,
గాఱుకానలందుఁ గరము నవ్వు.

68

ఆ. రేయి వారు వడెడి రాయిడిఁ బాపంగ,
నెంచియపుడువెలుగుఁబంచెదయ్య
మనఁగఁ బ్రొద్దుపోడిచె నావల నాఱ్వురు,
నెండ యెక్కుదాఁక నేగి యేగి.

69

క. కడుబడలి యెండతాఁకున,
వడగొట్టిన బిట్టుసోలి వారలుపడఁగా
వడముడి నీళ్లులకొఱకుం
గడుదవ్వుగఁ బోయి మరలి కదిసెడుగోనన్.

70

తే. ప్రొద్దువాలిసఁ గెంజాయ పొదలిపిదపఁ
 గాఱుచీకట్లు మింటను గ్రమ్ముకొనియె
 రేవెలందుక నాల్చిన కావికోక
 విడిచి నల్లని చీరను దొడిగె ననఁగ.

71

క. ఆచీకటిలో నీళ్లుల

మోచుకొనుచు వచ్చి చెట్టు మొదటనుగూర్కఁ
 జూచియు వారల లేపక
 కాచుకొని యతండు నిలిచెఁ గడుఁ గడిమిమెయిన్.

72

సీ. అప్పు డక్కానలో నెప్పుడునుండు హి

డింబుఁడన్ రక్కసుఁ డిమ్మునుండి
 వారలఁ గని పొంగి వడివడిఁ జెలియలిఁ

బనిచె హిడింబను వారిఁ బట్టి
 వంటకుఁ దేనాపె వడముడిఁ దిలకించి

వలపున మోమోటపడుచు నిలువ
 నేజామునకుఁ జెల్లెలేతేరమికి నల్లి
 పయనమై మఱి తానె వచ్చినిగుడ

భీముఁ డాతని దవ్వుగాఁబిడిఁది కీడ్చి,
 దొమ్మికయ్యమ్ములోవానిఁగ్రుమ్మిచంపి
 యన్నపనుపఁగఁ దల్లియు నవుననంగఁ,
 బెండ్లియాడె హిడింబను బేర్మితోడ.

73

తే. దానితోఁగూడి కొన్నాళ్లు కానలందుఁ
 బగలు వలరాచపనులను మిగులఁ బెనఁగఁ
 బుట్టెఁదగ ఘటోత్కచుఁ డనుపట్టియొకఁడు
 వాఁడితనమును జిత్తులు బలిమిగలిగి.

74

చ. తలఁచినయప్పుడెల్ల నిముదాకొన వచ్చెదనంచుఁ జెప్పి యా
బలియుఁడు తల్లిఁదోడుకొని వారల వీడ్కొని యేగెనిచ్చమై
వెలువడి యేక చక్రమును వేరిట యూరికిఁ బోయి రన్నయన్
నలువురుతమ్ములు న్వరపునం దమతల్లిని గొంచుఁగాల్చుడన్.

75

వ. అట్లుపోయి.

76

తే. నేలవేల్పుల వేసంబు లోలిఁ దాల్చి,
యొక్కబాఁపనియింటనునుండియూరఁ
దిరిప మెత్తుచుఁ బ్రామిన్కు-లరసికటచు,
చుండిరేవురు సైదోడులొజ్జలొద్ద.

77

సీ. ఆకుప్పమున బకుఁ డనురక్కసుఁడొకండు

కాపురంబుండి యక్కడచునున్న
వారి నేప్రాద్దు నిల్వరుసను నొక్కని
బండెఁడు కూటినిఁ బసుల రెంటిఁ
దడవులనుండి సాపడుచుండు నట్లుండ
నొకనాఁడు పొలదిండికోరెముగను
బోవలసిన వంతు పొందుగా వారున్న
పుడమివేలుపుపాలఁ బడిన నతఁడు

మిన్నువితిగి పడిన చెన్నున నేమియుఁ
దోఁపకాలుఁ దానుఁ దోడివారుఁ
గూడి యొక్కపెట్ట గొంతెత్తి యేడ్వంగఁ
జొచ్చె గొప్పముప్పు వచ్చెననుచు.

78

క. అయేడుపు విని గొంతియు

డాయంగాఁ బోయి యడిగి డగ్గు తిక్కతో
నాయంటి పాటుఁ డెఱుంగు
జేయుడు వడి భీముఁ జీరి చెప్పిన నతఁడున్.

79

క. ఒడ లుప్పొంగఁగ రక్కసుఁ

గడ తేర్చెద నంచుఁ బలుఁకగా నాపాఱుల్

కుడువంగఁ బెట్టిరోరెము

వడముడికిన్మంచి పిండివంటలతోడన్.

80

చ. అటువలె నారగించి కఱవాఱఁగ సత్తువపట్టి లేచి మి

క్కుటముగఁ దొంటి వంటకమెకూర్చినబండిని నెక్కిరక్కసుం

దటుకునఁ జేరి మాఱుకొని తన్నియుఁ గ్రుమ్మియు నెట్టికేళకుం

బెటపెట నెమ్మకల్విటిచి పీచమడంచెను నొక్కవేల్మిడిన్.

81

సీ. అమ్మాడ్కి బకు, జంపి యందఱ నలరించి

నెమ్మదిచుండంగ నెమ్మి మీఱ

బసచేసి యున్నట్టి పాఱునియింటికి

జన్నిగ ట్టొక్కఁడు సరగవచ్చి

ద్రుపదుండు తనకూఁతు ద్రోవదిఁ గొనఁగోడు

రాచకొమా శ్చెల్ల రావలెనని

చాటింప నాలించి జగములోఁ గలరాచ

వారెల్ల నచటికి వరుసగాను

బోవుచున్నారు నేనును బోదునటకు,

నీవి మిక్కిలి బాఁపల కిత్తురంచు

విన్నవాఁడను గావున వేడ్కతోడ,

ననుచుఁ జెప్పిన నలరారి యపుడకదలి.

82

చ. బసదిగియున్న పాఱుతను బాఱుని వీడ్కొని గొంతి బిడ్డలున్

వెసఁ జని యొక్కటన్ ద్రుపదువీటికిఁ బోయెడుదారి వ్యాసుతోఁ

బొసఁగఁగ మాటలాడి వడిఁ బోవుచు వేలుపుటేటి చెంతనా

నిసితటిఁ గ్రీడి చేకొఱవి నెయ్యమునం గొనిత్రోవ చూపఁగన్.

83

ఆ. ఏగుచున్నయప్పు డింతిత్తో నంగార,
పర్ణుఁ డనెడు వేల్పుపాటకాఁడు
తిరుగులాడుచుండి దిటముగ నరునుఁ,
దాఁకి తూపు లొడలు దవులనేసె.

84

క. ఏసినఁ గవ్వడి వడివడి,
నీనుమెయిం జిచ్చటమ్ము నేడ్డెట వై వకా
గాసిలి యరదముఁ గోల్పడి,
యోసరి యంగారపర్ణుఁ డుడిగిన కడిమిన్.

85

తే. కదలివచ్చి యుధిష్ఠిరుకాళ్ళ వ్రాలి
ధౌమ్ముఁ డనునొజ్జ నొడఁగూర్చి తగవునెఱసి
చిచ్చటమ్మును గవ్వడిచేతఁ బడసి
యింతిఁ దోడ్కొని తనయిచ్చ నేగెనంత.

86

సీ. పాండుని కొమరులు నిండువేడుకతోడ

ద్రుపదువీటనుజేరి యుపముమెయిని

గుమ్మరవానింట నిమ్ముగా దిగియుండి

యెకిమిండ్లు గుమిగొన నేగియున్న

రచ్చతావునకేగి రచ్చట తేఁడులు

మిన్నంటఁ గట్టిన మీనునీడ

క్రింది నీళ్ళులఁజూచి ముందట మోపెట్టి

యున్నవింటిని జేత నొనరఁ దాల్చి

నింగి మచ్చెంబు నేయంగ నేర్పుమెఱసి

యెత్త లేరైరి యొకకొంద తెత్తియేయఁ

జాలకుండిరి కొందఱు చాలువఱకు

నేసికొట్ట నోపక విడి రాస లెదల.

87

క. అప్పుడు కన్వడి పాటుని,
యొప్పునఁ జనుదెంచి నిలిచి యొకచే వింటిం
జప్పున మోపిడి యేసెను,
నప్పుడ మచ్చియపుజంత్ర మరతెగి పడఁగఁ.

88

తే. దానిఁ గన్గొని దొరలెల్ల నాన పూని
ద్రుపదు నడఁగింపఁ దొడరినఁదోడుచూపి
కర్ణ నర్జనుఁ డోడించెఁ గడిమి మెఱసి
భీముఁడోడించి శల్యుని బెగడువఱిచె.

89

తే. అంత సిగ్గున దొరలెల్ల నరిగి రిండ్ల,
కవల ద్రోవది నర్జనుఁ డరదమునను
బెట్టుకొనివచ్చి తల్లితోబిచ్చ మొకటి,
తెచ్చితినటన్నఁగలకూపుదెలియకామె.

90

క. ఏవురునుం గైకొనుఁ డని,
యావల ద్రోవదిని జూచి యలజడిపడఁగా
నావడి వ్యాసుం డచటికి,
వేవచ్చి తెఱంగు చెప్పి వెంటనె వారిన్.

91

క. ద్రుపదునికడకుం గొనిచని
యపురూపపుఁ గతలుచెప్పి యెదుగురకు నొ
క్కపడఁతి ద్రోవది నియ్యఁగ,
నపుడె యొడంబఱిచి యేగెనతఁడుతనంతన్

92

ఉ. అంతట మంచి మూతకమున నందఱు నెయ్యురుఁ జుట్టపక్కముల్
వెంతగఁ జూడ రాఁగఁ గనువిందుగ నాద్రుపదుండు కూతునున్
సంతస మారఁదెచ్చి వరుసం జముపట్టికి గాడ్పుపట్టికిన్
వంతునఁ గ్రీడికి న్నవలవారికిఁ బెండిలిచేసె వేడుకన్.

93

సీ. పెండిలి నడచిన వెనుకను గొన్నాళ్ళు

పాండుని కొడుకులు పదిలముగను

ద్రుపదుని ప్రోలనె తోడొసకడియుండ

నాలించి ధృతరాష్ట్రుఁ డలరి మదిని

గొడుకులు మఱఁదియుఁ గూడిచెప్పినయట్టి

చెనఁటిమాటలఁ బెడచెవులఁబెట్టి

విదురుండు ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ గఱపిన

హితవును విని చాల నెఱుకమీఱ

విదురు నెలమిని ద్రుపదుని వీటి కంచి,

పాండుకొమరుల రప్పించి వారికపుడ

సగము నేలకు దొరతన మొగిసొసంగి,

ఖండవ ప్రస్థమున నుండఁగాను బనిచె.

94

ఉ. అప్పుడు కృష్ణుఁ డామికను సచ్చటికిం జని వేల్పు తేనితోఁ

జెప్పుడు విశ్వకర్మః బనిచె న్నగరొక్కటిఁ గట్ట నాతఁ డా

చొప్పునఁ బంకఁగాఁబడుట సూటి యెలర్పఁగ విశ్వకర్మ తా

నొప్పుల కెల్ల మన్నియయి యుండెను వీటినిగట్టి దాచికిన్. 95

వ. ఇంద్రప్రస్థం బను పేరువెట్టి నెట్టన గాడ్పుపట్టియన్న కిచ్చిన నచ్చేలు

వున కచ్చెరువడి యాతండు తమ్ములుం దానును నొక్క మంచినాఁ

డందుఁజొచ్చి తక్కుంగల నేల యేలికలెల్లఁ దన కరిగావులుగా

నుండ నిండు వేడుకతోడ నేల యేలుచుండె నంత నొక్కనాఁడు. 96

క. వేలుపుఁ దపసియుఁ దగ నా,

ప్రొలికిఁజనుదెంచి కాంచి ద్రోవదితోడం

బోలఁగ నొకయేఁ డొకఁడుగ,

నోలిని నుండంగఁ బనిచి యొండొకకడకున్

97

సీ. ఏగిన నానని దేవుడు నొక్కొక్క

యేటను గూడుట కియ్యకొనుచు
నొకరితోనుండ వేటొకరు చూచిన నేల

నొకయేడు నలగొన నొక్కకట్టు
చేకొనియుండంగ వేకున నొకనాడు
పుడమివేల్పొక్కడు వడిగ వచ్చి

తనయావు నొకదొంగ కొనిపోవుచున్నాడు
విడిపింప రమ్మని విన్నవింప

విల్లునమ్ములుఁ గై కొన నల్ల బోయి,
యన్నతో నున్నదోవది నపుడుచూచి
పుడమిఁ దిరుగంగ వివ్వచ్చుడెడముసేయ,
కపుడె వెల్వడెనెవ్వరేమన్నవినక.

98

ఆ. నేలవేల్పు మొదవు నిముసంబులోఁదెచ్చి,
యిచ్చి పుడమిలోని యేళ్ళఁగ్రుంక
వెడలియొక్కనాడువిన్నేటిలో మున్ని,
యొడ్డుతఱిని వేల్వ నున్నతఱిని.

99

క. వలపున నాతనిఁ గొని చని,
చిలువ వెలందుక యులూచి చెచ్చరఁ దనదా
నెలపునఁ జేరిచి క్రీడిం,
గలయ నిరామతుఁ డనిడు కందువు పుట్టెన్.

100

క. ఆవెనుక న్మణలూరిని,
జేవమెయిం జేరి క్రీడి చిత్రాంగదనున్
వావిరిఁ బెండ్లాడి పడసె,
నోవక మఱి బ్రభువాహనుం డనుకొడుకున్.

101

సీ. అచ్చోటఁ గొన్నాళ్ళు విచ్చలవిడినుండి
 మామను నీడ్మొని సేనుమునను
 ద్వారకకును బోయి దగ్గఱ రై నత
 కంబసుకొండను గదిసి యచట
 నుండంగఁ గృష్ణుఁడు నిండువేడుకతోడ
 నచ్చటి కరిగి వివ్వచ్చుతోడ
 మాటాడి యేగి యామఱునాఁడు తనవీటి
 వారిని బండుగు పేరుపెట్టి
 తోడుకొనివచ్చి యటమున్నె దొంగకావి,
 తాల్పు వేసంబు నచ్చోటఁదాల్చియున్న
 క్రీడి కందఱ మ్రొక్కించి వేడుకలర
 నతని సింటికిఁ గొనిపోయి యవల నునిచి.

102

క. తనచెలియ లగు సుభద్రను
 బనిచెను సన్నాసియొద్దఁ బనిసేయంగా
 నెనరున నర్జునుమది యా,
 ననఁబోడిం దగులు టెఱిగి నగరున నొకచోన్.

103

తే. గోరికలుజాతిపొలఁతుల కూర్మితీతి,
 జగములోభోడలగుటెందుసాజనురయఁ
 గోరికలుమీఱిపొలఁతులకూర్మిఁగోరి,
 యక్కజంబుగఁదాబోడయ్యెఁగ్రీడి.

104

సీ. ఉవిదపై దవిలిన యుల్లంబుతోఁ గ్రీడి
 కనువిందుగాఁ బనుల్ గొనుచునుండ
 మాతసంబునఁగృష్ణుఁడంతయుఁదలినండు
 లకు జెప్పియొప్పించియొకటఁబెండ్లి

పనులెల్లసాగించి పండువు పేర్వెట్టి

బలరాము నొకదీవి కజ్జకంపి

పెండిలిగావించి వెలఁదిని మఱఁదిని

నడురేయితన తేరువడిగనిచ్చి

యంపవారును దేరెక్కి యరుగుచుండ,

నూరి కావలివారెల్ల నొకటఁ గాఁకి

యార్చి పేర్చిగఁ గవ్వడి యోర్చి వారిఁ,

దెరలఁగాఁ జేసెనుసుభద్రతేరుగడప.

105

చ. అటువలెఁ గ్రీడి మాఱుకొని యొపటిఁగూఁపరఁజేసి చేడియం

దటుకున వెంటఁబెట్టుకొని దారిని సాగి యనంబు హర్షఁగా

దిటమున నూరుచేరి తన దిట్టతనంబును నెల్లవారు మి

క్కుటముగఁ జెప్పుకోఁగఁ బెనుకూరిమిఁ దొయ్యలితోడ నుండఁగన్.

క. కొడుకభిమన్యుండనఁగను,

బొడమె సుభద్రకును దండ్రఁ బోలెడుసూపుం

గడిమియుఁ బ్రోడతనంబును,

వడియును బీరంబుగలిగి బలువిలుకాఁడై.

107

వ. మఱియు నప్పాండుని కొమాళ్ళకేవురకు స్వరుసగాఁ గొడుకులేవురు.

క. ప్రతివింద్యుఁడుశ్రుతసోముఁడు,

శ్రుతకీర్తియు ననఁగ మొదలసారిదినివెనుకన్

జతగ శతానీకుండును,

శ్రుతసేనుఁడుఁ బుట్టిరపుడు ద్రోవదియందున్.

109

సీ. కవ్వడియొకనాఁడు దవ్వలయడవికి

వెన్నునితోగూఁడి వేటకరిగి

నేలవేలుపురూపుఁ దాలిచియచ్చోట

వెసమెలంగెడి వేడివేల్పుఁజూచి

మున్నొకయెకిమీఁడు జన్మంబుగావించి

మిగుల నేతివేల్పుఁ దెగులువొడమి

తన్నఁగాఁజీంచుట విన్నవించినవిని

తగుమందు ఖాండవమగుట తెలిసి

యగ్గివేల్పుచే గాండివ మనెడువిల్లు,

పడసివేల్పురాయనితోఁట వడిగఁజొచ్చి

కాల్పనాతనిఁ బురికొల్పఁగడఁగిచిచ్చు

తోటఁలోఁజొచ్చి మంటలు త్రోరముగను.

110

క. కాలువఁ దొడరినఁ గనలున

నేలుపుదొర యడ్డుసొచ్చి వెనమబ్బులచేఁ

జాలఁగ వాసలు గురిసినఁ

దూలక యవ్వానిఁ గ్రీడి దొలఁగఁగఁజేసెన్.

111

క. దానికిఁగాజేజేదొర

పూనికొని దురంబొనర్ప ములుకులు పెక్కుల్

మేనన్నాటించి కలఁచి

జానుచెడంజేసి క్రీడిసరగం బఱపెన్.

112

చ. మయుఁడనువాని నయ్యెడను మంటలుబిట్టుగఁ జుట్టుముట్టినన్

మెయివడఁకంగ వచ్చివగమీఱఁగఁ గ్రీడి మఱుంగుసొచ్చినన్

గుయివిసిజాలిపుట్టి యెదఁగూరిమి మీఱఁగఁ గాచెనాతనిన్

మయుఁడును దానికల్లమున మల్లడినొందెడు సంతసంబునన్.

113

క. సెలవుంగొని చనియెను న

వ్వలఁదగ నావేడివేల్పు వడిఁదనియంగా

నలరుందోటను గాలిచి

యెలమిని దెవులెల్లఁబాసి యిచ్చుజనియెన్.

114

వ. అంత నొక్కనాఁడు.

115

క. పాండుని పెద్దసోమారుని
యండను గటివేల్పుతోడ నచ్చోటను గూ
ట్టండినకన్నడి కిట్లనె
దండముగావించి మయుఁడు తద్దయు నెమ్మిన్.

116

క. నెనరున నునులు నిలిపిన
కనికరపుంగనికి నొకటి కై కొనిచేయం
గనునేర్తు నె యెచను నే
నొనరఁగ నాచేతనై నదొక్కటి నీకున్.

117

తే. చేయచిచ్చగించినవాఁడఁజెలఁగినన్నఁ
బనుపుఁ జెద్దియెనను నొక్కపనియొనర్ప
నేను రేదిమ్మరులలోన నెక్కడై న
నేర్పుగలవాఁడనిండ్లుపొందికగఁగట్ట.

118

వ. అసపుడు నతండు.

119

క. అపుహపమైనయోలగ
మిపు డొనరింపంగవలయు నీవని వేడ్కం
గపురంపువీడియం బిడి
యపుడంపిన సంతసించి యాతఁడుకేగన్.

120

చ. బలుపగడంపుఁ గంబములు బంగరుదూలములందమైన చ
ల్వల దొరతాయరంగులును బచ్చల యచ్చపుఁ దోరనంబులున్
వలుద సుపాణి ముత్తియపు వన్నెల సోరణగండ్లు మంచి కెం
పుల నెలకట్టులుం గలిగి పొల్పుగునట్టుగఁజేసెఁ గొల్వొగిన్.

121

క. మఱియుం గేళాకూళులుఁ
దలుచగు క్రొవ్విరులఁ బండ్లఁదగు పూఁదోటల్
వఱలెడు డిగ్గియలుం బలు
దెఱఁగులుగల యాటపట్టు తేటగనొప్పన్.

122

అ. అట్లు కొలువుగట్టి యాజముపట్టికి
నొసఁగనేల వేల్పు లొక్కమొగిని
దీవెనలనొసంగ దేవేరితోఁగూడి
కొలువుసొచ్చి జమువికొమరుఁడుండ. 123

ఉ. హత్తులఁగ తలఱనులను నందపురోవిరిఁబోండ్ల జాభువా
మొత్తముదెచ్చియిచ్చి సతముస్మదిమెచ్చుచుఁ గొల్పుచుండుదుర్
క్రొత్తగ నాల్గుసంద్రములకున్ నడుమంగల రాచసింగముల్
మొత్తములై యటంగొలువులోపల నొప్పెడు నేలదాలుపున్. 124

వ. అట్లుండ నొక్కనాఁడు. 125

శా. ఏలా వేడివెలుంగు నేలకును నిల్లేతెంచుచున్నాఁడు నేఁ
డోలేఁబాయపు బిడ్డలారకనుఁడం చొక్కక్కచో మానుసుల్
గేలుందోయి తెమల్చిగుంపులయి యెలింజూడరా నింగియుం
గ్రాలన్నారదుఁ డేగుదెంచెఁ గడువేస్కం గవ్వడింజూడఁగన్. 126

తే. వచ్చి రాచపాడినిగూర్చి పలుకులాడి,
చనఁగ సమకట్టియున్నచో జమునిపట్టి
కొలువునకుఁ దోడుకొనిపోయి కూర్మిఁజూప !
నారివేరంపుఁ దపసియుననియె నిట్లు. 127

క. వినుమిట్టిని మున్నెన్నఁడుఁ
గనుగొనలేదెందు నీజగమ్మున నెపుడున్
వినియు నెఱుఁగ మానుసులం
దును నిది యపురూపమనుచుఁ దోఁచెడునాకున్. 128

అ. అనుచుఁజాల గానిమందంబు గొనియాడి,
పుడమితేండ నెల్లఁ బోరగెల్చి
కూర్చుసొమ్మున నె యొనర్చెడుజన్నంబు,
వడిగనీవు చేయవలయునంచు. 129

క. పాండుఁడు నీగోఁజెప్పఁగ,
 నిండుమది న్నన్నఁ బుచ్చె నీకడకనుచున్
 నండిగఁజెప్పి యొడఁబటిచి,
 యొండుకడకుఁబోయెఁ దళసియొయ్యననింగిన్. 130

క. అంతయుధిస్థిరుఁడప్పుడె,
 మంతనమున, గృష్ణుతోడ మాటాడి వెపగ
 జెంతకు నర్జును భీముని,
 సంతసమునఁ బిల్చి యిపుడచని వెన్నునితోన్. 131

క. ఆలమున జరాసంధునిఁ,
 గూలిచి రండునుచుఁ బశుపగొబ్బునఁ జని యా
 ప్రోలికి వానిన్మార్కొని,
 యోలెంబరిమార్చె భీముఁడొక్కఁడుఁ గడిచున్. 132

తే. అట్లుకలన జరాసంధునమరఁద్రుంచి,
 యతనికొడుకై న సహదేవుఁడు నొరత
 నమ్ముఁబూనిచి ముగ్గురు నెమ్మివచ్చి,
 గొంతితొలిపట్టికిని జెప్పిరంతవట్టు. 133

క. నలువురుతమ్ములు వడిఁజని,
 నలుగడలుంగెల్చి మేలినగలును గుట్ట
 బులు నేనుంగులు రొక్కము,
 వలువలునుంచెచ్చి యొసఁగ వలనుగతేడున్. 134

ఉ. జన్న మొనర్చి వెన్నునకుఁ జక్కఁగఁ దమ్ముల మియ్యఁ బోవఁగాఁ
 గన్నుల నిప్పులొల్కఁ గని కాటులు ప్రేలుచు నెల్లవాగలుం
 బన్నమునొందఁ గృష్ణ శిశుపాలుఁడు త్తివిననల్లియప్పుడే
 వెన్నుఁడు చుట్టుకెడువున వ్రేల్మిడి ద్రుంచెనుఁ వానిగత్తుకన్. 135

క. అంతయుఁ గని దుర్యోధనుఁ,
డెంతయు మది వనటనొంది యీనునవారిన్
వంతలఁదగిలిచి సిరిఁగొన,
మంతనమున మామతోడ మఱిమఱిచెప్పెన్.

136

క. అతఁడును నల్లునిఁ గొనిచని,
ధృతరాష్ట్రున కెఱుకపఱిచితిన్నఁ గదొరయూ
నతిఁగొని జూదగబునకున్,
గొతుకకపిలిపించె నటకు గొంతికోమాళ్ళన్.

137

తే. పిలుచుకొనివచ్చినట్టియావిదురువలన,
నంతయు నెఱింగియునుభీమునన్నకడఁగి
శకునితో నాడిపుడమినిసరకుగములఁ,
దమ్ములనుదన్న వరుసగాఁదవిలియొడ్డి.

138

తే. ఓడిపిమ్మట ద్రోవదినొడ్డియోలు,
వడెయుధిస్థిరుఁ డప్పుడు వగపుతోడఁ
బ్రాతిగామిని ధృతరాష్ట్రునట్టిపంచి,
కొలుపునకుఁగృష్ణ రప్పించెఁగూళగాన.

139

సీ. అపుడు దుశ్శాసనుఁడాయితఁ గొల్వులొ
దలవట్టియూడిచి తులువయగుచు
నన్నపంపునఁ గట్టుకొన్నబట్టయు విప్పఁ
గని భీముఁడెంతయుఁగనలువొడమి
చివ్వచాతనిపొట్టఁ జీలిచినెత్తురు
త్రావెదనంచును బ్రతినవట్టి
తొడమీఁదఁ గూర్చుండఁ దొయ్యలిఁ జేసన్నఁ
బిలిచిన గాంధారిపెద్దకొడుకుఁ

బెనఁకువను రోఁకటను దొడల్ విఱుగఁగొట్టి
యెడమకాలను దలఁవన్ని యెలమిఁ గాంతు
ననుచుఁ బెనుబాసచేసిన నంతయు విని
ద్రోవదినిబిల్చి ధృతరాష్ట్రుఁడీవి నెఱసి.

140

క. దొరతనమెల్లను మరలం,
గరమక్కటేకముననిచ్చి కలుపుకొని యుధి
ప్తిరు నంచినఁ దఱవీటికి,
నరిగెందమ్ములను నాలి నాతఁడు గొనుచున్.

141

క. అదిగని నుర్యోధరుఁడవు,
జెడలోనంగుండి మామ నేకతమనకుం
గదియించి కొన్ని నాళ్ళకు,
నదనారసిచెప్పి తండ్రి యాననిగొనుచున్.

142

జి. ప్రాతిగామినంచి పాండుకొమాళ్ళను,
నటకు మరలవచ్చునట్లుచేసి
కట్టిపెద్దయన్నఁ గడువడిఁ బురికొల్పి,
నెత్తమాడునట్లు మెత్తపటిచి.

143

సీ. జూదాన నోడినచో దొరతనమెల్ల
విడిచి పండ్రెండేడు లడనినుండి
యామిఁద నొక్కయేడమరంగ నెవరికిఁ
గానరాకుండంగఁ గడపవలయు
నీలోన నవ్వరి కేనియుఁ గనిపింప
మరల నెప్పటియట్ల జరపవలయు
ననిచెప్పియొప్పించి యాడినశకుని యు
ధిప్తిరునోడించె దిట్టయగుచు

నంతనాతఁడు తమ్ముల నతినఁగొనుచు,
నూరివారందఱునుజేరి యొకటఁగుండఁ
జిన్నవోయిన మోముల వన్నెదఱిఁగి,
కట్టుబట్టలతోడనే కానకేగె.

144

కొడుకులగమియు సుభద్రయు
వెడలిరి ద్వారకకు నిచట వీరలతివఱో
సడవులఁ గాయలుఁ గసురులుఁ

గుడుచుచుఁ గ్రుమ్మరుచునుండఁ గొంకకయొక వోక.

145

తెరువు నడ్డగించి తెగువనుబోవీక,
బకుని తమ్ముడైన బల్లీదుండు
కినుక మీఱవచ్చి కిమ్మిరుండనువాఁడు,
నిక్క వానిభీముఁడుక్కడంచె.

146

అంత నా శాండునికొమాళ్ళు.

147

కడుఁ దపసులు చెప్పకతలనాలించుచుఁ

గామ్యకంబనియెడి కాననుండఁ

గృష్ణుడేతెంచి యేగినవెనక వ్యాసుని

పంపునఁగవ్వడి పట్టుతోడ

నింద్రకీలంబన నెసఁగెడి మలనుండి

యెఱుకురూపునఁ బందివేసినట్టి

ముక్కంటితోఁ బోరి మిక్కిలి మెప్పించి

పాశుపతంబనఁ బరఁగునమ్ము

గట్టువిల్లునిచేఁ బొంది క్రాలుచుండ

వేల్పుదొరవచ్చి విన్వచ్చు వెంటఁ గొనుచుఁ

దనదు వీటికిఁ జనియందుఁ దనివిదీఱఁ

గొడుకుతోఁ గొన్నియేడులు కూడియుండి.

148

క. పొలోమకాల కేయులఁ,

బోలనివాతకవచులను యాలదిండ్ల ననిన్

వాలమ్ములఁ జంపించెను,

వేలకొలఁది మండగిల వివ్వచ్చుఁ చేన్.

149

వ. ఆలోన నొక్కనాఁడు.

150

ప్రే. ఊర్వసి యనంగ నచ్చరయోర్ముక్తిడి,

చక్కఁదనమును గన్గొనిచాలవలచి

కూడ వేడుడు నతఁడొప్పుకొనక కసరఁ,

బేడిగానుండఁ దిట్టెనొక్తిడినాపె.

151

వ. అంతనిచ్చట.

152

శ్రిత్యాహ. కడమ పాండుకొమరు లచటఁ గదలి దైతమనెడికా

అడనిఁజేరి కొన్నినాళు లందునుండి సిమ్మటన్

వెడలిగంధమాదనంబు పేరఁ బరఁగుకొండకన్

నడచియందు నెమ్మినుండి నాతి కృష్ణపంపునన్.

153

వ. భీముండుచసె.

154

క. జక్కలరక్కసులందల,

లొక్కుమ్మడి డొల్ల నేసియుగ్మలి మదికి

న్మక్కువ గలిగిన పూవుల,

నక్కఱతోఁ దెచ్చియిచ్చె నక్కజమొదవన్.

155

తరువోజ. పాఱుని వేసంబు బాగుగాఁదాల్చి పాండునికొమరుల వజ్రనునుండి

వీటిఁడితనమున వెలయుజటుఁడను పేరిటిపొలదిండి భీముండువేడ్క

మీఱఁగ వేటతమినిఁబోయియు డ మెల్లననందఱ మీఁదఁగొడుకొని

పాఱినవడముడి పఱతెంచివానిఁ బరిమార్చియందఱి బన్నమువాపె.

సీ. అంతటదివినుండి యరునుండరుదెంచి

యన్నకునంతయు విన్నవించి

సుకముగానుండంగ నొకనాఁడు ద్రోవది

పూలుగావలెనంచుఁ జాలవేఁడ

మరల భీముఁడుపోయి మణిమంతుఁ గడఁజెర్చి

యలరులఁ గొనివచ్చియతివకిచ్చె

నామీఁద నొక్కనాఁడడవిని దిరుగుచు

వడముడి యొక్కచోఁబాముగాఁగ

దారిఁబడియున్న నహుషునినోరఁజిక్కి,

వెడలలేకున్నఁ గొండునిపెద్దకొడుకు

సాముకడ కేగి యడిగినవానికెల్ల,

బదులుచెప్పుడునది భీమువదలిపెట్టె.

157

సీ. అట్లుండఁ జూపోపకచట దుర్యోధనుఁ

డేకతంబునఁ గర్ణుఁడెచ్చరింప

మామ యకానని పలుమాఱును బలుకంగఁ

బసులఁ గాపాడు నెపంబువెట్టి

మొసలడంబముతోడఁ జనుదెంచి పొందుని

కొడుకులుదిగియున్న నెళవునకును

బజగుడారంబు పన్నించి వారిని

నెక్కిరింపఁగ విఱవీఁగుచుండఁ

జిత్రసేనుఁడనెడి జేజేలదిట్టఁడు,

వచ్చితాఁకి కర్ణుఁ బాఱుద్రోలి

దొరనుబట్టి త్రాళ్ళతోఁగట్టికొనిపోవఁ,

జెదరి వెఱచిపఱచి సిగ్గుదోఁప.

158

వ. అతనిమూఁకలు.

159

ఉ. సోలియుధిష్ఠిరు న్మఱువుసొచ్చినఁ దమ్ములఁ బంశవారునుం

జాలమునేయకేగి నిముసంబునఁ గూడఁగ ముట్టి పూవులం

గూలఁగనేయ మూఁకలనుగోయని యాటిచినిల్వితేక యా
వేలుపుఁబ్రోడ నింగికిని వేచనఁ జూచుచుఁ గ్రీడిప్రోడయె. 160

క. అమ్మలగూఁ డొనరించియు,
నెమ్మలుపడఁ జిత్రనేను నేసిన పెటచే
నిమ్మల దుర్యోధనువై,
శమ్మునఁ గవ్వడికినిచ్చి లలిఁబఁ వినియెన్. 161

ఆ. కట్లతోడనపుడు గాంధారిపట్టిని,
గాడ్పుపట్టి యన్నకడకుఁ దేఁగఁ
గనికరమునమేని కట్టెలవిప్పించి,
వడిగహితపుచెప్పి విడిచిపుచ్చె. 162

ఆ. ధౌమ్యునింట నునిచి తగనన్నదమ్ములు,
పగ్గుదేరనడవి పట్లకరుగఁ
గ్రొత్తపెండ్లిచేసికొనుచు నాచారిని
సైంధవుండు చనుచు సరగమ్రొల. 163

చ. నిలుకడఁగన్న క్రొమ్మెఱుఁగు నీటున మేనునుదాల్చి యిచ్చమై
మెలఁగెను గుజ్జమావినలె మేలిమిచేతలుపూని మెత్తనె
చెలఁగు పసిండి బొమ్మవలె జేరువగుమ్మరుచున్న ద్రోసదిం
గలయఁగఁజూచి పూవిలుతు కమ్మనిముల్కులనొచ్చి కచ్చఱన్. 164

క. కదియంజని మిక్కిలి ద్రో,
వది బతిమాలియును దెన్నవడయక బలిమిం
దుద కాయింతిని దేరను
బదిలముగాఁ బెట్టుకొంచుఁ బటచెంగానన్. 165

తే. ధౌమ్యుడఱచుచు వెంటను దవిలివానిఁ
దిట్టుచును బోవనంతలోదిట్టయగుచు

భీముడగుదెంచి సైంధవు వేగముల్

గడియలోఁబట్టి తలఁపట్టి గాడ్పుఁగట్టి.

166

క. అన్నకడకీడ్చి తెచ్చినఁ,

జెన్నటితల రేవులుగను జెడగొలుగంగా

విన్ననయి యున్న సైంధవుఁ

గ్రన్నన విడిపించిపుచ్చెఁగాంచి యతండున్.

167

తే. అవల నొకనాఁడు తమ్ములుఁగవలు నేగి

విసపునీటినివలదన్నవినక త్రావి

పడిననల్వరగుదెదారిఁగలుకులకును

నొప్పమార్వల్కిబ్రతికించి మెప్పులొందె.

168

వ. అట్లెండలం బడలియు వానలం దడిసియు నెడదలబులగు నిడుమిలు

నొడరియు జడియక యడవిలోనుండఁ బగ్గడెండోడ్డు నిగడిన నొడగడి

మగలు తమతోడఁ గూడనున్నవారి నంగణ నొచ్చునెరులసంబరచి

మించినవేడుక నించుకయుఁ దమబాడలెవ్వరు నెలుంగకుండు దగడి

తనంబునఁ గాఱడవులబడి నడచి నడచి కడకొక్కయెడ నేకతంబు

నందగిన వేసంబులు వేసికొని బయలుదీసి పొలుసులుచేరి

యాచేరువం దమకత్తుల మొత్తమ్ములను నమ్ములను నిండులను

నొక్క కట్టగాఁగట్టి వానిచుట్టును బీచంగుఱ్ఱో నొకటిఁజూట్టఁబెట్టి

యప్పట్టుననున్న జమ్మిచెట్టునయింబెట్టి.

169

సీ. కంఠుఁడు నాఁగను గతలుసెప్పంగ యు

ధిష్ణిరుఁడాతేనె దెననునిలిచె

వలలుండనంగను వంటలవాడఁగు

వడముడియచ్చోటఁ బనికెనమరె

నచట బృహన్నలయనుపేరఁ గవ్వడి

నెలఁతల కాటలుసేర్పఁజేరె

నందెదామగ్రంధి యనఁగను నకులుండు

గుఱ్ఱాలఁ బరికింపఁ గొలువుకదిరె

నాలఁగానఁ దంత్రీకాలుఁడనెడుపేర

నక్కడనె సహదేవుఁడు నమరియుండె

మాలినియనంగద్రోవదిపూలుముడువ

నొడయనివెలందుక సుధేష్ణయొద్దనుండె.

170

అ. జెట్టిపట్టుపట్టి సింగంబుతోనై నఁ

బులులతోడనై నఁ బోరిగెలిచి

దొరకు సతనియనుఁగూఁ దొయ్యలులకు వేడ్క

సలుపుచుండు నొకఁడు వలలుఁడెపుడు.

171

సీ. అట్లు కొన్నాళ్లగ నప్పసుధేష్ణను

గన సింహబలుఁడట కొనరవచ్చి

మాలినిఁ దిలకించి మదినామె సొగసెంచి

మాటికెదఁదలంచి మరులుమించి

యక్కకు నెఱిగించి యిక్కకుఁ జను దెంచి

పాన్పున మేనుంచి వనరుచుండ

మాలిచేఁ దమ్మునునికికిఁ గల్గును

రాణిగారంపిన రమణఁగొనుచుఁ

గృష్ణయోగిననాతఁడు కెరలిపడుచుఁ

దన్నుఁ బట్టంగ వచ్చినఁ దలిరుఁబోడి

కొలువుకూటంబు దెసఁబాఱఁగూడవచ్చి

సింహబలుఁ డింతికొప్పును జేతఁబట్టి.

172

క. ఈడిచి యొకరక్కసుచే

నీడిగిలం ద్రోయఁబడుచు నింటికిఁ జనియెం

జేడియచే సంతయు రెయి

వాడిమగఁడు భీముఁడెఱిగి పాయనికినుకఁ.

173

మత్తకోకిల, ఆఁడురూపునుదాల్చి ద్రోవదియట్ల చీకటిఁగన్నియల్
గూడి యాటలు నేర్చు గీమునఁగోరి మారయుచుండఁగా
నాఁడు సింహబలుండువచ్చి, తనంతగేలిని జూప మా
టాడ కుక్కున వానిసిం దునుమాడిచేసెను ముద్దగాఁ. 174

సీ. అట్లుముద్దగఁజేసి యట వైచిపోయిన

దమ్ములు నూర్వురు దరలివచ్చి

చచ్చిచయన్నకై చాలసేపేడిచి

వీరుంగుపైఁ గృష్ణబెట్టికట్టి

కొనిపోవుచుండగఁ గూయిడెమాలిని

బానసంబున గాఢ్వుపట్టి వినఁగ

వారును గాటికి వచ్చెడునంతకు

వడముడి యటకేగి బడలువడఁగ

నందఱునుద్రుంచి ద్రోవదినల్లఁబంచి

మాటుత్రోవనువంటిల్లు మరలఁజొచ్చె

నీటికేతెంచుమాలిని వెలయఁజూచి

ప్రోలివారెల్ల వెఱచిరి బూతమనుచు.

175

ఉ. అంతయునాలకించి యట నాధృతరాష్ట్రానిపట్టి యిచ్చటం
గొంతికొమాళ్ళు నిల్తురని కొంతతలంచి సుశర్మనంచి యా
వంతయు జాగుసేయ కట నావులఁబట్టఁగఁబంచి తానునుక
మంతురులాలమందెదిరి మార్కొనఁగల్గినవారిత్తో వడిఁ.

176

క. మఱునాఁడు వెడలి విరటుని,

పఱగడ మొదవులను బట్టవడచక్కికిఁగ

చ్చుటఁ బఱతెంచెను గొల్లలు,
వెఱపెల్లునఁబఱచి విరటువీడు సొరంగన్

177

క. అంతకుమున్న సుశర్ముఁడు,
పంతము లాడుచునువచ్చి వలకడఁబనులన్
వింతగఁబట్టిన విరటుఁడు,
చెంతలనున్నట్టి తనదు చేరువతోడన్.

178

క. చనితాఁకి యోడిపోయిన,
నెనరేది సుశర్మయపుడు నెఱమగఁటిమినా
తనిఁ దనతేరికిఁగట్టిన,
వనట ని్వడిపించె రేయి వడముడి యతనిన్.

179

సీ. విరటుండు నెయ్యురు వీటనులేనప్పు
డిచట దుర్యోధనుఁ డేగుదెంచి
పసులఁ బట్టెనటంచుఁ బసులవారలు చెప్ప
విని పిన్నగావున విరటుకొమరుఁ
డు తరుండింటను నువిదలముందఱ
బీరముల్ వల్కుచు వెడలికృష్ణ
పంపునఁబేడి వార్వములఁ దోలఁగొనుచు
వడివచ్చి ముంగలఁ బగఱఁజూచి
వెఱచి దిగులొంది యరదంబు వెనుకవంక,
త్రిప్పుమన్ననుగ వ్నడిత్రిప్పుకున్న
బెగ్గలంబునఁ దేరిని డిగ్గనుటికి,
పాఱఁజొచ్చినఁగ్రీడియుఁ బఱుగువాటి.

180

తే. అతనిఁ గొనివచ్చి యరదంబు నందుఁ బెట్టి
తాను గ్రీడియాపెఱిగించి తాల్మిగొలిసి

యతని నరదంబు నడపంగ నానతిచ్చి
యమ్ములను విండ్లు పెట్టిర జమ్మికడకు

181

క. చని వలసినవానిగై,

కొని తక్కటివాని నందె గుట్టుగనిడి చ

య్యసఁ జను గాండివంబున;

గొనయము నెక్కించి మించి గోరముగాఁగన్.

182

క. ములుకులు వఱపిన సూఁకలు,

నలుదెసలం బాయవిచ్చి సొననుబఱవన్

బలుమానుసు లొగిఁ దాఁకిరి,

చిలుకుల నానలు గురియుదుఁ జేవయెల్లన్.

183

క. తఱిదాబకుండఁగవ్వడి,

యెఱిగించుకొనియెను దన్నునిచ్చట సనికొం

దఱు పలికినఁ దఱికడచుట,

యెఱిగించెను భీష్ముఁడప్పు డెల్లరునినఁగన్.

184

వ. అంత నర్జునుండు.

185

తే. పసుల మురించి కావలిపరినిద్రుంచి,

వెనుకఁ జనుచున్న తేనిని వెంబడించి

కదిసి యొడించి పెఱవారిఁ గండడంచి,

పొలికలననెఱుఁగెఱులువెలువరించి.

186

సీ. తమ్మునితలద్రుంచి తత్తడులనునొంచి

బలియునిఁగర్జునిఁ బరవఁజేసె

ద్రోణుని నొప్పించి ద్రోణుకొమారునిఁ

జేయాడకుండంగఁ జిక్కువఱిచె

గృభుని నమ్ములముంచి కినుకమైభీష్ముని

యరదంబుపై సోలి యొఱగఁజేసె

దొరను గేరడమాడి దురమున దడములఁ

బీనుఁగు పెంటలుగానొనర్చె

మఱియునందఱ సోలించి మఱిచిపోక,

తెచ్చెను తరబొమ్మపొత్తికలకొఱకుఁ

బేరుగలవారి తలచీర లారఁగోసి,

తనివిదీఱంగ ననిచేసి వెనుకమరలె.

187

గీ. అంతఁదెలిసి యుస్సురనుచు దుర్యోధనుఁ,

డపుడెభీష్ముపలుకులాలకించి

సిగ్గుఁబాటుతోడఁ జేరువతోఁగూడి,

యింటికడకు నడచె నెఱుకగలిగి.

188

క. అప్పుడు కవ్వడి జమ్మిలి,

నెప్పటివలె విల్లునమ్ము లిడి యుత్తరుఁన్

మెప్పుగఁ దేరను నిడి తా,

నొప్పుగ నొగలెక్కి చనియె నూరికి నెలమిన్.

189

క. ఈలోన నట యుధిష్టిరుఁ,

దాలములో గెలుపుగొన్న యల విరటునితోఁ

బోలఁగ జూదం బాడుచు,

నాలములోఁ బేడిగెలిచె ననివేటుపడెన్.

190

క. అమ్మఱునాఁ డందఱు నొక,

యిమ్మునఁ దగఁగూడి తొంటి యేపుననుండన్

నెమ్మిని విరటున కుత్తరుఁ,

డిమ్ముల నెఱిగించె వారి నెల్లను వరునన్.

191

క. ఎఱిగింప యుధిష్టిరునకు,

నెఱిగి విరాటుండు లేచి యెల్లగఁ దప్పుల్

మఱవంగ వేడుకొనియెం,

దెఱఁగుపడం బలికి కూర్చి తెల్లము గాఁగన్.

192

తే. చుట్టముల నెల్ల రావించి జోటిమిన్న,

నుత్తరయనెడి తనకూతునొసఁగి పెండ్లి

చేసె నభిమన్యునకు వేడ్క చెన్నుమీఱ,

నెంతయును జూచువారలు సంతసిల్ల.

193

వ. అనిన విని తరువాతి కత నెఱిగింపు మనుటయు.

194

క. కలువలవిందును బ్రొద్దును,

మలల న్సంద్రముల నేళ్ళ మఱి యీపుడమిన్

వెలుఁగును జీకటిఁ జక్కల,

నెలమినిఁ గలిగించి ప్రోచి యేలెడి సామి.

195

మాలిని. జగముల యెకిమీఁడా సాదులం ప్రోచుతేఁడా

పగ యెఱుఁగనివాఁడా పల్వలం ద్రుంచు ప్రోడా

వగ లొదవనివాఁడా వంతసంద్రంపుటోడా

నెగు లడఁచెడివాఁడా నేలకు న్సంగడీఁడా.

196

గద్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర లోహితసగోత్ర శుద్ధాంధనిరోష్ఠ్య

నిర్వచననైషధ కావ్యరచనాచాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర

కందుకూరివంశ పయఃపారావారరాకాకై రవమిత్రసుబ్రహ్మణ్యా

మాత్యపుత్రసకలసుజనవిధేయ వీరేశలింగనామధేయ వ్రణితం

బై న యచ్చతెనుఁగు భారతమునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వి తీ యా ఛా స ము

- క. మొదలుం బుదియు నెఱుంగక,
వదిలముగా నెపుడు నుండి పాడుగొనంబుల్
వెనకినరు లేక మేలే,
యొడిచించుచు జగము లేలుచుండెడి వేల్పా. 1
- వ. శౌనకుండు లోనుగాఁగల జడవారిఁజేండ్ల కానూతుం డిట్లనె. 2
- క. విరటుఁడు గృష్ణుఁడు మొదలగు,
దొరలెల్లను గూడి యుండి దుర్యోధను తుం
టరితనము నుగ్గడించుచు,
నరుడుగ నొకరాయబారి నచటికిఁ బంపె. 3
- తే. అందఱును నెంచి యచ్చోటి కరిగి యతఁడు
తెలుపవలసినపలుకులఁ దెలియఁ గఱసి
ద్రుపదు నొజ్జను బంపిరి నొడరి సగము
పుడమి జముపట్టికిని నియ్య నడుగుకొఱకు. 4
- తే. అంత నిటఁ గ్రీడి వెన్నునియింటికరిగి
పోరఁ దనతేరునడపంగఁ గోరుకొనియె
నాఁడె దుర్యోధనుఁడువచ్చి నాఁడెమెన
బంట్లఁ బదివేపురను దానుఁ బడసించనియె. 5
- క. నేలఁ గలదొరలలోపలఁ
జాలఁగ దుర్యోధనునకు సాయము చూపం
బాలుపడిరి పెఱవారలు
పోలఁగ జముపట్టిఁ జేరి పొలిచిరి కడిమి. 6
- చ. ద్రుపదునియొజ్జ యేగియటఁ ద్రోవకురా ధృతరాష్ట్రతోడఁ గాం
త పొసఁగ మాటలాడి తనదారిని వచ్చిన గ్రుడ్డితేఁడును

న్నెపము తొలంగఁ బంపెఁ దననేరిమి గన్నడ నూరిపోసి నీ
విపుడ యుధిష్ఠిరుం గదిసి యాయనిమానువు మంచుసంజయున్. 7

సీ. ఆతండు చనుదెంచి యందఱకును మ్రొక్కి

కొల్వులోపలనున్న గొంతికొడుకుఁ

గదిసియందఱు వినఁ గరముఁదీపులుగాఁగఁ

బెనఁకువ మానఁగఁబెక్కువగలఁ

దేనెమాటలఁ దెల్పి తిన్నని తెన్నున

నడవంగ జముపట్టిఁ దడవు వేడి

చదురెల్ల గాన్పించి చక్కని బదులుమా

టలఁ బొండుకొమరుని వలనఁబడసి

వారి వీడ్కొని ధృతరాష్ట్ర పజ్జకేగి,

యెల్లచందమ్ము లాతని కెఱుకపఱిచి

యలుకుపుట్టించితగవు మైబలుకవలయు,

నుడువులెల్ల నుదిటముగానుడివిచనియె

8

సీ. అంత యుధిష్ఠిరుఁ డరసి యిచ్చటనుండి

వెన్నని ధృతరాష్ట్ర పీఠికంప

నాతని రావించి యనియె నిక్కెవడి

నీవేగి సగపాలు నేలలోన

మాకియ్య తేనితో మఱిమఱిచెప్పుము

వినఁడేని యామిఁద విచుము తెలియ

నేవురకును మాకు నేను ప్రోల్లెసను

గడ కిచ్చునట్లుగఁ గడఁకఁ బలుకు

మట్లు చేసిననై నఁ బోర నెడుమాటఁ

దక్కి కూడి బ్రదుకుదుము తఱుచు లేల

యనిన పిమ్మట భీముండు నతనితమ్ము
లవల ద్రోవది మదిఁ జెప్పిరతనికోడ.

9

ఉ. అవలఁగృష్ణుఁడేగి మరియాదమెయిన్ ధృతరాష్ట్రుఁ జూచి యా
క్రేవల ద్రోణుని గృచునిఁ గేల్వమోడిచి పల్కరించి య
త్తావున నున్న భీష్మునిని దద్దయుఁ గూరిమి గారవించి య
చ్చో నెరవారఁ గొల్వునను జూపఱ డెందములుం గరంగఁగన్. 10

చ. చనువును బల్కిఁజూపి పలుచందములం దగఁజెప్పి యంతతోఁ
దనియక యొద్దనున్న జడదారులచేతను జేతనై న లా
గునఁ బలికించి యెందునను గోరిక చేకఁటకున్న నోలగం
బున ధృతరాష్ట్రపట్టిపయిఁ బూనినకిన్కను బల్కు లాడినన్. 11

క. వడిఁ గర్ణుని దుశ్శాసను
చెడుగఱపులు నమ్మి కృష్ణుఁ జేప్పడఁ గట్టం
గడఁగిన నుర్యోధనుఁ డెద
జడియఁగఁ దనరూపు చూపి చనఁ గృష్ణుండున్. 12

ఆ. అట్లు కొలువు విడుచునప్పుడు వెన్నుండు
బవరమరుగుదెంచె బదిలమనుచుఁ
బలికి వచ్చి కుంతి బసకేగి మాటాడి
విదురు నింటఁ గుడిచి వెడలెవీడు. 13

వ. అట్లు బయల్వెడలి కొన్నినాళ్లకు. 14

చ. విరటుని యూరుచేరి యట వేపురముందర గొంతిపట్టిగో
సరగున నంతయుం దెలిపి జా గొనరింపక గొప్పదండుతో
దురమున కాయితం బగుట తొల్లటి కర్జముగాఁగఁ జెప్పి ను
బ్బరముగ వాఁడిసూదిమొన మోపినయంతయు నేలనీయఁగన్. 15

క. ధృతరాష్ట్రుని కొడు కొప్పమి
కతలుగ నెఱిగించి మిగులఁ గయ్యంబునకున్

హితవుగఁ బురికొల్పినఁ దగ

నతఁ డప్పుడె ద్రుపదుపట్టి నందఱుఁ జూడఁ.

16

క. పడవాలుగాఁగ నొనరిచి

నెడలి కురుక్షేత్రమనెడి పేరిటి చోటఁ

విడియించి మూఁక నెల్లను

గడు సంతోసమున నుండెఁ గల నొనరింన్ప.

17

సీ. వెన్నుండు నడచిన వెంటనె యచ్చట

దుర్యోధనుండును దోడు సూప

నచ్చినతేఁదుల హెచ్చరికను జేసి

గమికి నెల్లను మొనగానిఁ గాఁగ

భీష్ముని నొనరించి ప్రేరేచి మొనలును

దమ్ములు నెయ్యురుఁ దవిలి రాఁగఁ

గదలి కురుక్షేత్ర మదనుతప్పక చేరి

విడియించె దడముల వేలుచోటఁ

గర్జుఁ డంతకుమున్నె పెక్కండు వినఁగ,

భీష్ముఁడుసులులువిడిచినపిదపఁగాని

తాను బోరికి రానని తగని బాస,

చేసికొనె దూటపట్టింపు చేత వీట.

18

క. దళవాయి యైభీష్ముఁడు,

కలసికిఁ బురికొల్పి మొనలఁ గడుబీరమునఁ

దలపడఁ బంచెను జోదుల,

కెలమియుమగఁటిని చలంబునెసకంబెసఁగఁ.

19

ఉ. అయ్యెడఁ బాండుపెద్దకొడు కందఱు నం దరుదండఁ గాల్పడన్

జయ్యన భీష్ముపాలికిఁ గనం జని వేలుపుటేటిపట్టిచే

గయ్యముసేయ నానతిని గైకొని దీవెన లంది ద్రోణుని
నెయ్యపు మామశల్యుఁ గృపుఁగని వీడ్కొనివచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్.

౪. చిందమ్ములమ్రోతలు మి,
న్నంది యెసఁగ భీష్ముదండు లాలపువేక్కం
గ్రందుగ నడచెను బయిపయి,
ముందఱఁబొందునకొమాళ్ళమూఁకలమీఁదన్.

21

సీ. నొగలెక్కి కృష్ణుండు తగుమాడ్కి నిగుడంగఁ
దెల్లనివార్వముల్ తేజరిల్ల
జేజే లొసంగిన చిందంబు నొత్తుచు
నరదంబుపైఁ గ్రీడి యరుగుదెంచి
యిరువఁగుఁజూచి తానెంతయు మదిలోన
నక్కటికము పుట్టియయినవారి
వేయఁజేతులురాక విల్లునునమ్ములుఁ
దేరనుబడవై చి దిగులుత్రోఁపఁ
గూలఁబడినఁజూచి గొబ్బునవెన్నుండు,
పాడిఁగఱపి పోరఁబగఱనొంచి
గెలుపుఁగొంట యేలికలకెల్లఁ దగవని,
మదికినాటఁజెప్పి మఱఁదినపుడు.

22

౫. దురమునకుంబురికొల్పినఁ,
బరువడి సందియము వాసివాసి యెసంగం
గురిసెను నమ్ములవానల,
గరువంబటి పగఱపౌఁజు గలఁగంబడఁగన్.

23

సీ. మార్తుర మొత్తముల్ మార్కొనిపోరిన
నందడికయ్యంబు జరగెనపుడు.

ద్రోవదికొడుకులు తోడుగ నభిమన్యుఁ
 డడరి యొప్పునివారి కడఁకఁజెఱిచెఁ
 గృపుఁడు నశ్వత్థామ కేడించి మూఁకల
 పైఁబడి తనులావు బయలుపఱిచి
 రుత్తరుండేగి శల్యునిమీఁదఁ బోట్లాగ్గి
 యాపతె నాతనితూపుగముల
 సంతభీష్ముండుగవిసివాలంపగములఁ,
 దెలుచఁబరఁగించిమూఁకల బెగడుపఱిచి
 యెల్లెడలఁ దానయైపొల్చి యేపుచూప,
 విరిగినురిఁగిరిపగవారిబిరుదుమగలు.

24

క. ఆలోనఁ బ్రొద్దుగ్రుంకిన,
 నాలముసాలించి నాఁటి కందలు వీళ్ళన్
 జాలమునేయక చేరిరి,
 చాలఁగ విన్నేటికొడుకు సారెఁ బొగడుచున్.

25

ఉ. రెండవఁనాటిపోరునను రెండవ ప్రొద్దుకొమారు పోలికన్
 నండిమగండు క్రీడి తన త్రాణనుజూపె, గరంబుఁ బుచ్చె భీ
 ముండును భానుమంతు జముప్రోలికి ద్రోవదితోడఁబుట్టువుం
 గండునఁదాఁకి ద్రోణుఁడును గ్రచ్చుటఁ బాఱఁగఁజేసె నీసునన్.

26

సీ. మూడవనాఁడును మొగ్గరంబులుపన్ని
 యిరువాఁగు నొంఁటొంటిబెరసితాఁక
 దుర్యోధనుఁడు భీమతోఁ దలపడిపోరి
 మేనెఱుంగక తేరిమీఁద సోలె
 మూడుబాములయప్పు డీడఁబోవక భీష్ముఁ
 డుక్కునఁ బెక్కురఁజక్కుడంచి

యెక్కడఁజూచిన నెమ్మలదిమ్ములుఁ

గండలకొండలు నిండియుండ

నెత్తుటేరులు పలుపింప నిలువ లేక,

బెండువడి క్రీడిజూఁగిన వెన్నుఁడడరి

చుట్టువాలునుజేఱుని దిట్టయగుచు,

నరదమును డిగ్గి భీష్ముపై నరుగుచుండ.

27

క. కవ్వడియువచ్చి వెన్నుని,

నెవ్వడిఁ గౌఁగిటను బట్టినిలిపి వెనుకకున్

దవ్వలఁ గొనిచని భీష్ముని,

క్రొవ్వడఁగించెను గడంగి కూటువచెదరన్.

28

క. నాలవనాఁటి పెనంకువ,

వాలుమగఁడు శల్యుకొడుకు పలుకయు వాలుం

గ్రాలఁగ నృప్తన్యముని,

పైలలిఁగవిసి తెగటాఁటెఁబరి పడలువడన్.

29

పంచచామరము. ఘటోత్కచుండు జిత్తు లెల్లగానిపించి మూఁకపైఁ

దటాలుననెఱుంగు లీను తల్కుటంప గుంపులన్

దిటంబు మీఱ నేసియేసి దిట్టలె న వారినిన్

హుటాహుటిం గలంగి నాటనూకె నుక్కడంగఁగన్.

ఉ. ఏనవనాఁటి కయ్యమున నెంతయు వాఁడిమి చూపెద్రోణుఁడా

పూనికేఁజూచి మాఱుకొని పోరెను భీముఁడు చేవయేర్పడన్

మానకలత్మణుండు నభిమన్యుఁడునుంజలమగ్గలింపఁగా

నేనుఁగు నేనుఁగుం బెనఁగు నేపునఁబోరిరి చూపఁజెన్నఁగన్. 31

క. అటవనాఁడల వడముడి,

మాఱుకొని గుదియవిసరుచు మావంతులత్తో

నీఱుగగారులఁ గెడపెను,

బీఱువడుచు దాయులెల్ల బెదరంజెదరన్.

32

క. అని ద్రోణుఁడు ధృష్టద్యుఁ,

మునిఁ గనలునఁ దారసించి మొనలుతలంకన్

దనసింగిణి వాలమ్ముల,

ననువులు నాటంగనేయ నాతఁడుపఱచెన్.

33

తే. ద్రుపదుకొమరుఁడు రారాజుదొడఁగితేరు,

నుగ్గుచేసిన వెన్నిచ్చె సిగ్గువిడిచి

చేకితానుఁడుఁ గృపుఁడును జేవమీఱఁ,

బోరి రేడవనాఁడాలపోతులట్లు.

34

సీ. ననలెత్తువేడ్క సునాథఁడు మొదలగు

గాంధారికొడుకులఁ గవిసిభీముఁ

డుద్దవిడినివారిఁ బెద్దనిద్దరఁబుచ్చి

యేనుంగులనుజేసెఁ బీనుఁగులను

మఱి యలంబనుఁడను పూనిసిదిండియి

రావంతు మార్కొని లావుచూపి

పెద్దతడవునకుఁ బిద్దించె నాతనిఁ

గవ్వడియెంతయుఁ గస్తీచెంద

మఱిఘటోత్కచుండుమార్కొనిద్రోణుండు,

మొదలుగలుగువారిమురువడంచి

యలఁతిమూఁక నెల్ల నలుఁగులపాల్సేసె,

నవలినాఁడు వేల్పులబ్రపడఁగ.

35

క. ఎనిమిదవనాఁటి రాతిరి,

చుచువున దుర్యోధనుండు చనిభీష్మునితోఁ

దనగోడు మొట్టవెట్టినఁ,

గనఁబడెద నెల్లినాడు గండనె నత్తడుకా.

36

తే. తొమ్మిదవనాఁటిప్రొద్దునఁ దొంగలించు,

సంతసంబులుమోములఁజొకళింపఁ

గదలియిరువాఁగునుంబొలికలనఁబొలిచి,

రైత్తికోలునఁబడవాళ్ళు హెచ్చరింప.

37

సీ. అపుడుకోల్తలచేసి యభిమన్యుఁడడరిన

సరిగియలంబనుఁడడ్డపడియె

వివ్వచ్చుఁడరుదెంచి పీఁకఁజూపినఁ బాటు .

దొరలకు ద్రోణుండుతోడు చూపె

బాసటయగుచు దుశ్శాసనుఁడు శకని

వెంటరా భీష్ముండువేడి చూపి

వాడినారసములఁగ్రీడిని నొప్పించి

వెన్నునినంపఱ బెగడుపటిచి

రావుతులఁద్రుంచి పొలియించి మావతులను

నరదములవారి నొంచి కాల్వరనడంచి

కడిమిచూపిన దళములు గలఁగఁబాటె

లేట మొగములుపడి రెల్ల మేటిమగలు.

38

క. చేయునదిలేక కవ్వడి,

యాయమ్ములనాఁటియున్న యమ్ములవెతతోఁ

బాయనడు మొనలఁ బిలుచుచు,

నోయనదూపులను నేయుచుండెనుభీష్మున్.

39

శా. అచ్చొప్పంతయుఁ జూచి కృష్ణుఁడెదలో నారాటముంజెంది వి

వ్వచ్చుండెంతయు నొచ్చియుంట నొగలన్వార్జ్యంపుఁ బగ్గంబులన్

మెచ్చుల్లుల్కఁగఁ గట్టి తేరు డిగి యామిన్నేటిపట్టిం బొరిం
బుచ్చంగా నడ తెంచెఁ గేల బలితంపుఁ జట్టువాలొప్పఁగన్.

40

క. తోడ నెపట తెంచి వడిం

గ్రీడియునిరుగేలఁ బట్టి కృష్ణుని మరలం
దోడుకొనిపోయి తేరున

వేడుకఁ గూర్చుండఁబెట్టె వేడుచుబలినిన్.

41

క. తియ్యనిమాటల వెన్నని

నియ్యకొనంజేసి వెడలి యీరసమెసఁగం
గయ్యమునకు దాసినపుడె

యొయ్యనఁ బ్రొద్ద తమిలై నుడిగెదురంబున్.

42

తే. నాఁటిబవరంబుఁగని మదినాటుకొన్న

యుమ్మలమ్మననింకఁ గయ్యమ్మమాని
కానలకు నేగుదునటంచుఁగెడఁకఁబలుకు

నలయుధిష్ఠిరు నూతార్చియనుపుమీఱ.

43

క. వెన్నుండా రే యాతని

విన్నేటికొమారుడకకు వివ్వచ్చునితోఁ
దిన్నఁగగొని చనియూయన

సన్నగ నడిగించెఁ జావుచందముఁ దెలుపన్.

44

ఉ. ఆందున కాతఁడిట్టనియె నాఁడుఁదనంబును దొల్లఁదాల్చి యా

పొందికఁబాసి వెన్కమగపోడిమిఁ దాలిచియున్న వారిపై

నెందును నేయకుందుననియేఁ బ్రతినందగఁ బట్టినాఁడ మీ

యందుశిఖండి యట్టెడగు టాతని ముందిడికొంచు నాపయిన్.

45

క. నేనేయనితఱి గవ్వడి

నోనేసినఁ గూలువాఁడ నునుఁదూపులచేఁ

బూనియటుచేయుఁ డంచును

నానతియిడి పంచె మంతనంబున వారిన్.

46

ద్రుపదుఁడు విరటుండుఁ దోడుచూపఁగగొంతి
 తొలిపట్టిద్రోణునితోడఁ బెనఁగి
 వ్యాఘ్రుదత్తుఁడు మొదలై నవారిని గోలు
 పోయి ద్రోణునిచేతఁ బోరఁదాను

బట్టువడనున్న తఱిని వివ్వచ్చుఁడడరి,
 యంపవానలు గురియించు చరుగుదెంచి
 యల్లయొజ్జల వేడిమి యెల్లనుడిపె,
 బ్రాద్దువా లెనునంతలోఁబొదలెనిరులు.

58

ఉ. రెండవనాఁటి వేకువను గ్రీడి యుధిష్ఠిరుతోడఁ జెప్పి త
 న్నొండెడ నాలముంజలుప నూరకపిల్చు సుశర్మదండుతో
 గండునఁ బోరఁబోయి కడఁకం దనలావును జేవఁజూపిబల్
 కొండలపిండు మెండునను గూలిచెఁ బల్కురమేలి జోదులకా.

59

క. మఱియు న్నంశ ప్తకులును,
 బిఱుసనక పెనంగఁజూచి వెఱఁగందకయే
 డైఱ వివ్వచ్చుఁడు తనయం,
 వఱచాలుగఁజేసె వేలవంతునవారికా.

60

సీ. ద్రోణుఁడు మిక్కిలి రోసంబుమీఱంగ
 సత్యజిత్తును జముసరసకంచి
 దూదితిట్టలమీఁదఁ దొడరుచిచ్చునుబోలె
 మొనలపై వడిఁజూపి కనుపుగొట్టి
 నూర్యదత్తునిఁజంపి సూరెలబారులఁ
 బలుచక్కియలకును బాఱఁద్రోలి
 మాఱులేకుండంగ మలయుచుండఁగ భీము
 ఁడన్నయుఁగవలును మున్నగాఁగ

నందఱును గూడితాఁకిన నవలఁ గృపుడు
కర్ణుఁడును శల్యుఁడును లోనుఁగాగలట్టి
వార లెల్లను నడ్డంబు వచ్చిపోరఁ
బాలికలఁనెల్లఁ బీనుంగుప్రోవు లయ్యె.

61

మ. భగదత్తుండును సుప్రతీకమను చెల్వంబైన యేనుంగుతోఁ
దగ భీముం దలపడ్డ తీచ్చవడి యాతం డెల్లునూపంగ నా
జగజెట్టి న్మొననెల్లమాఱుకొని యాసం బోర నాయందఱున్
వెగడొందన్ భగదత్తుఁ డేసె నటుపై వివ్వచ్చుఁ డేపారఁగన్.

62

క. చనుదెంచి వాఁడితూవుల

ననువులు నాటించి దొడ్డయమ్మున భగద
త్తునిఁ బుడమింబడ నేసెను
బెనఁగెడి యేనుంగుతోడఁ బీనుంగునుగాన్.

63

సీ. అది చూచి శకునియు నాతనిబలగంబుఁ

జొరవమై నర్జునుఁ జుట్టుముట్ట
బలునారసంబులఁ బలువురఁ దెరిలించి

శకుని నాతఁడు పాఱిచనఁగఁజేసి
యార్పులు సెలఁగంగ నరుదెంచి తాఁకిన

సంశక్తకుల వెఱచఱవ నొంచి
నడముడితోడుత వచ్చి కర్ణునిఁ దాకి

పొలియించె నతనితమ్ములను మువురఁ
దేరు డిగివచ్చి భీముండు తెఱసి గాంచి

కర్ణచుట్టాల వేవురఁగం డడంచె .
నింతలో ద్రోణుఁడును తేఱు నేగుదెంచి
కర్ణుఁగాచిరి కవ్వడి కడఁకనుండి.

64

ఆ. అంతః బ్రౌద్ధుగ్రుంకె నప్పుడ యిరువఁగు
నెలవుపట్ల కేగి నిమరపోయి
మరల నెప్పుటట్ల మఱునాఁడు చనుదెంచి
కలనికాయితమయి నిలిచి రండు.

65

సీ. సంశ్చక్తులు క్రీడి జగడంబునకుఁ బిల్చి
దవ్వుగఁ గొనిపోయి తడవు పెనఁగి
రీలోన ద్రోణుండు నిచ్చటఁ దమ్మి మొ
గ్గరమును బన్నించి కడిమి మెఱయ
వడముడి లోనై న వాఁలెల్ల చానిని
జింపంగ నేమియుఁ జేతఁగాక
యభిమన్యు వేడిన నాతండు గండున
ద్రోణునిఁ దూపులఁ ద్రాణ చెఱచి
మోహరంబును జొచ్చి యమ్మొనలనెల్ల
జిక్కువఱచుచుఁ బెక్కురనుక్కడంచి
నేలకును గోలకును దెచ్చెనేర్పుమెఱసి
పగఱజోదుల నెల్లను బలియుఁడగుచు.

66

మ. మఱియుం బోవక తాఁకినట్టి కృపునిన్నాఁతేసి దుర్యోధనుఁ
నెఱఁకుల్ దూఱఁగఁగొట్టి ద్రోణకొడుకున్నిట్టేసి దుశ్శాసనుం
బఱవంజేసివెసన్ బృహద్భలుని చేవం బాపి యాకర్ణుని
గొఱవోవంగను నేసి శల్యుకడిమిం గోల్పుచ్చే బీరంబునన్.

67

క. ఈలో నభిమన్యునకును
నాలములోఁ దోడుసూప నరిగెడి భీముఁ
మేలిమగలఁ బోసీయక
చాలిక నెదిరించి యాఁపె సైంధవుఁ డొకఁడున్.

68

సీ. ఇంతలో నభిమన్యుఁ డేపున వృషసేను
 నుక్కున మార్కొని యొల్లఁబోవఁ
 జేసినఁ దేజలు చివ్వుకు దవ్వుగఁ
 దేరీడ్చుకొని పోయెఁ దీవరముగ
 బిరుదుమగలు వేసవేలుగఁ జనుదెంచి
 మంటలోపలఁ బడి మ్రుందునట్టి
 మిడుతగుంపులమాడ్కి మీఁదిమీఁదికి వచ్చి
 సరగ నాతనిచేత సమసిరొకట
 మాటలేటికిఁ బగవారి మేటిమగల
 లోన నొకఁడైన లేడయ్యెఁ బూని వెదక
 సూది మొన మోఁపదగునంతచోటనయిన
 గాయములులేని నెమ్మేనుగలుగువాడు.

69

వ. వెండియు నభిమన్యుండు.

70

క. రారాజుకొడుకు లక్ష్మణుఁ
 బోరం బరిమార్చి పేర్చి పొరిగొనె నొకబల్
 నారసమునను బృహద్బలు
 దోరించెను వారిబారి దొరలగ్గింపన్.

71

క. నెత్తురులఁ దొప్పఁదోగియు
 మొత్తములై పాటు తనదు మొనకాండవెతన్
 మెత్తనఁగని నుర్యోధనుఁ
 డత్తటిఁ జెయివీచె నందతాతనిఁబొడవన్.

72

సీ. వెలు పెల్లునను బాటు వితమునఁ గరుండు
 వెనుకఁప్రక్కకువచ్చి విల్లు తునిమె
 ద్రోణుఁడిలోపల దోరించెఁ దేజలఁ
 ద్రుంచెఁ గృపుఁడు శ్రేరుదోలువానిఁ

గడఁగి యశ్వత్థామ కరవాలు నుఱుమాడె

నాటె శల్యుఁడు మేన నారసముల

మఱిచేయఁగల దండిమగల్గెల్ల దొమ్మిని

బయిఁబడి యలయింపఁ బాలుపడిరి

యేమిచెప్పును నభిమన్యుఁడేపు చెడక

మేను నెత్తుట జొత్తిలి మింటి కెగసి

దుస్ససేనుని కొమరునిఁ దొడరివాని

గీటడంచియు నతఁసచేఁ గెడసెఁ దాను.

73

ఆ. అంతఁ బ్రొద్దుగ్రుంక నాలంబు చాలించి

మొనలఁదివిచికొంచు మొగమునందు

విన్నదనము తోఁపవెనవీటికిని బోయె

జమునిపట్టి కొండలమున మునిఁగి.

74

క. కవ్వడియు వచ్చి కొమరుఁడు

చివ్వనుగడతేఱు టన్న చెప్పఁగ వినిలో

నెవ్వఁబొగులుచు నడలెను

నెవ్వారాఁపినను నాఁగ కెలుఁగె తివడిన్.

75

ఉ. అంతటఁ గొంతసేవటికి నాతఁడు నెంజిలివాసి యిట్లనుం

బంతముచూడుఁ జెల్లిపరిమా ర్చెద సైంధవు నేరుగాచినన్

బొంతలఁ బ్రొద్దుగ్రుంకుటకు మున్నుగ సందఱుఁ జూచుచుండనే

నంతయుఁ జేయలేనియెడ నగ్గిని చొచ్చెద గాండివంబుఁగ్గన్.

76

క. అని ప్రతినవట్టెనంతయు

విని మదిలో సైంధవుండు వెఱపైకొనఁగాఁ

జని దుర్యోధనునకుఁ దెలి

పిననాతఁడు దిటము చెప్పి వెఱపుడిగించెన్.

77

వ. అట్లారేయి కడచిన.

78

సీ. బండి మొగ్గరమును బన్నించి మఱునాఁడు
 ప్రొద్దున ద్రోణుండు మొగమునందుఁ
 చానిల్చి యవ్వల దవ్వల సైంధవు
 జోదులనడుమను జులుఁగఁబెట్టి
 యాయితంబయి యుండ నరునుఁ డన్నను
 గాపాడ సాత్యకిఁ గావలిగను
 బెట్టి యొడ్డును డాసి బిట్టేసి తాటిపం
 దులుఁబోలెఁ దల తెన్నొ డొల్ల నేసి
 దున్నసేను నొంచి ద్రోణుని వడిమించి,
 మొగ్గరంబుసొచ్చి మొనలవ్రచ్చి
 కినుక యినుమడించి కృతవర్మఁదూలించి,
 చని శ్రుతాయుధునిసఁ జక్కడంచె.

79

క. ఈనడుమద్రుపదు కొమరుఁడు,
 ద్రోణునితోఁ బోరిపోరి తొలఁగిన నలుఁగుల్
 మేనన్నించుచు సాత్యకి,
 నోనేసెం ద్రోణునపుడు నూర్వురు మెచ్చన్.

80

ఉ. కవ్వడియంత సైంధవునిఁ గానఁగఁ బోవుచునుండఁద్రోవలో
 నెవ్వడి నడ్డుసొచ్చి వడి నీల్గిరి విందుఁడు వానితమ్ముఁడున్
 జివ్వకుఁ గత్తళంబలఁజేరి సుయోధనుఁ డాలమిచ్చి మై
 నొవ్వగఁ బాటెఁ గ్రీడియును నూల్కొన్నిసై ధవు డాసెనీసునన్.

81

ఈ. అపుడు కృపుఁడు నశ్వత్థామ యల్ల సైంధ
 వుఁడును బ్రొద్దు కొడుకును శల్యుఁడు మొదలగు
 వన్నిరువు రొక్కపెట్టను బన్నివచ్చి
 పొదివి రలుఁగుల నరునుఁ బోతరమున.

82

ఉ. అందఱ కన్నిరూపులయి యాతఁడు పోరగఁ జట్టుముట్టి యా
సందునఁ గాలిమూఁకలును జాలఁగ బోరొనరించి రయ్యెడన్
మ్రుంచెడు నేనికల్ - సమయమాపులుఁ గూలెడు కాలిబంటులున్
గుండెడి మేలిమానుసులుఁ గ్రుంగెడు తేరులు నయ్యె నయ్యెడన్. 83

క. అదియెల్ల గని యుధిష్ఠిరుఁ,
డెదలోఁ దలఁకొంది యప్పుడే సాత్యకిసిం
గదలఁగఁబంచెను గ్రీడికి,
నదనున సాయంబుచేయ నచటికి నెమ్మిన్. 84

తే. ఇంతలో యుధిష్ఠిరుఁ యోజనేగి ద్రోణు,
నొకటమాగ్గొనిచేడ్పడియోడిపాతె
నపుడలంబనుఁడామునసడరితాఁకి,
మ్రుందెనుఘటోత్కచునిచేతమతియునచట. 85

సీ. సాత్యకి ద్రోణుని సరకు నేయక దాఁటి
జలసంధుఁడనువానిఁ జక్కడంచి
గారిని సాగిసుదర్శను బొలియించి
దుశ్శాసనునితోడఁ దొడరె రెండు
తడవలాతనినొంచి తడయక చనుదెంచి
వడిఁ గ్రీడియొద్దకు వచ్చి చేరె
నచ్చట ద్రోణుండు మచ్చరంబున ఉత్ర
వర్మలోనుగఁగలవారిఁద్రుంచె
నన్నపంపున భీముండునరుగుదెంచి,
ద్రోణునిమెఱుంగుటమ్ములఁ దూలఁ బుచ్చి
యడ్డపడువారి నెల్లఁగ్రొవ్వరుఁగఁజేసి,
కవ్వడిని జేరఁజనుచుండఁగడిమిమెఱసి. 86

మ. చనుచున్ భీముఁడుత్రోవలో బలిమిమైఁ జక్కాడె శత్రుంజయుం
డును లోనా ధృతరాష్ట్రుఁడుట్టులను నెంతో కిన్కఁగర్లుండు భీ
ము ననిన్ లోఁగొని తిండిపోతనుచు నేమో యుల్లసంబాడి పు
చ్చిన వివ్వచ్చుఁడువచ్చి పోతర మడంచెం గర్లునాలంబునన్. 87

ఇంద్రవజ్రము.

భూరిశ్రవున్నాఁగొని పోరిడయ్యఁ,
గోరంబుగాసాత్యకిఁగూల్చి నేలన్
దోరింపఁజేయెత్తుడు దొడ్డయమ్మఁ,
సారించివివ్వచ్చుఁడు జానుమీఱఁ. 88

తే. త్రుంచెభూరిశ్రవునిచేయి త్రుళ్ళిపడఁగ,
నంతఁగృష్ణునితమ్ముండునంతసమున
లేచి యడిదంబుపూని చేసాఁనియతని,
తలనుదునుమాడె నిల్లరువలదనంగ. 89

తే. మరలఁగర్లుండుసాత్యకిమాఱుకొంచు,
వేలుపులుమెచ్చునట్లుగఁ బెనఁగితడవు
పొలిచియాతని దాడికినిలువలేక,
పాటిపోయెను బగవారు మీఱినవ్వ. 90

సీ. పదపడిసాత్యకి వడముడియును దోడ

నరుడేర నలుకమై నరునుండు

సైంధవుడెసకును జాఁగి వేగముపోవ

రారాజుపంపున రాధకొడుకు

కవ్వడికడ్డంబుగా వచ్చి పోరాడి

యొడలునొచ్చిన సిగ్గువిడిచిపాటెఁ

గృపుఁడు నశ్వత్థామ వృషసేనుఁడును శల్యుఁ

డడరి పోరిరి క్రీడియకాననంగ

వెన్నుఁదొనరించు చీకటి కన్నెఱింగి,
 క్రీడిసైంధవు తలద్రుంచి కీడుతలఁగఁ
 బాశుపదమున నద్దానిఁ బడఁగవై చెఁ,
 దండ్రితొడమీఁద సంతనీరెండవచ్చె.

91

ఉ. అప్పుడె కృష్ణఁగూడి చని యరునుఁడన్నకు మ్రొక్కిసైంధవుం
 దొప్పమిచేసి చూపఱుట యుబ్బునఁ జెప్పె నతండుపొంగఁ గాఁ
 దప్పును ద్రోణమీఁద నిడితాథృత రాష్ట్రునిపట్టి యచ్చటం
 జెప్పెడిదేమి రేయి యనిసేయగఁ బంచెను మేటిజోదులన్.

92

చ. ద్రుపదునివంకవారలను ద్రుంపక మైమఱు వ్రాడ్వనంచు నే
 నపసను ద్రోణుఁడుం బ్రతినవట్టె నటుండఁగఁ జంపె గాలినే
 లుపు కొమరుండు దుష్ప్రహుఁడు లోనగు నాధృతరాష్ట్రు బిడ్డలన్
 గృపుఁడును గర్ణుని బదరెఁ గిన్నను రజ్జులువల్కుచుండఁగాన్.

93

క. ఈలోనశ్వత్థామయు,
 నాలములో రక్కసి దొర నంజనపర్వుం
 గూలిచె నప్పుడెభీముఁడు,
 వాలమ్ములు మేనగుచ్చి బాహ్నికు ద్రుంచెన్.

94

తే. సాత్యకియుసోమదత్తుండుచలముమీఱ,
 నొండొరులతోడఁబోరాడుచుండనందు
 వెన్నుతమ్ముఁడుమిక్కిలి బీరమునను,
 సోమదత్తునితలద్రుంచె సూడు మిగుల.

95

క. అదిగని యందలి ద్రోణుఁడు,
 మొదలగువారలు కడంగి ముట్టుకొనంగా
 నెదిరించి నిలిచి రిందును,
 బొదువంగల జోదులెల్లఁ బొంగెడుమదితోన్.

96

తే. అపుడు కర్ణుడు సహదేవు నదిమిషట్టి,
 వింటికొపునబొడుచుచు విడిచిపుచ్చె
 నెక్కుడై నట్టి పగవారి నెపుడునీవు,
 తలపడకుమంచుదులువ మాటలనుబలికి.

97

సీ. కర్ణునివలె చెడుకలుపుల సాత్యకి
 నొంపగ దుర్యోధనుండు దలచి
 పలువురనొక్కటఁ బయఁబడఁగొఁ బంచె
 జేరి మున్నభిమన్యుఁజేసినట్లు
 మఱి ఘటోత్కచుఁడప్పు మగఁటిమి నెదిరించి
 చంపె నలంబను జటునికొడుకు
 నంత హలాయుధుఁ డడరి వేడిమి చూప
 వానినిఁ బొలియించి నాఁడిచూపి
 యాహిడింబకొమరుఁ డందఱఁ గలవంగఁ,
 గర్జుఁ డపుడు వానిగండడంచె
 వేల్పుఁజేడు తనకు వెలయ నిచ్చినయట్టి,
 సత్తిచేత నెడఁదజలదరింప.

98

చ. విరటుఁడు వచ్చి తాఁకినను వీసరవోసి కడంక ద్రోణుఁడై
 ల్లరుఁ గన నాతనిం దునిమి లావునఁ బైఁబడు కాలిమూఁకలన్
 బొరిగొనుచొక్కచో ద్రుపదుఁ బోరనరూపడఁగించె నంతటన్
 విరియగఁ దామరల్ సరిగ వేడివెలుంగునుదోఁచె దూర్పునన్. 99

వ. అప్పుడు. 100

సీ. వచ్చి యుధిష్ఠిరు వంకపారెల్లను
 దనుఁదాఁక ద్రోణుండు తాల్మిచెడక
 యందఱ నోనేయ నర్జునుఁ డరుదెంచి
 చేవమై బోరె జేజేలు మెచ్చ

నప్పుడశ్వత్థామ యనుగౌరు చచ్చుట
 నెపముగా భీముండు నేర్పుమెఱయ
 ద్రోణునికడకేగి దోరె నశ్వత్థామ
 యనిచెప్పి వినఁడయ్య నతనిపలుకు
 లంతఁ జెప్పె యుధిష్ఠిరుఁ డభుకు దక్కీ,
 పోర నిప్పుడశ్వత్థామ పొలిసెననుచు
 నమ్మి ద్రోణుండు తేరిపై సామ్మసిల్లి,
 విల్లునమ్ములుఁ గ్రిందను విడిచిపడియె.

101

శ. పీనుఁగువలెఁ బడి యుండిన
 వానిందలద్రుంచి వైచె వాలుననలుకఁ
 మానక ధృష్టద్యుమ్నుఁడు
 తానే యాతనినిజంపఁ దగువాఁడనుచుకొ.

102

సీ. ఎవరు చెప్పిన విన కేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ
 డటుతండ్రిఁ బఱచుట యాలకించి
 కినుక నశ్వత్థామ చనుదెంచి యాకూళ
 నిప్పుడె కని పొలియింతు ననుచుఁ
 బలుకుచు దళముల పైదూపు లడరించి
 నారాయణంబను పేరుగలుగు
 గోరంపుటమ్మును గొబ్బున విడిచినఁ
 బలువుర నది నేలపాలుచేసె
 దాని వేడిమి కెవ్వరుఁ దాళలేక,
 కలఁతనొందంగ వెన్నుండు కనికరమున
 వడముడిని జేరుడిగఁబంచి యుడిపెదాని,
 వాడియంతయుఁదననేర్పువ న్నె కెక్క.

103

- క. అమ్ములు మఱియుం బఱపుచు
దమ్మయి యవియెల్లఁ బోవ వగఁగూరినడెం
దమ్మన నశ్వత్థామయుఁ
గ్రమ్మఁజె జేయునదిలేక గరువంబడఁగన్. 104
- ఆ. అంతఁ బ్రాద్దుగ్రుంక నాలంబు చాలించి
యలరిగొంతికొడుకు లరిగి రిండ్ల
కలుక ద్రోణుచావుఁ దలఁచి దుర్యోధనుఁ
డడలు చిల్లునేరెనపుడ వెడలి. 105
- క. అమ్మఱుసటినాఁడొక్కటఁ
దమ్మలయు దొరలయు నెదుటదళవాయినిగా
నమ్మిన కర్ణుని నొనరిచి
క్రమ్మఱ దుర్యోధనుండు కలసికి వెడలెన్. 106
- క. పదియాటవనాఁ డటువలెఁ
బొదలుచు నిరువాఁగుఁ దాఁకి పోరాడంగా
సదమదముచేసె వడముడి
యదనారసి క్షేమధూర్తి యను నెకిమీనిన్. 107
- క. వడముడి యశ్వత్థామయుఁ
దడవు పెనఁగి సొమ్మసిలిరి తగ నిరువురు న
ప్పుడ కర్ణుండును నకులునిఁ
గడఁక యుడిపి తేరు చదిపి కాటులుప్రేలెన్. 108
- తే. దుస్సనేనుండు సహదేవుతోడఁ బెనఁగి
సొమ్మవోయెనుదనవారలుమ్మలింపఁ
గృపునిఁ దాఁకి ధృష్టన్యమ్నుడపుడుపోరి
యొడిపాతెనునవ్వంగఁదోడివారు. 109

ఆ. తొడరి జమునికొడుకు దుర్యోధనుఁడుఁ దాఁకి

పెద్దతడవుకడిమిఁ బెనఁగనందుఁ

దేరుగోలుపోయి రారాజుమైనోవ్వ

నొల్లఁబోయెఁ జెలులయుల్ల మెరియ.

110

ఉ. కవ్వడి కర్ణుని దొడరి గాటముగా బడలించి తూపులన్

దవ్వుగఁ జోపె నాతనినిఁ దక్కినజోదులు నడ్డుసొచ్చును

గ్రొవ్వడఁగించె వారి నెలగోలున నంతటఁ బ్రొద్దుగ్రుంకుటన్

జివ్వను మాని మానుగను జేరిరి యిర్వురు పీచుపట్టులన్.

111

క. మఱునాఁటిపోర శల్యుని

మఱిమఱిబతిమాలి కడకు మైకొన నతనిన్

గఱువయగు కర్ణునరదము

నెఱిఁ దోలఁగఁ బంచె తేఁడు నేరుపుతోడన్.

112

సీ. నొగలెక్కి శల్యుండు తగఁ గర్ణుఁ బేర్కొని

మది కలంగఁగ బీసమాటలాడి

కాకిమీఁదనుబెట్టి కాఱు లాతనిఁ బల్కి

కతలు పెక్కులుచెప్పి కడఁకచెఱిచె

నంతటఁ గర్ణుండు కొంతతాలిమిదాల్చి

పొంత యుధిష్ఠిరు పొంగడంచె

ద్రుపదునికొడుకులఁ దొడరి పెక్కండ్రను

వాలమ్ములడరించి నేలఁగలిపె

జొచ్చి భీముఁడు కర్ణుండు చూచుచుండ

వానికొడుకును నలసత్యసేనుఁ దాఁకి

దొడ్డ నారసమునఁ దలఁచునిమివైచె

బగటమూఁకలు గుండియల్ పగిలిపటవ.

113

క. దురమునఁ గర్ణుండు యుధి
స్థిరు నొప్పించి వెఱ గండుచెడి పాటెడు నా
దొరను వెనుదవిలి పెక్కులు
పరుసంబులు వలికి సిగ్గుపాటొనరించెన్.

114

సీ. అన్నబన్నము చూచి యలుకమైభీముండు
కర్ణుని మార్కొని కడఁకచూపి
క్రొవ్వాఁడితూపెద గుఱిచేసి యేసిన
నరచచ్చి శేరిపై నతఁడు వడియె
నప్పుడు వడముడి యతనిమీఁదికిదాఁటి
నాలుకకోయంగ వాలువెఱికి
తగవు గాదనిచెప్పి తనమామ శల్యుఁడు
మరలింప నాపని మానివచ్చె
మఱియు దుర్యోధనునితమ్ము లఱపులడర
వచ్చి శ్రుతవర్మమొదలై నవారుతన్ను
నొక్కపెట్టన తాఁకిన నుక్కుమీఱ
వారినందఱ జమునిల్లునేరఁబసె.

115

సగ్విణి. వీఁకసంశక్తకు లేవన వేల్కవ్వడిఁ
దాఁకవాల్దూపులాతండుమైనించుచున్
మూఁకలంజావఁగామోదెడెందబులం
దేఁకువల్వీడియెందేనియుఁబాఱఁగన్.

116

తే. కృపుఁడుచంపె సుకేతునిద్రుపదుకొడుకు
నతనిమూఁకలుమాన్పడివెతపడంగఁ
దివిరి దుర్యోధనునిఁ దాఁకి తేరు చదిసి
మురియడంచెదృష్టద్యమ్ముఁడురువడించి.

117

ఆ. క్రీడిమీఁదఁ గవిసి కినుక నశ్వత్థామ
 పెనఁగెఁగొంతసేపు బెట్టిదముగ
 నేచి క్రీడితునిమె నేనుంగుత్తోఁ గూడ
 నపుడు దండభారుడనెడు తేని.

118

సీ. మలయధ్వజుండన నలరారు నెకిమీఁడు
 బలిమి నశ్వత్థామ పయిని గవిసి
 వేల్పులు పొగడెడు వితమునఁ బోరాడి
 యాపుమాసె నతని తూపుగములఁ
 గర్జుండు ద్రుపదుని గట్టి మొనలముట్టి
 తల్లడిలగఁ జేసె నెల్లవారి
 మర్యోధనుఁడు భీముత్రోడను ననిఁజేసి
 వెన్నిచ్చి పాతెను వెఱపు గదిరి
 క్రీడి సంశ్చక్తకుల నోర్చి కెలసియార్చి
 యెనురుకొన్నయశ్వత్థామ యేపుమాపి
 వచ్చుచుయుధిష్ఠిరుఁడు చాలబన్న మొంది
 కవలఁ గొనియింటికేగినకతనువినియె.

119

క. విని కర్ణుని పూర్కొనఁగాఁ
 జనకయోప్రక్కకుఁ దొలంగిచని వెన్నునితో
 మనికికిఁ బోయెను మిగులఁగ
 ననినొచ్చిన యన్నసేమ మారయుకొఱకున్.

120

వ. అయుధిష్ఠిరుండును.

121

క. వచ్చినవారిం గనుఁగొని
 చచ్చెనుగా కర్ణుడంచు సంతోసముత్రో
 ముచ్చటపడి యడిగినవి
 వచ్చుఁడు కలరూపు చెప్పె వనట పెరుఁగఁగన్.

122

అ. దాన నొడలుమండి తమ్ముడంచును జూప

కాడరానిమాటలాడెనతని

గవ్వడియును నలిగి కరవాలు జల్లిపించె

బట్టి తలనుగోయువాడనంచు.

123

వ. అప్పుడు.

124

ఉ. వెన్నెడు వారినిద్దఱు వేడిమివోవగ బుజ్జగించిలో

సున్న కడింది కిన్ననొక యొప్పున మానిచి త్రేడి నప్పుడే

యన్నకు మ్రొక్కబంచి తనయందలి తప్పునుసై య పోయెనుం

చన్నను దెల్పి తెచ్చుకొని యన్నను గవ్వడివేడెనంతయున్.

125

తే. అతని వేడికొలున నుల్ల నుపుడెకరగి

చెలగి తమ్ముని గొగిటజేర్చియెత్తి

యాలమున గెల్వదీవించి యరుగబంచె

గర్జుమీదికి జముపట్టి కట్టినపుడ.

126

క. ఈనడుమున భీముండును

మానుగఁ బోరాడి యాడి మామను శకునిన్

చీనుఁగువలె బడనేసెను

మేనెఱుంగక తేరిమీద మించినకడిమిన్.

127

సీ. వడముడి లోనగువారలతోఁ బోరు

కర్ణుని గవ్వడి కదియ వచ్చి

భీమునకును నన్న సేమ మెఱింగించి

గాంధారికొడుకుల గడగి తాకి

పదుపుర నొగి నేలపాలుగఁ గావించి

వృషసేనుమీదికి వేగ వెడలి

తండ్రి కర్ణుడు చూడఁ దలఁచుంచి యాతని

బట్టపగటిప్రాద్దువలె వెలింగె

మస్ససేనుని భీముండు తొడరితాకి
 నేలఁ బడవై చి తొమ్మునఁగాలుమోపి
 పయిని గూరుండి పొట్టను వ్రచ్చికినుక
 నెత్తు ద్రావెను నెల్లరునిలిచిచూడ.

తే. అతఁడుర్యోధనునిచెంత కరుగుదెంచి 128

హితవు గఱపె నశ్వత్థామ యెఱుక మెఱయఁ
 గర్జఁడర్జునుఁ బరిమార్చఁ గలఁడటంట
 వెఱ్ఱియని తెల్పియిఁకఁబొందు వేఁడుమనుచు.

129

క. దానికి నాతం డీకొన

కొనని యా మంచిమాట లాలింపక బల్
 పూనికఁ బరిఁ బురికొల్పెను
 మానక మార్తురదడంబుమాఱుకొనంగన్.

130

మహాప్రస్థర.

ఒగి వివ్వచ్చుండుఁ గర్ణం డొకరినొకరి తామోర్చిమించంగనానం
 దగఁబోరాటంబు సల్పం దఱుఁగని బలిమిం దద్దయు న్మేలుచేయై
 పగవాని న్నొంచిచాలం బడలుపఱచిక్రొవ్వాఁడితూపుల్మెఱుంగుల్
 నిగుడంగామేన నెల్ల న్నెఱఁకులు దవులన్నేర్పుతోఁ గ్రీడినాపెన్.

క. అది గని దుర్యోధనుఁడపు

డెదిరింపఁగఁ జేయివీచె నెల్లరఁ గ్రీడిన్
 సదమదము చేసెఁ బలుపుర
 నెదిరింపఁగఁ జన్నవారి నీసున నతఁడున్.

132

తే. వేలుపులతేఁడు తనకియ్య వెలయుదానిఁ

బెక్కునాభులనుండియుమిక్కిలిగను
 గొలుచుచుండెడుదానిఁ బెంజలువతూపు
 నరునునిమీఁద నాకర్ణుఁడలుకనేసె.

133

తే. చెడియె నది శల్యుమోసంబుచేత నవలఁ

గృష్ణునేర్పుచేతను నొక్కకీడుక్రీడి

కొదవకుండంగ నేమందు నదియుఁగ్రీడి

బొమిడికంబునుగూలిచేఁ బుడమిమీఁద.

134

ఆ. అంతఁ దనివిననక యప్పాఁపతూపును

నేలనుండిలేచి నిగిడి మగుడఁ

గ్రీడివంక మరల గీటడఁచెను దాని

వెన్నుఁ డనుషఁ గ్రీడి వెరపుమీఁత.

135

క. అమ్మాడ్కిఁ బాఁపఱమ్మది

వమ్మయి చనఁ గర్ణుఁడెదను వనటనుబొందెన్

బిమ్మటఁ గవ్వడి యాతని

నమ్ములసోనలను ముంచి యళుకొందించెన్.

136

మ. ఒడలెల్లం గడు నెత్తురుల్ దొరుగఁగా నుక్కెక్కి పోరాడుచోఁ

బుడమిం గ్రుంగెను దేరుదానిఁబయికిం బొల్పొందఁగా నెత్తుచోఁ

గడిమిం గర్ణుని కత్తుకందునిమోఁ గిన్కం గ్రీడి వాల్చూపులన్

గడఁక న్వెన్నుఁడు పంపఁ బాడిఁ దలఁపంగాలేక పెంపేదఁగన్. 137

ఆ. కొడుకుచావుఁజూచి వెడలిపోయెనొ నాఁగఁ

బ్రొద్దుజాతెనంతఁ బొంగిమదిని

బాండుకొమరు లెల్ల నిండుల కేగిరి

వనటమొదల నెదుటివారు చనఁగ.

138

క. మలుచటినాఁడలశల్యుని

దళవాయినిగాఁగఁ జేసి దండులఘోడన్

వెలువడి దుర్యోధనుఁడటఁ

బొలికలనికి నడచెఁ గడఁక పొలుపొందంగన్.

139

క. ఆరేయి కృపుఁడు హితవుగ

రారాజును జేరి, చెప్పె రహి నిపుడైనన్

జేరి యుగిష్ఠిరు పొందును

గోరు మను చతఁ డతని పలుకులు విఁడయ్యెన్.

140

సీ. శల్యుండు తేరెక్కి చనుదెంచి బీరంబు

హుపుదాల్చిఁమాడ్కి నేపుచూపి

యేనుంగులను నెల్లబీనుంగులను జేసి

వారువంబుల నేలపొలొనర్చి

యరదంబులను గరం బఱవఱ లొనరించి

కాలిబంటుల జమువ్రోలికంచి

పెక్కుతెఱంగుల నుక్కుచూపుచునుండ

వడముడి వడివడి వచ్చి తాఁకి

గుదియ చేకొని పెద్దయు నుదుటుమీఱఁ

బోరి యాతని వ్రేల్మిడిఁ దేరిమీఁద

నొఱగఁజేసినఁ గృపుఁడప్పు డొద్దనుండి

తనదుతేరిపై నిడుకొని చనియెనతని.

141

తే. కర్ణకొడుకుల మూపుర గండడంచె

నకులుఁ డప్పుడు కుత్తుకల్ నఱికివై చి

సురభఁడనువాని మార్కొవి సొంపుచెఱిచి

తలనుదునిమె నశ్వత్థామములికిగముల.

142

ఉ. ఆవల శల్యునిం గవిసి యార్చి యుగిష్ఠిరుఁ డేపుచూపియుం

జేవచెడం బడల్పడియుఁ జెచ్చెరఁ దేరున సోలి యంతలో

నే వడిఁ చెల్వి నొంది తనయేటును బోటును జూపి శల్యునిన్

మావులఁ జంపి తేరు నుఱుమాడి కలంచెను వాఁడితూపులన్. 143

క. కని యపు డశ్వత్థామయుఁ
దనతేడున శల్యునునిచి దవ్వుగఁ గొనిపో
యెను మఱియొక యరదంబును
గొనిశల్యుఁడు మరలివచ్చి గోరముగాఁగన్. 144

క. కయ్యంబొనరిచి క్రీడిని
డయ్యంగాఁజేసి భీము డాసి కలంచెన్
జయ్యన యుధిష్ఠిరుఁ డడరి
వెయ్యేటికి న త్తిచేత వెసఁదలఁద్రుంచెన్. 145

శే. శల్యుఁ డీల్లిన నెవ్వగ జాలఁగనలి
చుట్టు ముట్టిరి యాదిట్ట చుట్ట లెల్ల
వడముడియుఁ గ్రీడి సాశ్యకి యడరి వారి
హుపుమాపిరి హరాఁజు రోసిచూడ. 146

అ. దుర్విషుండు మొదలు దుర్యోధనుని తమ్ము
లను గడంకఁదాఁకి లావుమెఱును
నొక్కఁడైన మిగులకుండంగ నందఱు
భీముఁ డపుడు వెదకి పిలుకుమార్చె. 147

క. శ కునికొమారు నులూకుని
మొకమోటము లేక చంపె మొనలు దలంకన్
జికిలి మెఱుఁగు నారసమున
నొకయేటునను సహదేవుఁ డుడుగని కడిమిన్. 148

అ. కొడుకుపడిన శ కుని మిడుకుచు నడఁచెంచి
వాడువములదండు బలసిరాఁగ
నకులుఁ బొదిని వాఁడినారసమ్ములు గ్రుచ్చి
తుదకుఁ దానె పెద్దనిప్పురవోయె. 149

సీ. భీష్ముడు లోనై న పేరెన్నికను గన్న

మగఁటిమి గలవారు మ్రందుటయును

గర్జుడు మొదలుగాఁగలుగు సంగడికాండ్రు

పేరులేకుండంగ బిద్దుటయును

దుస్ససేనుడు మొదల్ తోడునీడగనుండు

తమ్ములందఱుఁ బోరనమ్మగుటయు

శల్యుడు మున్నగా సాయంబుచూపిన

దొరలెల్లనుసులులు తొఱఁగుటయును

జూచిదుర్యోధనుడు వెఱసొచ్చి నొచ్చి

బడలిదై వ్విపాయనంబను మడుఁగుచొచ్చి

యెవ్వరు నెఱుంగకుండంగ నేకతంబ

నీరిలో దాఁగియుండెను నిలువరముగ.

150

క. అప్పుడు పాండునికొడుకులు

తప్పక పగవారి నెల్లఁ దలలుదటిగి తా

మెప్పట్టున దొరఁ గానక

యవ్పడ వెదకంగఁ జొచ్చిరందును నిండున్.

151

తే. ఒకటఁ గృపుడు నశ్వత్థామయుఁ గృతవర్మ

తప్పిచనితేఁడు మడువులో దాగియుంట

యెఱిఁగి మువ్వరు నచ్చోటి కేగి తమ్ముఁ

దెలిపికొని మాటలాడిరి తెలివిదప్పి.

152

క. వడముడికిని నంజుడు దె

చ్చెడు మెగముల వేటకాఱు చెచ్చెర దానిం

బొడగని వచ్చి యుధిష్ఠిరు

కడఁ జెప్పిరి తామువిన్న కన్నవియెల్లన్.

153

సీ. తమ్ములుఁ గృష్ణుండుఁ దక్కటిదొరలును
 దెగి వెంటరాఁగ యుధిష్ఠిరుండు
 మడువుకడకు వచ్చి మఱిమఱి యెమ్ములు
 చిల్లలువోవంగఁ బెల్లుగాను
 రోతమాటలు వల్క రోసంబు మదిఁబుట్టి
 దుర్యోధనుఁడు తాను దోడులేక
 యొంటరియై యుంటయును వారు పలువుర
 తోడ్పాటుననుబల్మితొడరియుంట
 చెప్పియొక్కఁడొక్కఁడెతన్నఁజేరిపోగ
 నందఱునూపుమా పెదనంచుఁబలుకఁ
 దగినతేరునువాలును మొగి నొసంగి
 యొక్కనినెపోరుసలుపంగనిక్కువముగ.

154

క. పనిచెద ననుచు యుధిష్ఠిరుఁ
 డనఁగా నమ్మాటబలిమి నందఱు చూడం
 గను మడువు వెడలివచ్చెను
 దనచేతను గుదియ యొప్పుఁ దగ రారాజున్.

155

క. అప్పుడు వెన్నుఁడు భీముని
 నొప్పుగఁ బురికొల్పెఁ బోరి కొగి బలరాముం
 డప్పుడవచ్చి పెనంగెడి
 చొప్పును నిర్వురచలంబుఁ జూడఁగ నిలిచెన్.

156

తే. అప్పుడెల్లరు మడువును నల్లవిడిచి
 పొలికలని కేగుదెంచిరి పొలుపుమీఱ
 గుదియలను గేల నంకించి యునుటపొదల
 గాడ్పుపట్టియు రారాజు గదిసిరంత.

157

- చ. వెనుకకుఁబోవుచు న్మగుడ వీఁకమెయిం బఱతెంచి తాఁకుచుం
గనుఁగవ నిప్పుకల్ సెదరఁ గన్గొనుచుం గుడెల్లొక్క పెట్టునన్
గనలునఁ ద్రిప్పి యొండొరులఁ గండలురాలఁగఁ గొట్టుచున్ జలం
బున నడగొండలట్ట కడుఁబోరిరి నెత్తుటఁ దొప్పఁదోఁగియున్. 158
- వ. ఇట్లమ్మేటిమగలు మిగులఁ దెగువ మెయిం బెనంగుచు గుదియలు
పూనిమేనులుసించుచు నొంచుచు నొండొరుల మించుచు నాయం
బులు పగిలి గాఢబంబులనుండి పెల్లుగం దొరుంగు త్రొన్నెత్తురుల
వెల్లువలు కొండలనుండి నెలువడిసి నెలదొల్ల కెచ్చుత్తమ్ములఁ బురు
డింప నొండొరువులకు వట్టపడికి కడిమి చూపుచుండ దుర్యోధనుండు
తన నేరిమి పేరిమిని వడముడి బెడిదంపు గుదియపెట్లం దప్పించు
కొనుచుననుచు వేడుకతోడఁ దన ప్రోడతనంబు చూపఁ గడంగిన
నెతింగి కఱివేలుపుసంపునం గన్వసి వడముడికి సైఁగజేసిన నాసన్న
కన్నెఱిఁగినవాఁడై యాతండు కయ్యంపుఁబాడిఁ నొఱంగి. 159
- క. బెడిదంబగు గుడెపెట్టునఁ
దొడలు విఱుగఁ గొట్టికిందదొడిఁబడబుడమిం
బడియుండిన దుర్యోధనుఁ
గడఁకందలదన్న నెడమ కాలనలుకతోన్. 160
- అ. అట్లు పాడి విడిచి యాతనిఁ దన్నుట
చూచి యలుకవొడమిచూడ్కులందు
నిప్పులురుల లేచి యప్పుడ బలరాముఁ
డడరి భీముఁ జంపఁగడఁగుటయును. 161
- క. వెన్నుం డడ్డముగాఁ జని
యన్నను మరలించి తెచ్చి యాతనికినుకం
దిన్ననిమాటల మానిచి
మన్ననతో నన్ననంచె మనికిం జేరన్. 162

క. తొడలు విఱిగి నేలఁ బడియుండి రారాజు
నోరి దురద దీఱఁ జీరి కృష్ణు
నెల్ల వారువినఁగఁ బెల్లగఁ బెక్కులు
కానిమాట లాడెమేనువడఁక.

163

క. అంతటను వీడుపట్లకు
గొంతికొమ్మలైల్ల గృష్ణుఁ గొని చని రెలమిన్
గంతునవెచ్చుఁడుకరిపురి
కెంతయుగాంధారి నూఱడింపఁగఁ జనియెన్.

164

క. చని పనిదీఱిచిక్రమ్మఱఁ
జనుదెంచినఁ గృష్ణుఁడపుడ జముపట్టిని నా
తనితమ్ముల సాత్యకీనిం
గొని మోఘవతియను నేటికుఱఁగటి కరిగెన్.

165

సీ. కృపుఁడు నశ్వత్థామ కృతవర్మయునుగూడి
పడియున్న యెడయనిపాలికరిగి
కన్నీరు మున్నీరుగా మీఁదఁబడి యేడ్చి
యెలుఁగులు రాల్పడ నెట్టకేల
కాతని నూరార్చి రండు నశ్వత్థామ
యెకిమీనిఁగనుఁగొని యిట్టులనియె
నీరేయి యేనేగి యెఱ్ఱైనఁ బొందుని
కొడుకులఁ జుట్టాలమడియఁజూచి
తలలు గొనివచ్చి యేలిక దగ్గఱకును
దెచ్చి చూపెద నాతండ్రిఁదెఱఁగుమాలి
తలను గోసిన తులువను దప్పకుండఁ
జంపువాఁడధృష్టద్యుమ్ను జంపుమాని.

166

- క. అని వీడ్కొని చని తెరువునఁ
జనువునఁగృపుఁ డట్లుచేయఁ జనదని చెప్పన్
వినకొక్కఁడుఁ దగువెరవును
దనలోఁ దలపోయుచుండఁదఱిమానికడన్. 167
- ఆ. అపుడు గూబయొకటి యచ్చటి కరుదెంచి
యూదమఱచి చెట్టుమీఁదఁగూర్కి
యున్న కాకిగములనొక్కటఁబొలియించె
మెడలుగొఱికిగోళ్ళనొడలుపెఱికి. 168
- క. అదియంతయుఁ గన్నులఁ గని
యిదియేతగువెర వటంచునెంచియడిదముం
గుదురుగఁ గేలం దాలిచి
కదలెను నడిరేయి తనదు కర్జము నడుకన్. 169
- చ. చని కృతవర్మనుం గృపునిఁ జక్కఁగ గుమ్ముములందుఁ బెట్టి తాఁ
గనికరమేది కై దువయుఁ గ్రాల గుడారము దూఱి లోవలన్
బెనుపఱి మేనులస్మఱచి నిద్దురఁ జెందెడునట్టి జోదులం
గనుఁగొని యద్ది కానిపనిగా మది నెంచక యీసుపెంపునన్. 170
- క్షే. తొడరి నిదురించువారి గొంతుకలుకోయఁ
దొడఁగె బొపఁడయ్యును బచ్చి తురకవోలె
నప్పు డల్ల యశ్వత్థామ యలుక యొకటె
పెద్దగాఁ జూచుకొనిసాడి పేరుమఱచి. 171
- క. మొదలనె దృష్టద్యమ్మునిఁ
దుదముట్టించుటయ కాక తొరపుఁ ద్రాటన్
బ్రదికినపుడె మెడఁగోసెను
నెదమీఁదను గూరుచుండి యేమఱి కూర్కన్. 172

సీ. అత్తావు వెల్వడి యుత్త మోజునిఁ బట్టి
 యొక్కప్రేటునవానియునుఱుగొనియె
 గాలిబంట్లను హత్తిగముల మావులఁ ద్రుంచి
 మడుపులు గట్టించె నొడలి నల్లఁ
 గడచి యచ్చోటును గని శిఖండిని దాకి
 ద్రోవది బిడ్డలతోడ నతనిఁ
 బొదివి గీటడఁగించి పిదప నేవురఁజంపె
 ద్రోవదికొడుకులఁ దూపుగముల
 నంతఁ బగవారిపరి జముచెంతకరిగి
 వీడు సద్దడఁగుటఁ జాల వేడ్క నొంది
 కదలి మామను గృతవర్మఁగలసికొంచు
 నరిగెఁ గూడియశ్వత్థామదొరనుజూడ.

173

క. కసి కుట్టూపిరితోడను
 గనులం దేలగిలవై చి కాటియఁబడు నా
 తని చెవులవేసె నంతయు
 వనఁబెల్లనుబాసి మేనువదలెను తేఁడున్.

174

సీ. మఱునాఁడు వేకువమానిసియొక్కండు
 రోజుఁచుఁ బఱ తెంచి తొమ్ముమోఁది
 కొనుచు యుధిస్థిరుఁ గని కాశ్యపయివ్రాలి
 యేడ్చుచు నడురేయి నిల్లుచొచ్చి
 యొకఁడు నశ్వత్థామ యోర్చి దృష్టద్యుమ్నుఁ
 దమ్ములఁబరిమార్చియుమ్మలింప
 ద్రోవదికొడుకుల నేవురఁ బొలియించి
 తక్కటివారలతలలుద్రుంచి

పోయెనని కన్నులను నీరుపొరలఁజెప్ప
సొలసి యాతఁడుడెందంబుగలఁగివాల
గ్రేవనున్నట్టివారలు లేవ నెత్తి
యూఁజడింపఁగఁదేఱిసిట్టూర్పువిడిచి.

175

క. తనతోఁ గ్రీడిని వెన్నునిఁ

గొని యశ్వత్థామనడఁప గోరి వెడలఁగా
విని యాతఁ డొడల బూడిద
ననువునఁ బూసికొని తపసియ ట్లయ్యెవెఱుఁ.

176

ఆ. వారలతనిఁ గదియవచ్చిన నీతున! బ్రహ్మశిరము నాఁగఁ బరఁగుతూపు
విడిచిపెట్టనదియెవిష్వచ్చుఁడునునేసె! నొకటినొకటిరెండునొనరఁదాఁకి.

క. మింటి కెగసి రెండును బెను

మంటలు వెడలంగఁ బేర్చినుఱిమఱిజగముల్
వెంటనె కాల్పఁగఁ జొచ్చిన
దంటయగుచువ్యాసుఁడుడిపెదగనానెగులుఁ.

178

క. వ్యాసునిపంపున నిరువురు,

నీసులు విడనాడి తూపు లెవరివి వారా
వ్యాసుని యెదుర నె యుడిసిరి,
రోసమునం ద్రువదుకూతురుఁ వడముడితోఁ.

179

క. అలఁతం గొడుకులకొఱకుం,

బలవించుచు ద్రోణుకొడుకుఁ బరిమార్చి మదిం
గలయుమ్మలికము వాపఁగఁ,
బలుదెఱఁగులవేడనతఁడు పరుగునఁజనియెన్.

180

క. మఱియాయశ్వత్థామయె,

పఱసిన యామేటితూపు పడఁతుల కడుపుల్.

పటియలుగఁ జేయఁజొచ్చినఁ,

గతివేల్పుత్రరకడుపును గాచెం బెరిమన్.

181

క. నిసువులు నిద్దురవోవఁగ,

నుసులులు గొన్నట్టి కూళ నోడించి తలన్

బసలీను మాకముఁగొని,

యొసఁగిరి భీముఁడును గ్రీడి యొగి ద్రోవదికిన్.

182

తే. దానద్రోవదియెంతయుఁ దనివిసనియె

నట్లు తలదాల్చు మానికమదియుఁ బోవఁ

బెంపుదఱిఁగి యశ్వత్థామజంపు మాని

యపుడె కానలపాలయ్యెఁ దపసియగుచు.

183

వ. అనినవిని యవ్వలి కత నెఱింగింపు మనుటయు.

184

క. ఎన్నికయిడ రాకుండఁగ

నన్నియొ జగములను జేసి యెంతొ నెనరుతో

నన్నింటిని గాపాడుచు

నెన్నండున మఱపులేక యేలెడుదంటా.

185

మణిగణనికరము.

తలఁచుట వలననె తగఁ బలుజగముల్

గలుగఁగ నొనరుచు కడింది యొడయఁడా

మెల పునఁ గొలఁదికి మిగులు జగములన్

నెలపుకొనబయలనిలుపు బలియుఁడా.

186

గద్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర లోహితసగోత్ర శుద్ధాంధనిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధ కావ్యరచనా చాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర కందుకూరివంశపయఃపారావార రాకాకై రవమిత్ర సుబ్రహ్మణ్య మాత్యపుత్ర సకల సుజనవిధేయ పీఠేశలింగనామధేయ ప్రణీతం బైన యచ్చతెనుఁగు భారతమునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

తృ తీ యా శ్వా స ము

క. తలఁపులచేతను మఱియుం

బలుకులచే నందరానివాఁడ వయి జగ

మ్ముల నెల్లెడ లోపలను

న్వేలుపలను స్నిండియుండి వెలిఁగెడువేల్పా.

1

వ. శౌనకుండు మొదలుగాఁగల తపనుల కాసూతుం డవ్వలికత నిట్లు
చెప్పందొడంగె.

2

సీ. కొడుకులు చుట్టముల్ పుడమియేలికలును

బ్రెగడలు మొదలుగాఁ బెరుగలుగు

వారెల్లఁగూలిన వగఁగూరి ధృతరాష్ట్రుఁ

డడలుచు సెజపెఁ బడికరంబు

సొమ్మవోయియు లేచి జొటజొటఁ గన్నీరు

వఱదలుగట్టంగ వనరుచుండ

విదురుఁడు వ్యాసుండు వెనుక సంజయుఁడును

నెంజిలి దీఱిచి నెమ్మదిగను

బాలికలనిఁజూడరమ్మని పలుకుటయును

గొంతియును నాలుఁగోడంద్రుఁ గూడిరాఁగ

వచ్చెనంత యుధిష్ఠిరుఁ డచ్చెరువుగఁ

దమ్ములను దోడుకొని పెదతండ్రిఁ గదిసె.

3

ఆ. కదిసి తండ్రికెఱఁగి గాంధారికిని మ్రొక్కి

తక్కుగలుగువారిఁదగఁగఁగాంచి

తియ్యమాటలాడి నెయ్యంబుఁ గడుఁజూపి

కఱ్ఱియన్నవారి కనలు మాన్పె.

4

తే. ఆపుకొన్ననునాఁగక యంతకంత

కడరి మదిఁబొంగి పొరలెడునలుకకతన

జమునిపట్టినిదిట్టంగఁ జలముపూని

నట్టిగాంధారి నోదార్చె వ్యాసుఁడపుడు.

5

క. వడముడియును గాంధారికిఁ

గడుఁదీపులు పుట్టునట్టుగా మఱుమాటల్

నొడివి యడంకువ నాయమ

యెడఁదం గలయట్టి కినుక నెల్లను నుడిపెన్.

6

ఉ. అ త్తటి నామెయానతిని నన్నయఁ దమ్ములు ద్రోవదింగడుం

బ త్తిని వెంటఁబెట్టుకొని పాండుకొమారులు తల్లి పాలికిం

గుత్తుకబంటి నెవ్వగలఁ గూరి చనంగఁ గొమాళ్ళ నెల్లఁ దా

నెత్తికవుంగిలించుకొని యేడ్చె నొకించుక సేపు గొంతియున్.

7

క. అటుపిమ్మట నడుగులఁబడి

పొటపొటఁ గన్నీరుజాటి బుగ్గలుతడియన్

గటకటఁబడు కోడలి మి

క్కుటముగ నూరార్చి యాపె కుందుడిగించెన్.

8

సీ. అంతవారందఱు నడలెల్ల విడనాడి

సరగ నెయ్యంపు ముచ్చటలు నెఱసి

చుట్టఁకక్కంబులు చుట్టును నడఁజేర

వెడలి యందఱు నొక్క పెట్టగాఁగ

ధృతరాష్ట్ర కడఁజేరి తెఱవలు నెయ్యరు

బంటులు వెను వెంటనంటి రాఁగ

నెల్లవారును గూడి యల్లన నాలంపు

నేలకు నడిచిరి చాలఁ దాల్మి

నెదురఁ బీనుంగులయియున్న యేనుఁగులను
తఱుచు తప్పించుకొనుచును తఱినిగూలి
తిట్టలయియున్న వార్వంపు టట్టగములఁ
ద్రోచికొంచును జని రందుఁ ద్రోవఁగనక.

9

క. అప్పుడు గాంధారి యనిం

గుప్పలుగాఁ గూలిపడిన కొడుకులు మొదలౌ
గొప్పవలంతులఁ గనుఁగొని
దెప్పరముగ నిట్లుపెక్కు దెఱఁగులనేడ్యెన్.

10

సీ. పలుమానికపుఁగోళ్ల పసిఁడి మంచము మీఁద

నంచపాన్నునఁ బవ్వళించు నీవు

కటకటా యిటువంటి కటికినేలఁ బరుండ

నోర్చితివెట్లు దుర్యోధనుండ

వేనవేలెప్పుడు వెనుకముందులఁ జేరి

కొలుపునేయుచు నుండ నలరునీవు

దాయలుబ్బఁగ నక్కటా యొంటిఁ బడియుండఁ

జాలితివెట్లు దుశ్శాసనుండ

యొండకన్నును వానకన్నెఱుఁగ కెపుడుఁ

గడమపడకుండు సుకములఁ గాంచుమీరు

వానకును నెండకును నెట్లు వరుససైఁచి

కుందకున్నార నాముద్దు కుఱ్ఱలార.

11

క. పలువురు జోదులు పయిఁబడి

కలనం దగవేది మేనఁ గఱకు ములుకులన్

జలమున నడరించి నినుం

బొలియించిరె నానలేక పొరి నభిమన్యా.

12

తరల. పరగ నాడటు జూద మొక్కటి పన్ని యాడి యుధిష్ఠిరున్
 పరగ లోగొని యన్నియుం గొనఁజాలి యక్కట యిప్పుడి
 దురపుజూదమునందు నేరుపుతోచ కూకర యోడి మ
 చ్చరము హెచ్చఁగ మాద్రిపట్టి కొసంగితే శకునీ యొడల్.

13

సీ. దుస్సల సమాడ్కి దొసఁగులపా లేసి

చనితివే మముఁబాసి సైంధవుండ

నినునమ్ము దుర్యోధనునకుఁగా నునుఱులు

తొఱఁగితే ద్రోణుండ వోడువచ్చి

యొజ్జలంచునునై న నొక్కింతమోమోట

మెన్నక కెడపిరే నిన్ను నేడు

మఱచెనొకో మేనమా మనుమాటయు

శల్యుండనినుఁజంపు జమునిపట్టి

తండ్రిపోయిన బిడ్డలఁ దగఁగఁ బెంచి

చదువుసాములు చెప్పించి సాకినట్టి

నిన్నుఁబడనేయఁ జేయాడెనె యకటకట

పాండుని కొమాళ్ళకోయి భీష్ముండయిల్లు.

14

వ. మఱియు నప్పొలికలనియందు.

15

సీ. మడిసినమగలపైఁ బడి సొమ్మసిలి లేచి

యార్పులు మినుచుట్ట నఱచువారుఁ

బాలిసిన చెలికాండ్రఁ దిలకించి క స్తిమెఁ

బుడమిమీఁదను బడి పొరలువారుఁ

గన్నబిడ్డలమేచు గాకులు పొడువంగఁ

గనలేక యెద మోఁదుకొనెడువారుఁ

జాఁపకట్టుగఁబడ్డ సై దోడులను గాంచి

యెడఁద వ్రయ్యలువాఱ నేడ్చువారు

నగుచువగచెడు మగువల యడలు టులివు
పుడమియును నాకసంబును ముంచుకొనియె
నేమిచెప్పును నదిగన్న నెట్టిరాతి
గుండెవాడికి వగ పుట్టకుండ దవుడు.

16

శే. అప్పుడెంతయుగాంధారియలుకవొడమి
యిట్టికీడులుమూఁడుట కెల్లఁగుదురు
వెన్నుఁజేయని యాతనితెన్నుదిరిగి
యిట్టులనితిట్టెఁగడుఁబెద్దయెలుఁగుతోడ.

17

క. నేటికి ముప్పుదియూఱవ | యేటను నొండొరులనెదిరి యీతీరుననే
యోటరుగురు నీవారలు | గీటడఁగెన వీవు నట్ల కీడ్పడి యొంటిన్.
ఆ. వీనులారవినియువెన్నఁడాపలుకుల | కించుకయుఁ దలంక కిట్లు లనియె
మునుపె తిట్టిరిట్లు కినుకను జడదారులిప్పుడిందుఁ గ్రొత్తయేమిగలగా.
క. ఐనను నన్నూరక యిటు | కానక తిట్టుటను నీదు గరితతనం బో
చాన కొఱఁతవడుఁ గాకేమేనియుమేలొదవఁగలదె యిందున నీకున్.
క. ఆనిసంతట ధృతరాష్ట్రం | డనినోనం జచ్చినట్టి యలతేండ్లకు నె
ల్లను నగ్గియియ్యజముకొడు | కునుబనిచిననాతఁడవుడెకొద లేకుండన్.
సీ. సొదలను బేర్పించి సొరిదినందఱ కగ్గి
యిప్పించి యామీఁన నెల్లవారుఁ
దనవెంట బారులై చనుదేర జముపట్టి
వినువాఁక కడకేగి మునిఁగి యంగు
దుర్యోధనుండును దుశ్శాసనుండును
లోనై నవారికిఁ దానుఁదండ్రడి
నువ్వులు నీళ్ళును నెవ్వగ నొకచోట
వదలుచు నుండంగ వచ్చి కుంతి

కన్నుగవ నీరుకాటంగఁ గదిసి యచట
 నెల్లరు వినంగఁ గర్ణుండు తొల్లి తనకుఁ
 బ్రొద్దువలనను గలుగుట పొసఁగఁ దెలిసి
 యతనికిని నీర్భు విశువఁగ నతివవేడె.

22

ఉ. అప్పుడు గొంతిపెద్దకొడు కందఱముందఱ నన్నకై కడుం
 దెప్పురమైన నెవ్వగలఁ దేలి వితాకునఁ దల్లిదూఱుచుం
 జెప్పెడి దేమి కర్ణుకుఁ జేసెను నూవుల నీళ్ళపోతయుం
 దప్పక కర్ణునిం దడవి తక్కినవారును గుంది రెంతయున్.

23

తే. పిదప మిన్నేటిగట్టునఁ బెద్దదైన
 గుడ్డయిల్లొండు గట్టించి గొంతికొడుకు
 బండుగులుఁ జెలుల్ మొదలైనవారిగోడ
 మూఁడు నెలలందు నిలిచెనుమురిపమెడలి

24

సీ. అచ్చోటి కొక్కనాఁ డయ్యుధిష్ఠిరుఁ జూడఁ
 గోరి వ్యాసుండును వారదుండు
 కణ్వుండు లోనుగాఁ గలిగిన జడదారు
 లరుదేర నెదురుగా నరిగివారిఁ
 గొనివచ్చి మరియాద లొనరించి యందఱ
 నొగిబీటలును గూరుచుండఁబెట్టి
 యడుగులఁబడి లేచి యందఱసేమంబు
 లారసి వేర్వేఱ యపుడు జముని
 పట్టిచేదోయి జోడించి యిట్టులనీయె,
 నేను జచ్చిన వారికి నీళ్ళువదలు
 నప్పు డమ్మ కర్ణుండు నా కన్న యంచుఁ,
 జెప్పె నప్పటినుండియునొప్పుదఱిఁగి.

25

క. ఉల్లం బెంతయు నడలెడు,

దల్లియె నాకిట్టివెతను దారిచె నకటా

బల్లిదు నన్నను జంపుక

యెల్లర మొగములను నింక నే నెటుచూతున్.

26

శ్లో. బవరమున నాడు కర్ణుని బండికల్లు

పుడమిలోపలఁ గ్రుంకుట పోలఁగంటి

దానికీఁ గతంబు నారద యాసతీవె

యనుడు వేలుపుడపసి యిట్లనుచుఁజెప్పె.

27

సీ. చిన్ననాఁ డటు తల్లిచే విడువంబడి

యడుగుఁ బుట్టువునింట సలరుచుండి

విలువిద్దె గఱచుచు వింటనమ్ములు గూర్చి

వెరవుమై నొకనాడు విడుచుచుండ

వాలుఁదూపొక్కటి నేలవేలుపు దూడ

కునుదాకి యది నేలఁ గూలుటయుచు

నలిగి పాటుఁడతని యరదంబు పుడమిలో

దిగఁబడఁగాకని తిట్టి చనియె

మఱియు బాపఁడ నని బొంకిమట్టుమీఱ

భార్గవునియొద్దవిలువిద్దెఁబడసికడకు

గాలు దొలిచిన పురుగుచేఁ గల్గెదెలిసి

తిట్టుఁబడఁబోరునెడవిద్దె తెలివివోవ.

28

క. అని యంతయు వాక్రుచ్చిన

విని మోమున విన్నదనము వ్రేలుచునుండన్

గనుఁగవ నీ రొలుకఁగఁ గ

రునిఁ దడవితడవి యుధిష్ఠిరుండును నంతన్.

29

సీ. చెప్పక కర్ణుని చొప్పును దాచిన
 తనతల్లి నేమియు ననఁగలేక
 యింక ముందు పుడమిలో నేకతమెప్పుడు
 తలిరుఁబోఁడులవద్ద దాఁగకుండుఁ
 గాకయంచును నల్క గడలుకొనగ దిట్టి
 కాయగూరలు దించుఁ గానలందుఁ
 దానుండునని లేవఁ దమ్ములు ద్రోవది
 పెక్కవగలఁ దెల్ప బెడచెవులను
 బెట్టి పట్టిన పట్టును విడువకుండె
 నంత జడదారు లందఱు ననువుమీఱఁ
 బలుబెఱంగుల నాయముల్ పలికి నుదికి
 హ త్త నూతిపోసినఁగొంతమె త్తనయ్యె.

30

క. జడదారిదొరల నుడువుల
 నెడఁదం గల కలఁక తొలఁగి యీశొనెఁగడకున్
 బుడమిం గై కొనియేలఁగ,
 నడవుల కేగెడితలంపు లడుగంటంగన్.

31

చ. తపసులు చుట్టముల్ చెలులుఁ దమ్ములునుం బెదతండ్రి తోడ రా
 నపుడ యుధిష్ఠిరుండు తగ నచ్చటువెల్వడి వీడుచేర న
 చ్చపుఁ దెలివిం జనెం బజలు సంతసమారఁగ భీమునన్న తా
 నెపు డరుదెంచు మమ్ము నెపుడేలు నటంచును గాచియుండఁగన్.

వ. మతియు సంతకుముంగలన యయ్యారివార లంతయువిని యంతం
 తనరాని సంతసంబున.

32

సీ. కమ్మకస్తురినీటఁ గలయంపి చల్లించి
 ముత్యాలముగ్గులు మొగి నమర్చి
 యపరంజికంబాల నరఁటిచెట్లను గట్టి
 క్రొమ్మావిదోరణా లిమ్ముపటిచి

శరువేళ్ల పందిళ్లు కొనురొప్ప వేయించి

సరిగంచుచందువాల్ జతనుపజీచి

నెత్తావిగల పూవులెత్తులు గట్టించి

యగరువత్తులతావి పొగలువెట్టి

ప్రోలు గై సేసి రంతటబొలుపుమీఱ

వెన్నుడును దమ్ములిల్లాలు వెంటరాగఁ

బుడమివేల్పులు దీవెన లిడుచునడవ

వేష్కతో యుధిష్ఠిరుఁ డల్లవీడు సొచ్చె.

34

క. చివురుంబోడులు మేడల

చివరల నందముగ నిల్చి చేతులనిండుం

బువులుగురియంగ దొరయును

దవుమాడ్కిని చెరువుదాఁటి దఱిసెం గొలువున్.

35

క. ముత్తైదువలు నివాళుల

న త్తఱి బాటలను బాడి యలరుచు నియ్యం

.జొత్తెంచెఁ గొలువుఁ గూటము

తత్తరమునఁ గొంతికొడుకు తద్దయు నెలమిన్.

36

తే. వెదకి యవ్వీటితోస్యలు వెట్టిసట్టి

మంచిమూర్తంబునందును మించువేష్క

దొరతనంబును బూనెను సరసనున్న

తపను లొక్కటదీచింపఁదనరి తేఁడు.

37

ఉ. అమ్మెయిఁ బూనఁ దెమ్మెరలు చల్లనఁ బల్మలు వీచె వేలుపుం

గొమ్ములు క్రుమ్మరించి రొగిఁ గ్రొన్ననమొత్తము నేలవేల్పు లొ

క్కుమ్మడి నేనఁబ్రాలు పయి నూరక చల్లిరి కాఁపు లెల్లరున్

నెమ్మడులందు సంతసము నిల్పి రతం డటు నేలఁ దాల్చుటన్. 38

క. కాపుల కెల్ల ను సేమము

లేపట్టునఁ గొఱతవడక యెలమి యొసంగన్

గాపాడుచు నందఱు నొక

రూపునఁ జూచుచు యుధిష్ఠిరుం డరసెబజన్.

39

తే. ఇట్లు కొన్నాళ్లు సేలను నేలుచుండి

డెందమూఱటఁ జెందక కుందుచుండఁ

గలఁకవోఁ గృష్ణుఁగనిపాడిగఱపవేడ

నతఁడు కొనిపోయె భీష్ముని యండకతని.

40

ఉ. తమ్ముల వెంటఁగొం చరిగి తాతను గన్గొని తేడు మ్రొక్కఁదా

నమ్ములపాన్పునందు వెతలందుచు నుండియు వెన్నుమన్ననన్

నెమ్మదిఁ జెంది మన్నలకు నెట్టవ దీవెనలిచ్చి యొలిమై

నిమ్ములఁ చెల్పెఁబాడికత లిట్లని భీష్ముఁడు భీము నన్నకున్.

41

క. కాపుల నొప్పింపక తా

సేపట్టున రవ్వపడక యెల్లరు మెచ్చుం

గాపులవలనను బన్నుల

నోపికత్తోఁ గొనఁగ వలయు నొడయం డెపుడున్.

42

క. పుడమిఁ దనకంటె బలియునిఁ

దొడరిన నెగ్గును గాన దొరయగువాఁడా

యొడయనిత్రోడను బొందే

యొడఁగూర్పఁగవలయుఁజాల నుపమయొసంగన్.

43

క. దండుల నని లేనపుడును,

మెండుగ నుంచుకొను చెపుడు మెలఁకువత్తోఁ దా

నుండంగావలె నెకిమిఁ,

దొండు దొరతనంపువెంత లొప్పుగఁగనుచున్.

44

- క. మ్రుచ్చులవెత లేకుండఁగ,
నిచ్చలుఁ బరికించి యెందు నెఱి చెడకుండన్
హెచ్చుగఁ గాఁపుల మేలును,
నచ్చుపడం బుడమియేలి కారయ వలయున్. 45
- క. కలిమియుఁ జదువును జాలం,
గలిగినచో మిడిసిపడక కడు నడఁకువత్తో
మెలఁగం జను నెల్లరకును,
దలకూడును బేరుఁ బెంపుఁ దద్దయు దానన్. 46
- క. చాలఁగఁగి డగునపుడును, దాలిమియే పూనవలయుఁదప్పక దానన్
మేలిమి చెందును మానిసి, నేలంగలవారిలోన నెగులర యడఁగన్
- క. నవ్వులకు నై ననుం దగ, దెవ్వనికిని నొప్పి నించుకేనియుఁ జేయన్
గవ్వలయాటల నై నను, గ్రొవ్వున దబ్బిటలనాడఁ గూడకునుమ్మి.
- క. కలదానిలోనె చాగము,
నలుపుచు నిచ్చలును బీదసాదల నరయన్
వలయును దనచేత నయిన,
కొలఁదిని నొరులకును మేలుగూర్పఁగ వలయున్. 49
- క. ఒరు లొనరించినమేలును,
గరువంబున మఱవరాదు కలలో నై నన్
దొరపడి చీటికిమాటికిఁ,
బొరయం దగ దలుక దానఁ బొదువును జేటుల్. 50
- క. ఒరు లేవి తనకుఁజేయఁగ, నరయన్మదిఁ గోరుచుండు నయ్యవిన్నో తా
నొరులకుఁజేయఁగ వలయును, దిరముగఁదామేలు సెందఁదివిరెడునేనిన్
- తే. మఱియుమిగిలిననాయంపుఁదెలుగులెల్ల,
మదికినాటంగఁదెలిపెనుమనుమసికిని
భీష్ముఁ డప్పుడచ్చోటికి వేడ్కమీఱఁ,
దహసితేఁడులువచ్చి రాతనిని జూడ. 52

తరల. అచటివారలచేత గారవమంది యాజడదారులున్

ముచటదీఱఁగ నందు వెన్నుని మోడ్పుఁగన్నులఁ జూచి వేఁ
డుచును దద్దయుఁ బ్రొద్దుపుచ్చి కడుం గడుం జముపట్టితో
నెచటనుం గనరాని నాయము తెల్లఁ జెప్పిరి కూరిమిన్. 53

తే. పిదప భీష్ముండుమనుమనివెరవుమీఱఁ,

బున్నెములజాడలను చెల్పిబుజ్జగించి
ప్రోలికంచెను వ్యాసుపంపునను నంత,
నుండి పదియేను నాళ్లతఁ డూరనుండి. 54

ఉ. ఆవలఁ దోడఁబుట్టువులు నందలిపెద్దలు నూరిపాఱులున్

బావయుఁ జుట్టముల్ గొలుచువారలునుం బెదతండ్రితల్లియుం
బ్రోవులుగట్టి వెంబడిని బోరనరాఁగ యుధిష్ఠిరుండు న
త్తావునకేగుదెంచెఁ దనతాతను గ్రమ్మఱఁ జూచువేడుకన్. 55

క. ఏతెంచి జోతచేయుడు

నాతండును మోడ్పుఁగన్ను లరతెఱచి వడిం
జేతుల నిమురుచు మనుమని
నాతఱి దీవించి యిట్టులనె ధృతరాష్ట్రున్. 56

క. కొడుకులపోకకు మది వగ

గుడువకు మించుకయు నీదు కొనవల నెల్లం
గడువడి నుడుపు యుధిష్ఠిరుఁ
డడలక యీతనినె నమ్మునున్నిటికింకన్. 57

ఆ. అనుచుఁ జెప్పి పిదప నందఱి సేనుంబు,

లరసి కనులు మొగిచి యబ్బురముగ
మొదలుఁడునియులేని మొనవేల్పుమదినిల్పి,
విన్ను వాఁకకొడుకువిడిచెనుసులు. 58

౮. కొంతసేపు తాత కొఱకును జముపట్టి, కనుల నీరుసించి కళవళించి
వెనుకఁ బెద్దవారి పనుపున నతనికి, నగ్గిపనులు దీర్చె నడలుతోడ. 59

మ. వెనుకఁ భీమునియన్న తాతకును దావిన్నేటిలో మావులకొ
వనటఁబొందుచు నీళ్లతో నదలి యానఁడేటినిం దాటి త్రో
నను నన్నది దనతాతఁ జంపుటకుఁగా వంతం గడుం బొంది కా
ననుచుండం జనువాడసంచుఁ బలుకొ వ్యాసుండునుం గృష్ణుఁడున్.

తే. పలుదెఱుగులఁ దాల్చిమాటలనుగఱపి,

యింటికియుధిష్ఠిరుని చెచ్చి రెట్టకేల

కంతవ్యాసుండు జముపట్టి సనువుమీఱ,

వారునపుజన్న మొనరింప నేలుపఱిచె.

61

క. పోరున దాయల నటువలె, దోరించిన దోసమెల్లఁ దొలఁగును నీకున్
వారునపు బన్నమున సని, ప్రేరేప యుధిష్ఠిరుండు వెత దిగఁ ద్రావెకొ

ననమయూరము. కవ్వడిచి గుట్టముచు గావఁగను బంచెకొ

నవ్వడిని జన్నమును నవ్వటిలఁ జేయన్

నవ్వచును వెన్నునని నాయముగ వేడెకొ

దవ్వగనుతోపి వగతాలినుని దాల్చెకొ.

63

మ. త్తకోకిల, ఆన్నిపంపునఁ క్రీడి విల్లుచు నమ్ములుం దనరారఁగన్

దిన్నఁగా నల మావువోయిన తెన్నునం జనుచుండఁగా

మున్నగా నరుదెంచి జక్కివి మోది పట్టు త్రిగ ర్తలం

జిన్నపోరున గెల్చి చెచ్చెరఁ జేరె నొండు విలాసికిన్.

శా. అంతం దత్తడి పోయిపోయి గరువం భారంగఁ బ్రాగ్జ్యోతిషం

బెంతో వైశమ చేరెఁ జేరుటయు నష్టే వజ్రదృతుండు దా

సంతోసంబున వచ్చి పట్టుకొనియెఁ జక్కిం జలం బొప్పుఁగాఁ

బొంతం గవ్వడి వచ్చి తాఁకెనతనిం బోటొగ్గి వాద్దాపులన్.

65

క. భగదత్తుని కొమరునితోఁ,
దగఁ బోరాటంబు సల్పి తనదుమగఁటిమిఁ
బొగడఁగ జేజేల్ గన్వడి,
తెగువం గౌరును సడంచి తెరలించె సతనిన్.

66

తే. అపుడు జన్నంబు చూడరానతనిఁ బిలిచి,
వారువమువెంట నచ్చోటువాసిక్రీడి
చేరె లాఁతివిలాతిని సింధువనెడు,
పేరఁ బరఁగెడువానినిఁ బెంపుమిగుల.

67

క. అయ్యెడ నచ్చటివారలు,
కయ్యమునకుఁ గ్రీడిఁ గవిసి కడుబీరమునఁ
డన్యఁగఁ బోరి పొలంగిరి,
నెయ్యరతోఁ గూడి కడకు నివ్వెఱ గదురన్.

68

క. తనతండ్రిఁ జంపినాతఁడు
చనుదెంచె ననంగ గుండె జల్లనవినిగ
క్కున నునులులు విడిచెను నిం
టనె సైంధవునికొమరుఁడు డిటం బెడలంగన్.

69

తే. అతనికొడుకును నె త్తొం చచటి కపుడు
వచ్చి దుస్సల వివ్వచ్చు పజ్జ నిలిచి
బుడుత నాతని కాళ్లపైఁ బడఁగవై చి
కన్నులను నీరు కాల్యలుగట్ట ననియె.

70

తే. అన్నయీతఁడు నీమేనయల్లుబిడ్డఁ
డితనిఁ గనికరింపుము నెమ్మియెడఁదలిర్ప
వీనితండ్రియు నీరాక విని కలంగి
మీఁది యూపిరి మీఁదనె మిడిసి విడిచె.

71

క. అన సకటకంబెడలోఁ

బెనఁగొనఁ జెల్లెలిని నెత్తి బిగికవుఁగింటం

బెనఁచి కడుం గారవమునఁ

దనుపుచు నూరార్చి మంచితనమున ననియెన్.

72

క. అమ్మా నీవేమియు డెఁ దమ్మున వందరక వీనిఁ దగఁ గొంచును నీ
విమ్ములనింటికిసరుగుము| కొమ్మానేబోయినత్తుఁ గొఱఁ తెన్న కుమా.

క. అనివారువంబు వెంటచు | జనఁగానదియు మణలూరు చక్కికి సతనిం
గొనిపోయెఁ గ్రీడిరాకను | విని యెంతయు సంతసించి వేడుకఁబోడన్.

వ. కవ్వడికిం జిత్రాంగదవలనం గలిగి యెవ్వరుం దనకు సాటి రాకుండ
నిండు మగంటిమి నవ్వీడేలుచుండు బ్రభువాహనుండు.

75

తే. ఎదురుగా వచ్చి కాళ్లకు నెరఁగి లేచి

యోరనిలుచుండ నాతని దారిఁగనక

చిన్నపుచ్చిన నలుకయు సిగ్గు గదురఁ

దండ్రితో నాలమొసరింపఁ దలఁచి నిలిచి.

76

క. పన్నికొనివచ్చి దండుల | నన్నిటితోడను నెదిర్చి యాలము చేసెన్
వెన్నీకబ్రభువాహనుఁ | డెన్నియొవాలమ్ము లతనియెద నాటంగన్.

సీ. చెచ్చెరఁ దనమీఁదఁ జిచ్చటమ్మును నేయ

నీటితూపున దాని నోటువఱిచి

చలము డింపక పూని మలయలుఁగును నేయ

మగతాతి వాల్కొలమరలఁజేసి

మానని కినుకతో మబ్బుముల్కి నిగుడ్పు

గాలితూపున దానిఁ గ్రమ్మఱించి

చిఱువినంబును గ్రక్కు చిలువతోలను దార్ప

గరుడితూపున దానిగండడంచి

వేలుపులు మెచ్చఁ బోరాడి వెనుకఁ గ్రీడి
బ్రభువాహనుశూపునఁ బడియె నేల
నంతఁ జిత్రాంగదయువచ్చి యడలఁ దొడఁగెఁ
గొడుగుదూఱుచు మగనిపైఁబడి కడంగి.

78

తే. క్రన్నననులూచిపాఁపజగమ్ముచుండి,
మందఁగొనివచ్చియిచ్చిన నందముగను
తేచికూర్చుండఁ గవ్వడిచూచియెల్ల
వారఁమరలఁజచ్చినవాఁడుబ్రదికెనంచు.

79

ఆ. తలఁచి సంతసిలిరి తర్వాతఁ గొడుకును | దండ్రీకాశ్శ్రవాలితడవుఁలిచి
తప్పనై పవేడఁ దటుకునఁ నక్కునఁ | గదియు జేర్చి పట్టి గారవించె.

చ. అటుపిదపం గొమారు నల రారఁగ పీడ్మొని యొందుచోడికిం
దటుకునఁ బోయి కానలను దత్తడితోడను జొచ్చి యేలులన్
దిటమున దాటి యెండకును దెమ్మకు నోర్చుచుఁ గ్రీడి కొన్ని నా
శ్శటుసిటు నూరకే తిరుగులాడుచు గుఱ్ఱమువెంటఁ బిమ్మటన్. 81

క. చొచ్చి జరాసంధునిప్రో,
లచ్చట నాతని మనుమని నాలములో వి
వ్వచ్చుడు లోఁగొని కానుక,
లచ్చపడం బుచ్చుకొనియె నాతనివలనక.

82

తే. పిదప గాంధార మనునేలఁ బేర్మితోఁపఁ,
గ్రీడిజన్నపుగుఱ్ఱబుతోడఁ జొచ్చి
గోర మగుపోర నచ్చటివారి నోర్చి,
వారికడసామ్ముఁగొని వెన్కవంకమరలె.

83

ఆ. అంతఁ గ్రీడిరాక నటమున్నె వెన్నుండు,
జమునిపట్టితోడ నమరఁదెల్పె

సంతసంబు మీఱఁ జనుదెంచెఁ గ్రీడియు,
నూరుసేరఁజాల నొడమిఁ గొనుచు.

84

ఉ. తమ్మునిరాకకు న్మదిని దద్దయు సంతస మంది యక్కునన్
నెమ్మిని గారవించి తగుసేమముతోడను మావుజన్నమున్
నెమ్మదిఁ జేయఁగాఁ దివిరినేలను గల్గిన జన్ని గట్లకున్
సొమ్ముచు గొల్లగా నొసఁగి చొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁడల్లజన్నమున్ 85

క. ఎల్లరుమెచ్చఁగ నొనరిచి, యల్లము తల్లడము దీఱి యెజ్జల నీవి
బెల్లగు మన్ననలఁ దనిపి, యెల్లరఁ దగవీఱుకొల్పి యెలమింబొందెన్.

తే. రహిని గాంధారికిని ధృతరాష్ట్రునకును,
బనులు సేయచువారలబ్రాతఁబడసి
కాపులెల్లను దన్నెఱ్ఱఁ గన్నతండ్రి,
వడువుననుజూడజముపట్టి పుడమినేల.

87

నీ. తెల్లవాఱఁదడవ యల్లనఁ బొందుకొ
మారులు సేమంబులారయంగఁ
గొంతియుఁ గోడండుఁ గూరిమితోవచ్చి
పలుమాఱు నిచ్చలుఁ బనులుసేయఁ
గొలువుడు కాండెల్ల నలసట యెఱుఁగక
కెలనఁగాచుకయుండికొలువుసేయ
నారగించినవెన్క నరుదెంచి పాఱులు
కదలక వేడుకకతలు సెప్పఁ
గొడుగు తెల్లను బోయినకొఱత యించు,
కేనిఁగానరాకుండుంగనెసఁగుచుండె
దానుధృతరాష్ట్రుఁడల్లగాంధారిఁగూడి,
జమునికొమరుండుతగినట్లుజరుపుకతన.

88

క. బీదకు సాదకు బాపల, కాదట, దామిచ్చుచుందు రాముడుసర్కు
గాదనక కాసువీసము, ప్రోదిగఁగొడుకియ్యఁ బండువులఁ బబ్బములన్.

సీ. ఈమాడ్కిఁ గొన్నియేం డ్దేమిటను గొఱత
తేకుండ నచట మేలిమిగనుండి

యొకనాఁడు భృతరాష్ట్రుఁ డొంటిగ వచ్చిన
జముపట్టి నొడ్డకుఁ జక్కఁబిలిచి

యెవ్వరు వినకుండ నేకతంబునఁ జెప్పె

నాతండ్రి నీవిల్లు నడుపుచుండఁ

గొడుకులు గలనాఁటి వడువునకంటెచు

జాల మేలుగఁ బ్రొద్దు జరుఁగనాకు

నిచటి సుగములనెల్లను సచ్చతీఱఁ,

గుడిచినాఁడను నేండ్లును గడచెఁ జాల

నింకఁబెఱజగమ్మును గోరుటితవు నాకు,

నడవికినిబోయి యుండఁగ నానతిమ్ము.

90

తే. అనిఁగుండెలుబ్రద్దలె యతఁడుకొంత,
వడివితాకునఁ బెదవులుదడుపుకొనుచుఁ
బలుకఁగా లేకయెట్టకేనెలుఁగు తెచ్చు,
కొనియుధిష్ఠిరుఁ డలతండ్రికనియెనిట్లు.

91

క. మీరడవులకుం జనఁగా,
నేరను నేనుండ నిచట నేనునుమితో
గాగవమున వచ్చెద నిదె,
యీరలు ననుఁ గూడఁ గొంచు నేగుఁడు వెంటన్.

92

క. పోవలదని పలుదెఱఁగులు, గా విన్నపమును నొనర్చి కాళులమీఁదన్
లేవక పడఁగావ్యాసుఁడు, తా వచ్చి యుధిష్ఠిరుఁ గని తగనిట్లుఁయెన్.

తే. అరయనీతండు పెద్దవాడై నవాడు,
బలసిపుడమిపైఁ బెక్కిండ్లుబ్రతుకఁబోడు
కానలోనుంటయేయింకఁగరములెస్స,
యితనినంపుమియొండాడకిపుడుతేడ.

94

క. అని యెట్లొ యొప్పించిన, వినియందఱు నెఱిగి వచ్చి వెలవెలవోవన్
జనుదెంచి కుంతి యడవికిఁ బనివడి తా బావవెంటఁబయనంబయ్యెన్

క. మానుషఁ జాలక యామెచు, గానకు గాంధారితోడఁ గలఁగకపంపం
గానొడఁబడిరికొమాళ్ళును, మేనులు వడఁకంగనోరు మెదలుపకోర్కిన్

సీ. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రఁ డనిలోన మున్నట్లు
చచ్చినవారికై చాగములను

జేయంగఁ గోరినఁ జెప్ప నలవిగాని

రొక్కంబును యుధిష్ఠిరుం డొసంగ

విచ్చలవిడి నేలవేల్పులకును నిచ్చి

చెప్పి యెల్లరవద్ద సెలవువడసి

నారచీరలు గట్టి నాతిగాంధారియు

సంజయుండును గొంతి సరస విదురుఁ

డగుగుదేరంగ వెల్వడి యడవి కేగెఁ,

జాలదవ్వగ నాతని సాగ నంపి

తానుఁ దమ్ములు వీడ్కొని తల్లి నచట,

వీడుచేరెను జముపట్టవెచుకవచ్చి.

97

మాసిని. తల్లియు నాధృతరాష్ట్రఁడుఁ గానకుఁ దద్దయువేడుకతోఁజనఁగా
నుల్లముపల్లటిలఁగను గుందుచు నొక్కటనుండి యుధిష్ఠిరుఁడున్
బెల్లుగ వారలఁ జూచెడు కోరిక వేగిరపెట్టఁగఁ దమ్ములతో
నీల్లట వెల్వడి వారల రోయుచు నేగెను నందఱు నున్నెడకున్

తే. ఇల్లుజను దారిలోనొక్కయెడనువిదురు,
దుండెనెట్టివాడునుబోలెనొప్పుదటిగి
యతసి, గసియిదెనినుఁజూడనరుగుదెంచి,
నాడనంచుయుధిషిరుఁడాడునంత.

99

తే. బదులు పల్కక యొక చెట్టు మొదలఁజేరి
మీఁదు చూచుచు నప్పుడ మేను విడిచె
నతనికొకయి కొంతసే పచట నుండి
వనట జముపట్టి చనెఁ దనవారిఁ జూడ.

100

క. చని విదురుని చావెల్లరు,
వినఁగాఁ జెప్పినను వారు నెత హెచ్చుంగాఁ
బనవి రతనిని దలంచుచు,
మునుకొని జముపట్టియాత్రముం జెందంగఁ.

101

తే. వగపు లుడిగినపిమ్మటఁ దగినకరణి,
దద్దయును వేడ్కతోనాటిప్రాద్దుగడపి
రెల్లవారలు జడదారు లేగుదెంచి
పున్నియపుఁగత లోపిక పూని చెప్ప.

102

క. ఈ కరణిని నొక నెలయట, నీకొని జముపట్టి నిలువ నెల్లరు నెలమిం
జేకొని కొంత యేమియు, లేకుండఁగ నుండిరందలియ్యముగాఁగన్.

తే. అట్టులుండంగనొక్కనాడరుగుదెంచి,
వ్యాసుఁడొక రేయియచ్చటవారితోడఁ
గడపిమఱునాడు ప్రాద్దునఁగదియఁ బిలిచి,
చీకు తేనికిహితవునుజెప్పించెయె.

104

తే. సాగి వ్యాసుఁడచ్చటినుండిచనకమున్నె,
యతనియానతిఁ దలఁబూనిజతనమునను

అంత భృతరాష్ట్రః డెంతయు మంతనమునఁ
జెంతకునుభీమునన్ననుజేరఁజేరి.

105

త. పోలుతెఱఁగున నొక్కింత బుద్ధిగఱపి,
నేడ్చుమాటల నాతని నేలయేల
నొయ్య వీటికిఁబోవంగనియ్యకొలిపి,
యంచేఁ దమ్ములతోఁగూడ నతని మరల.

106

క. వచ్చి యుధిష్ఠిరుఁడొప్పుగ,
నిచ్చటఁ గొన్నాళ్ళు నేలయేలుచు నుండన్
వచ్చి యొకనాఁడు నారదుఁ,
డచ్చుపడం జెప్పె నంగలార్చుచునిటులన్.

107

సీ. ఒడయండ నీవట్లు నడతెంచినంతట
నీతండ్రి కుంతిని నెలఁతఁ గొనుచు
వేల్పుఁటేటికిఁ బొంత వెలయుకానను జేరి
యాకుటింటను నెమ్మియలరనుండి
మఱదలుఁదెఱవయు మఱివెంటఁబడిరాఁగ
నడవిలోనొకయెడనడచుచుండఁ
గాఱుచి చెల్లెడఁగమ్మి మంటలు నింగి
ముట్టంగ నల్దెస ల్పైకవియ
నాఁడువారును జీకును నయినకతనఁ,
బోవఁగాలేక మూవురుఁ బొలిసిరందు
నేను నచ్చటివారిచే దీనివించు,
నరిగి చూచితఁ బీనుంగు లై నవారి.

108

తే. కాలుగలవాఁడు గావునఁ గమరిపోక
నంజయుం డొక్కకొండను సరగ నెక్కి

వేనుఱును ధృతరాష్ట్రుచే వేడఁబడుచు
నునుఱులను గాచుకొనియెఁ దానొక్కరుండు.

109

క. అని చెప్పుడు నేలంబడి,
కనుఁగొలుకులనుండి నీరు కాలువపాఱు
గను నేడ్చెఁ దల్లిఁ దండ్రిని,
బెరుగొంతునఁ దలఁచి వేర్వేటకడుక.

110

శ్రే. వారే లిద్దఱికొఱకు గాంధారికొఱకు,
మిక్కిలిగ నుమ్మలించియమ్మేటితేడ
నారదుం డూఱడించిన గారవమున,
దొడమున నొక్కయించుకకుందువాసె.

111

క. ధృతరాష్ట్రునకును గొంతికి, వెత గాంధారికిని వేటువేటుగ నగ్గుల్
జతనుపటిచి నూవులతో, జతనంబున నీళ్ళు విడిచి చాగము లిచ్చెన్.

సీ. బవరంబు నడచి యిప్పటికిని బదునెన్ని
దేడలు గడచె నొక్కింతలోన
మఱి పదియేడేండ్లు మాచుగ జముపట్టి
పుడమినేలెను వగలెడఁద బలియ
ముప్పదియేడేండ్లు ముగిసిన నొకనాఁడు
వెన్నునిఁ జూచెడు వేడ్కతోడ
చ్వారక కల్లవిశ్వామిత్రుఁడును నార
దుండును గణ్వుఁడుఁ దొడఁగి వచ్చి
యూరిబయలనునడఁచుచుండఁజూచి,
దుడుకుఁదనమున వెన్నునికొడుకులెల్ల
జాంబవతికిని బుట్టిన సాంబునకును,
నాఁడు వేసంబు నమరించి యాగడమున.

112

శే. కడుపుతో నున్నలాగునఁగానఁబడఁగఁ,
 బుట్టములుచాలఁ బొట్టకుఁజుట్టఁబెట్టి
 పలువురును గూడిచుట్టుగుంపులుగనపుడు,
 నవ్వుచునువాడవాడలఁ గ్రొవ్వుమీఱ. 114

క. తిరుగుచు నా జడదారుల, సరసకుఁ గొనిపోయి వాని సాగిలఁబడఁగా
 వెరవున నొసరిచి కడుఁబో, తరమున నిట్లనిరి కన్నుఁదమ్ముల నగుచుకొ
 నుధ్యాక్కర. జడదారులార యీకొమ్మ సరిగాను దొమ్మిదినెలల
 కడుపుతోనున్నది దీని కడుపునఁ గూతు రొదవునొ
 కొడుకు పుట్టునొ చెప్పఁడయ్య కోరిక లొడఁగూడ నన్న
 నొడలు మిక్కిలిమండి వార లొయ్యన నిట్లని గలుక. 116

శే. మీకొలంబున కెల్లను మిత్తియైన,
 పెద్దరా యొక్కఁ డీపెకు వేగఁ బుట్టుఁ
 బొండు మామాట తప్పదు పొండనంగ,
 వెడలి రింటికి మోములు వెల్లవాఱ. 117

క. వారందఱు వగచుచు నిలు,
 నేరం జని సాంబు కట్టుచీరను విప్పుం
 గా రామొక టూ డిపడెన్,
 వారలయుల్లంబు లెల్ల వ్రక్కలుగాఁగన్. 118

క. పొడగని దానింగొని చని,
 వడివడిఁ బొడుముగ నొనర్చి వదలక దానిం
 గడలిం గలిపిరి యంతటఁ,
 బొడవడఁ గెడు నంచు నెంచి పూనికి మీఱన్. 119

సీ. అట్టులు వారలఁ దిట్టినతపసుల
 నోరెట్టిదో కాని నునుపుమీఱ

నామఱుసఱినాఁడె యాచోటనెల్లను

జెల్లుగాఁ గ్రొవ్వాఁడి జెల్లుమొలిచె

నొకనాఁడు బలరాముఁ డుద్ధవుండును బోయి

కోరిక ల్విడనాడి చేరి రడవి

వెన్నుండు మిగిలిఁవీటివారల నెల్ల

జాతరనేయంగ సంద్రమునకు

మొటఁ గొనిపోయె వారిలో వేనవేలు,

కల్లుద్రావుట మైకము గప్పి మిగుల

నొడలుతెలియక తూలుచు నొకరి నొకరు,

తిట్టుకొంచునునూరకకొట్టుకొంచు.

120

అ. అన్నలనక తమ్ములనకుండ నొండొరుల్,

తప్పద్రాగి కాళ్ళదాఁచుకొనుచుఁ

జెంత జెల్లు పెఱికి చేతులకొలఁదిని,

గొట్టుకొనఁ దొడఁగిరి కొంద అందు.

121

ఉ. వారిని జూచి వారు తెగువం గలయంబడి రెండుపాయలై

నోరికొలంది నొండొరుల నూలులు కాలులు ప్రేలుకొంచు నె

వ్వారిని జీరికింగొనక వాఁడితనంబునఁ బోరియొడ్డునం

గోరముగాఁగ నేలపయిఁ గూలుచు నీలిరి జెల్లుదెబ్బలక.

122

క. కృతవర్మయు సాత్యకియుం, బ్రతుకుల కేమియును నాసపడ కెప్పటివో

కతలపుడు త్రవ్వకొంచును, వితగాఁబోరాడియాడివిడిచిరి యుసులుల్.

క. నెఱిఁ బ్రగ్భుమ్నుఁడు సాంబుఁడు,

మఱియుం గలయట్టిమేటిమగలతెగలునుం

గొఱమాలిన యాలంబునఁ,

మఱివోయిరి లేనిపోని పట్టింపులచేక.

124

క. పోరను జావఁగ మిగిలిన,

వాడువముల నేనుఁగులను వరుసను గొనుచున్

ద్వారక కేగెను వెన్నుఁడు,

దోరినవారినిఁ దలంచి శ్రొక్కటపడుచున్.

125

వసంతతిలకము. వెన్నుండు చుట్టములు వేలకొలంది చావన్

గన్నారఁ గాంచి నెతఁ గవ్వడిఁ జూచుకొర్కిన్

బన్నంబు నొందియును బంచెను నాఁడెపోవం

జెన్నార దారఁగనిఁ జెచ్చెరఁ గ్రీడిఁ జేరన్.

126

ఆ. ఇట్లు లతనిఁ బంపి యేమియుఁ దోచక,

కొంతతడవు లోనఁ గుందుచుండి

కడకు నిల్లువెడలి కానల కొక్కట,

నన్నమున్న పోయినట్ల తాను.

127

కమలవిలసితము.

చని యడవులకును సరగను నన్నన్,

గనుఁగొని జరగినఁ కతఁ దెలుపంగన్

విని యతఁడు నపుడె విడిచెను మేనిన్,

వనటను మఱిమఱి పనువుచువారిన్.

128

తే. అన్న పోయినపిమ్మట వెన్నుఁడడవి,

దిరుగుచెందుఁగాల్నిలువకదిగులుఁతోడఁ

జెట్టు మొదలికిమేనును జేరవై చి

యొడలు వడఁకంగఁ దద్దయునడలుచుండె.

తే. కాలు గనలుట దప్పులఁగాంచియొక్క

బోయ యది యొక్కమెకమని బుద్ధిఁదలఁచి

వింటఁ బలునూపు గూరిచి వేసెనతనిఁ

జెల్లె వెన్నుండు నాచెబ్బచేత నపుడు.

130

సీ. వెన్నునిచే నల్లు మున్ను పంపఁగఁబడి
 దారకుఁ డరుదెంచి తగినయట్లు
 పాండువికొడుకుల దండకుఁ జని వారి
 కందఱకును జోత లమరఁ జేసి
 ద్వారకలోఁ గృష్ణు బలఁగంబు మడియుట
 యెల్లను వగచుచు నెఱుకపఱిచి
 వెన్నుండు సరగను సిన్నుఁజూడఁగఁగోరి
 నన్నుఁబంచెనని యర్జునునకుఁ జెప్ప
 నపుడ పయనమై వివ్వచ్చుఁ డన్నయొద్ద
 సెలవు గైకొని ద్వారక చేరియందుఁ
 గృష్ణుఁ గానక వందురి కీడుమీఁది
 కీడుగా వనుదేవుఁడు కెడయఁ జూచి
 యతఁసకిని నగ్నికర్జంబు లపుడ తీర్చి.

131

క. అడవులఁబడి కవ్వడి వడి,
 నడలుచుఁ జెలికానికొఱకు నందుచు నిందుకొ
 దడఁబడ నడుగులు దడవుచుఁ,
 బొడగనెఁ బీనుంగు జెట్టుమొదలనునొకచోన్.

132

తే. అట్లు కని మొదల్నఱికిన యరఁటివోలె,
 నేలఁబడి గోలుగోలునఁ జాల నేడ్చి
 తన్ను దఱివార లూరార్పఁ దాల్మిపూని,
 కడకుఁ బీనుంగుపైఁబడికొఁగిలించి.

133

తే. లేచివెచుకటి నెయ్యములెప్పికొనుచు
 నడుగులొకకొన్ని వారితోనడచిమోలఁ
 గాంచి బలరాము పీనుంగుఁ గదిసి దాని
 వగపు సంద్రంబులోపల మిగులమునిఁగి.

134

తే. తాలిమియె తెప్పగా దాని దాటి యచట
 చినుగు లెలను నేతించి సొదలుపేర్చి
 వీనుగులరెంటి నందుంచి పెట్టి చిచ్చు
 తిన్నగా వారి నిద్దఱ మన్నునేసె.

135

సీ. చేసి యచ్చటనుండి చెచ్చెర వెల్వడి
 మరల ద్వారకజేరి మఱుగునెట్ట
 కందటిశోఁ గృష్ణుఁ డన్నయు సమయుట
 చిన్న మొగముతోడఁ జెప్పినై చి
 యావీటఁ గలవారి నందఱఁ దోకొని
 మేలిసరకు లెల్లఁ బోలఁగొనుచు
 గుఱ్ఱఁబులను నేనుగుల నావులను వెంట
 నడపించుకొని క్రీడి కడలిగట్టు
 చేరె నంతట నేమని చెప్పవాడ
 నప్పు డంగద లొంటిరా వనెడునట్టి
 సామెత నిజంబుగానుప్పు నంద్రమునను,
 మునిఁగిపోయెను ద్వారక మొదలుముట్టి.

136

ఉ. అక్కడనుండి క్రీడి తగనందఱి దోడ్కొని వచ్చు దారిలోఁ
 దెక్కలికాండ్రు బోయ లొగిఁ దెన్నున కడ్డమువచ్చి కవ్వడిం
 జిక్కఁగఁజేసి కైరువులు చేకొని వెండియుఁ గూడవచ్చునా
 చక్కెరబొండ్ల సొమ్ములను జాలఁగ దోచుకపోయి రొక్కటన్.

ఆ. మగనిచావు క్రీడి మొగమున రుక్మిణి,
 మొదలుగాఁగఁ గలుగు ముద్దరాండ్రు
 సొరది నాకించి సొదపేర్చుకొని చొచ్చి,
 కాలి చచ్చి రొండు క్రచ్చులుడిగి.

138

తే. సత్య మొదలైన తక్కినచాన లెల్ల
గోరికలఁ గోసి యడవి యాకులను మేసి
యిచటి సుగముల నెడఁబాసియెసఁగఁదలఁచి
యపుడనుడవులపాలై రి యడలుతోడ. 139

క. తక్కిన వారలఁ దోడ్కొని,
మిక్కిలి వెసనంబుతోడ మే నదరంగా
నెక్కుడు పయనంబులఁ దన,
యిక్కను నరుదెంచి చేరె నెల్లరతోడన్. 140

క. అచ్చటికి వ్యాసుఁ డప్పుడు,
వచ్చినఁ గనలేక మొగము వంచుకొనుచు వి
వ్వచ్చుఁడు పలుకం జాలక,
వెచ్చన నూర్పుచును జెమట వెల్లువగట్టన్. 141

తే. కాళ్ళపయి వ్రాలి మోడ్చుచుఁగదలకున్న,
లేవఁగా నెత్తిమనిలోనఁజేవవూన
నూలుతెఱఁగుల నాతని నూటడించి,
యిప్పగిదిఁగుందఁగతమే మొచ్చెప్పుమనియె 142

మ. అనినం గన్నుల నీరునించుచును నేయంబొప్ప నన్నెప్పుడుం
దనయట్లే కనుఁగొంచుఁ భోర ననుఁ బెద్దంజేసి తామావులం
జనఁగాఁ దోలుటకై న నొప్పుకొని నన్ పై దోడుకన్నం గడుం
బనిగాఁ బ్రోచిన కృష్ణుఁ డిట్లు మడిసెం బల్కుల్ మఱింకేటికిన్.

క. బలరాముండును దక్కం,
గల వెన్నునివంకవారుఁ గడతేటిరి మొ
క్కలముగ నొండొరువులతోఁ,
జలమునఁ బోరాడి కల్లు చవిగొని యుంటన్. 144

తే. కడకు ద్వారకమునిఁ గెనుగడలిలోనఁ,

జొచ్చి నేవెన్నునిల్లాండఁదెచ్చుచుండ

బోయి తెదిరించి యాపువ్వుఁబోడ్ల నగలు

దోచుకొనిపోయిరంనటదొద్దవెట్టి.

145

వే. అనుచుఁ దెల్పిన వ్యానుండు ననున మిఱ,

నికమిఁద నీజగమున నీర లుంట

తగవు కాదని క్రేడితోఁ దఱిమి చెప్పి,

తానుదనదారిఁబోయెన తపసితోఁడు

146

లయగ్రాహి. అంతనదియంతయునువింతగను నర్జునుఁడు

గొంతిత్తోలిఁటట్టికినిజెంతఁజనిచెప్పన్

వంతమెయి నేలఁబడి కొంతవడి వందురఁగఁ

బొంతఁ దగువారతని నెంతయునుదేర్చన్

దొంతరగఁ బైకుబుకు వింతవగ లెల్లనొక

గంతునను బోనుడిపి యింతిఁ గొని వేగన్

సంతసముతోఁ దగురు పంతముగ నేవు రిఁక

రంతువడ కేగుటకు నంతటను నెంచెన్.

147

తే. అనుచుఁ దలపోసి తమ్ములనాలి.బిలిచి,

మనముమనువులు చాలింపమంచిదింక

నడవులకు వత్తురేయని యడుగవారు,

మంచిదనియియ్యకొనిరియమ్మాటలకును.

148

ఉ. అంతట నూరివారలను నందఱఁ బిల్వఁగ నంపి వారితో

నెంతయు నెమ్మిమిఱఁ దమ యిప్పటిపూనికి యెల్లఁ జెప్పి యా

వంతయు వంతనొంద కెదనాదట నుండఁగ నానతిచ్చి యొ

క్కింతయుఁ గొంకుమాలి చన నెంచిరి యేవురు నన్నదమ్ములున్.

తే. కృపుని రావించి తగఁ బరీక్షితుని నతని,
కొప్పగించి కరమ్మును గొప్పచేసి
పుడమి నేలంగ నభిమన్యుకొడుకు నిలిపి,
జన్నిగట్ల కొనర్చిరి చాగములను.

150

క. బాపండొక్కఁడు కవ్వడి, దాపునకు న్నచ్చి విల్లు తడయక నీవీ
తేపకడనే విడువు మన, నా పగిదిని గాండివంబు నతఁ డిడఁ గడలిన్

సీ. రాచటికంబున రహిఁ బరిక్షితుఁ బెట్టి
ప్రొలివారల వీడుకొలు వడసి
చిత్రాంగదను బిడ్డ చెంతకుఁ బంపించి
వడి నులూచిని దండ్రుకడకుఁ బంపి
ద్రోవదిఁదమత్రోడఁ దోడ్కొని పయనమై
పొరిఁబాండుకొమరు లేవురునుగదలి
కానలఁ బడి మెల్లఁగాఁ జనుచుండంగ
వేపియొక్కటి వారివెంటఁ బడియె
నంత దగయు నాకలి చూడ కరుగ వారు
కాటుకానలలోపలగండ్లుముండ్లు
గాళ్ళఁ దవులంగబడలిక గదిరి మిగుల,
పెనుకఁబడిసోలిద్రోవదివిడిచెమేను.

152

సీ. బడలిక కడలు తోడ్పడ వెన్నారాలేక
సహదేవుఁ డొకచోటఁజచ్చిపడియెఁ
దమ్ముఁడు చావంగఁ దడఁబడి కాళ్ళాడ
కొకచోట నకులుండు నొకరి కూలి
మూపురపాటును బోవుచుఁ దిలకించి
యెదవ్రయ్యఁ గవ్వడి యెదుర నీల్లెఁ

దమ్ముల నాలిని దలఁచుచు దగదొట్టి
భీముండు నొకచోట బిద్దివాలె

నిట్లు తమ్ములు నలువురు నిగురుఁబోడి

సమసి పడినను దా నేమి సరకుగొనక

పోవుచుండెనుజముపట్టిపోవదయ్యె,

గుక్కయొక్కటియును వెంటఁగూడముట్టి.

153

తే. గుక్క వెంబడిఁ జనుదేరఁ గొంతదవ్వు,

వెడల జముపట్టి కెదురనువేల్పుతేఁడు

తేరి నొకదానిఁ గొనివచ్చి తెరువునందు,

నిలిపి యాతనితోడను బలికె నిట్లు.

154

క. ఎకిమీఁడ యిదిగొ నరదము,

నొకదానిని నీకుఁగాను నోయన నిటకున్

గికురింపక కొనివచ్చితి,

సుకముగ నిదియెక్కి రమ్ము సులువుగనాతోన్.

155

వ. అనిననావేలుపుతేని కా నేలతేఁడెంతయు నొదుంగుపాటునఁ జేతులు

జోడించి జోతచేసి యిట్లయె.

156

తే. నన్నుఁ గనిపెట్టుకొని వచ్చుచున్న దిద్ది,

చాల దవ్వులనుండియు జాగిలంబు

దీనిఁ గూడ నాత్రోడ నీతేఁమీఁదఁ,

దెచ్చుటకు నానతిమ్ము నే వచ్చువాఁడ.

157

ఆ. అనిన వేల్పురాయఁ డల్లన నిట్లనె,

గుక్కయేడ వేల్పుటిక్క యేడ

దీనిఁ దేరిమీఁదఁ దెచ్చుట తగ దన్న,

నింత నన్ని యొడయఁ డిట్టులనియె.

158

సీ. తమ్ములు నిల్లాలుఁ దారెల్లననుఁబాయఁ
 దానొక్కటియు వెంటఁదవిలియుండి
 ననునమ్ముకొని వెంటఁ జనుదెంచినట్టియీ
 వేషిని నడవిలో విడువఁ జాల
 నను నెప్పుఁ గనిపెట్టుకొని యున్న వారిని
 నడవుల పాల్చేసి యరిగి నేను
 సుగ మొందుచుండుట తగవౌనె నేనును
 దప్పుక యీకానఁ దపసి నగుచు
 నుండి దీనినరయుచుండు నోరెమిడుచుఁ,
 బిదప నిన్ను మెప్పించి నే వెనుకవత్తు
 వేట్పుటిమ్మున కిప్పుడో వేల్పు తేడ,
 యరదమునుగొంచుఁగ్రమ్మఱునరుగుమీవు.

159

క. అని మోమోడక పలికిన,
 వినియచ్చెరుపడియోఁ గరము వేలుపుతేడ
 ల్లన నప్పుడె జాగిలమును,
 దనరూపును బాసి జమువితంబును దాల్చెన్.

160

తే. జాడ జముపట్టి తగవును జూడఁగోరి,
 యట్లుచేసిన గుడెదాలు పలరె మదిని
 వేల్పు తేడుచు నొడయని వెంటఁగొంచు,
 దేరిపై నెక్కియప్పుడెదివికిఁజనియె

161

ఆ. ఇట్లు బొందితొడనే వేల్పుజగమున,
 కేగి నారదుండు నెల్లవేల్పు
 లొలసి తన్నఁజట్టి యుండంగనొడయందు,
 పలుకులాడుచుండిపలికెనడుమ.

162

క. నాసై దోడుల బిడ్డల,

వేసాయము చూపవచ్చి బిద్దిన వొరలన్

వాసిం గనుగొన నాకిపు,

డాస పొడమెఁ జూపరయ్య నందట నిచటన్ .

163

చ. అనవుడు మంచిదంచు నపుడాతనిఁ దోడ్కొనిపోయి యొక్కచోఁ

బెనుపగు గద్దియన్ సుగము పెల్లుగఁ జెందు సుయోధనుం దగం

గనుగొనుమంచుఁ జూపిరది కన్దొని యాతఁడు డెందమందఁ దాఁ

గినుకయు నీసునుం బడియెఁ గ్రేవను నారగుఁ డుండిచూడఁగన్. 164

ఉ. పుట్టిననాటఁగోలె నొకపున్నెముఁ జేసి యెఱుంగనట్టి యీ

కట్టఁడి యిందు హాయిఁ గనఁగాఁ గతమే మొకొ నాకు నారదా

గట్టిగ బెల్పు మం చడిగి గండున మాకొకొని పోరిగోపలన్

గిట్టుటయే యసం దనివినిం గనఁడయ్యె సతం దొకింతయున్. 165

తే. అవలఁ దమ్ముల నెయ్యర సయినవారిఁ

జూప జము పట్టి వేడినఁ జూడుమంచుఁ

గరము దవ్వుగఁ గొనిపోయి కానిపించి

కొక్కచోటను నలమట నొందువారి.

166

క. అదిగని యేవయుఁ గనలును,

మదిలోఁ బొదలంగఁ జూచి మఱిమఱి పగవుం

గదురఁగఁ బొగిలెను దమ్ముల,

కదలని బెడఁదఁ దలంచి కలఁతం బడుచున్.

167

సీ. ఇటు కొంతవడిపొక్కి యిట్లనె జముపట్టి

యిదియేమి నారద యింతగోర

మిట్టిదే పరికింప నీవేల్పుజగమున

జరపెడు తగవుల చంద మెల్ల

నింతవఱకుఁ జూడ కేనేమొ యనుకొంటి

తెలిసిపోయెను మీదు తెఱఁగు నేడు

పొడగంటి నేడు మా పుడమిలో నెన్నఁడు

విని కని యెఱుఁగని వింతలిచట

పున్నె మెట్టిదొ యెఱుఁగని ములుచలకును

సుగముల నొసంగి యెప్పుడు దగవుగలిగి

మెలఁగువారికి దొసఁగులు గలుగఁజేయఁ

దగ వగునె యింక నో వేల్పు తపసి తేడ.

168

క. అని వేలుపు టొడయనీపైఁ,

గనలించుకవొడమి యతఁడు కావలసినవా

రిని జూపుటకయి తనతో,

బనిచినవాని మరలంగఁ బంచె వెనుకకున్.

169

తే. వాఁడు వడిఁబోయి జముపట్టి పలుకులెల్ల

వేల్పు తేనికీఁ దిన్నఁగా విన్నవించె

నపుడ పరువెత్తుకొనివచ్చి యతినిఁగాంచి

యచటఁ దెఱగంటి సామియిట్లనియెదొరకు.

170

సీ కొలదిపున్నెముచేసికొన్నవా రదిమున్ను పొందుచునుగ మొందుచుందురిందుఁ

బదపడి యదిదీఱఁ బలువెతల్ గుడుతురట్లొట దుర్యోధనుం డట్టు బుందెఁ

జెడ్డపనులను గొంచెముగాఁగఁ జేసిన వారు తొల్తును వెతపడుదు రిచటఁ

గావున నీతమ్ము లీవెత లందిరి ముందుపీరలు నుక మొందఁ గలరు

కుంద కేమియు దీనికి డెందమందు । నీవు నొక కల్లమాటను నెపమువెట్టి

పలికి యొజ్జల ననిఁ గోలుపడితి కాన । వలసె నీకును నీవారియలఁతఁ జూడ.

అ. ఆనుచుఁ దెలియఁ జెప్పి యాయనఁగని నీవు

మొదల నేటియందు మునుఁగుమనిన

మిన్నువాఁక లోనఁ గ్రన్ననఁ గ్రుంకిడి

తనరియతఁడు వేల్పుతనము పూనె.

172

తే. అపుడెయాఁకలియునుడప్పియతని కుడిగి। వింతగానల్క ప్రేముడివిడిచిపోయె
మఱియుఁగల్గినతొల్లింటికఱత లెడలి । కలఁకలేనట్టియొకవింత తెలివియొదవె.

క. అంతటఁ దోఁ బుట్టువులును। వింతియుఁ దలియునుదండ్రీయుయెల్ల యనుఁగుల్
చెంతలఁ బొలిచిరి తమతమ । వింతగు గద్దియలమీఁద వేడుకగాఁగన్. 174

తే. వారిఁగనుఁగొంచు సంతసమారనందు । నెన్నినాశులు నెలచుక్కలెసఁగుమింట
నన్నినాశును సుగముల నందుచుండు। జముని కొమరుండువేలుపుజగమునందు.

క. అని పొందుని కొడుకుల కత । కొనఁబుట్టఁగ నిటు శౌనకుండును మునుగాఁ
గను గల జడదారులకును । వినిపించిన పిదప ననియె వెస సూతుండున్. 175

తే. దీనివ్రాసినఁ జదివినఁ దెలియవినిన । వారలెల్లను దగు నడవడిని నేర్చి
దానిచేతను సిరులనుదద్దఁదనరి । యిందు నందును దెనుసుగ మొందుచుండు.

క. లెక్కకు వెక్కసమగుచును,

బిక్కటిలు జగమ్ము లెల్లఁ బెల్లుగ నీలో

నొక్కయెడ న్నెరసులవలె,

నిక్కగొని వెలుంగ నెపుడు నెనఁగెడు వేల్పా.

178

తోడకము. నేలను నింగిని నీట మెకాలక

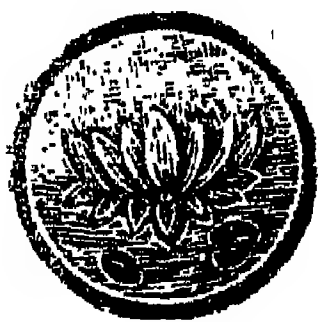
మేలిపులుంగుల మీలను వర్షక

జాల నొనర్చి యొసంగుచు నోరెం

బోలిన గాచుచు నుండెడుదంటా.

గద్య. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్రలోహితసగోత్ర శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య
నిర్వచన నైషధకావ్యరచనాచాతురీధురంధర సద్యశోబంధుర
కందుకూరివంశపయః పారావార రాకాకైరవమిత్ర సుబ్రహ్మ
ణ్యమాత్యపుత్ర సకలసుజనవిధేయ వీరేశలింగ నామధేయ
ప్రణీతంబైన యచ్చతెనుఁగు భారతమునందుఁ సర్వంబును దృఢీ
యాశ్వాసము.

శుద్ధాంత్రోత్తరరామా యణము.

By

K. VEERESALINGAM

శుద్ధాంధ్రోత్తరరామాయణము.

ప్రథమాశ్వాసము.

గీ. రక్కనులజేసి తలలెల్లఁ జక్కుచేసి
పుడమికూతును గైకొని వెడలియట్లు
గాలికొమరుండు లోనుగాఁగలుగువారుఁ
దమ్ముఁడునుదోడఁజనుదేర నెమ్మిమీర.

చ. అరదములెక్కి యక్కరణి నందఱుఁ గ్రండుగవెంట నంటఁగా
సరగున నందినాఁ బరఁగుచల్లనిపల్లియఁ జేరుదారిలో
భరతుఁడు ముందుగా నెదురువచ్చి యడంకునఁగాఞ్చవ్రాని తా
నరుదుగ వెంటఁబెట్టుకొని యన్నను బల్లియాకిచ్చఁదెచ్చినన్.

సీ. నారచీరలువిప్పి నాడెంపువలిపెంపుఁ

బట్టుపుట్టంబులు బిట్టుకట్టి
యడవిక్రొవ్విరుచూడ్చి యందంపుఁజెందమ్ము
లరుదుఁగానుఱిమిననరులుదాల్చి

వెడవెడముడినడ్డజడలు చిక్కులువాపి

సిరిమీఱునునుజాఱుసిగ లమర్చి

యెఱుమట్టినిడుపట్టె లెడలెంచి నుదురులఁ

బదనుకన్తురిబొట్లు కుదురుపఱిచి

మేలిరతనంపురవఁముల్ గీలుకొల్పి

తారుకై సేసికొని యెల్ల వారుఁ బొగడఁ

దమ్ములిల్లాలు బంటులుఁదానుఁదరలి

యొప్పుమీఱంగరాముఁడయోధ్యకరిగె.

శుద్ధాంధ్రోత్తర రామాయణము

ఉ. అంతకుమున్న వారలటు లచ్చటకుంజనుదెంచుచున్నలా
గంతయు వేగ వేగరులె యాగక బాగుగ విన్నవించినన్
సంతసమంది ప్రెగ్గడలు నందడిసేయుచు నూరివారలకొ
గంతునఁబిల్వసంపి సరగంజని ప్రోల్లయి నేయఁ బంచినన్.

శీ. కమ్మకస్తునీటఁ గలయంపి చల్లించి

జగితేటవన్నీట జగతులలికి

యాణిముత్యంబుల నమరించి మ్రుగ్గులు

పందిళ్ళు కరువేళ్ళు బొందుపఱచి

జాళువాపనిమేలిమేలుక ట్లలరించి

పచ్చలదోరణాల్ బలియఁజేసి

వసిడికంబముల నబ్రంపుటంటులునిల్పి

కప్రంపుఁబొగ లెల్లకడలనించి

వీడుకై నేసి తాముచు వేలకొలది

విలువసొమ్ములుదాలిచి చలువనలువ

లందఱునుగట్టియుండఁ గ్రోలంద మొంది

కరముకన్నులపండువుగాఁగనుండె.

వ. అంత.

మ. పదియాఱ్వున్నెకడానిమేడలసయిం బాలిండ్లువొంగార నె

మ్మదిలోఁ గోరికలూరఁ గ్రొమ్ముడులు పైపైజార లేజవ్వనుల్

కదియవ్వచ్చుచు నున్న రాకొమరునంకం జూడ లోఁదాల్మియు

జెదరంబొఱుగ మీఁదఁజల్లి రల్లరుల్చేఁడఁ గీలింపుచున్.

గీ. వేల్పులాతండు తమదాయబింకమడఁప,

వేల్పుమాఁకుల నెత్తావి విరులుగోసి

యలరిపయిఁజల్లు పెల్లుననలరువాన

తెఱవలందందుఁగురియింపఁ దెరువుఁదాటి.

సీ. తామెల్ల నోచిననోములు పండె నేఁ

టికటంచు వీటివారొకట నుబ్బ

నెన్నినాశ్శుకునిన్ను నిటఁగంటిరా కన్న

తండ్రియని యనుంగుఁదల్లి యలర

నేలుమెల్లపుడు నీనేల నీవేయని

వెనదీవనెలు నేలవేల్పులొసఁగఁ

బుత్తడిపల్లెరంబులు పూని ముత్తైదు

వలు పాటపాడి నివ్వాళులయ్య

నిలువొత్తెంచి తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి

తక్కుగలవారినందఱఁ దగినయట్లు

గారవముచేసి యతఁడెల్లవారుమేలు

మేలని పొగడఁగా నేలయేలుచుండి.

9

వ. ఒక్కనాఁడు.

10

మ. ఒకచోట న్మగతాలడాడరి యెంతోయెండఁ గాయంగ వే

తొకచో ముత్యపుఁగ్గు వెన్నలల చెల్వూనంగ నామీఁద నొం

డొకచోఁ గెంపులచాయతిన్నియలువేయున్ సంజకెంజాయ పో

లికగానొక్కడఁ గప్పుతాగమి యిరుల్నింపంగ నాకొల్వునన్.

11

సీ. చెలువంబుగా నాడువెలయాండబంగారు

చిటుగజ్జయలమ్రోతచెవులఁదనుప

విరిబోడు లిరుక్రేవ వింజామరులువేయ

వెడలుచల్లనిగాలి విందుగొలుప

రహిమీఱఁదాల్చిన రతనంపుపనిసొంపు

తోడవులతళతళల్ కడలనిండఁ

బగడాలకంబాలపజ్జ ముద్దిఁచునుల

కెంబట్టుపఱపులు డంబుసూపఁ

గొలువనేతెంచు దొరలెల్ల గుములుగూడి
యదనోదవుడాక నందంద యొదిగియుండి
యడుగుదోయికి మ్రొక్కుచు నవలనిలువఁ
బసిడిగద్దియఁ గొలువుండె బలియుడతఁడు.

12

ఉ. అప్పుడు కుప్పతిప్పలుగ నానసఁజూతమటంచు నెంచి వే
యొప్పులకుప్పలొతపను లుక్కున నక్కడ కేగుదెంచినం
దప్పక చూచితేది తననండను నజ్జడదారిపిండుకుం
జొప్పుడు పెద్దగద్దియలు చుట్టును బెట్టఁగఁబరిచి నే యకఁ.

13

గీ. ఎదురుగానేగి తోడెచ్చి యెల్లవారి,
దగినచోటులఁ గూర్చుండఁ దగవుసలిపి
రెండుచేతులుజోడించినిండుమదిని,
నెంతయుఁబొగడ్తొనరించియిట్టులనియె.

14

క. నేమమెమీకున్ మీకడ,
గోమునఁగలచదువులెల్లఁ గొనువడుగులకున్
నేమమె మెకములాయిడి,
మీమీ నెలవులను లేక మేలొదవెనునే.

15

క. ఎవ్వరుఁ జేయరుగా మీ,
కెవ్వెతలును మంచిసీటియెద్దడి యెపుడున్
రవ్వంతయు లేదుగదా,
పువ్వులుకలదగవే సతమును గోనలలోఁ.

16

గీ. తెరువుగన లేక దొసఁగులఁ దేలుమాకు,
దారిచూపెనుతలఁపున దపనులార
తలవనితలంపుగా వచ్చి పొలుచుకతనఁ,
గంటిమిమ్మందఱఁ గనులకఱపుడీఱ.

17

గీ. అనినఁదేనమాట తాననిమెచ్చుచు,
నొండొరుల మొగంబు లొరఁగిచూచి
యొక్కమాటగాఁగ నున్నవారందఱు,
దిట్టతనముమీఱ నిట్టులనిరి.

13

గీ. అడుగవలసి యడిగి తంతియకాక నీ,
వెఱుఁగనిదియుఁ గలదెయెందు నెపుడు
నై ననిప్పుడదియె మానోటఁబలికింప,
వేడుకయ్యెనేని వినుము తెలియ.

19

క. మీకడకంట నె చూచినఁ,
గాకలుగున్ నేమమిజగముల ననమముం
జేకొనిప్రోచుచు నింతగ,
మాకయ్యది యడుగ నేల మఱిమఱిచెపుమా.

20

క. జగములకెల్లందొందర,
యగురావఁబడి డీలఁగాదె యనిలోనీచే
నిఁగ నెవ్వరిచేదొందర,
లగుఁదగ మాబోంట్లకెల్ల నప్పటికరణి.

21

సీ. ఎప్పుడుఁగంటిపై తెప్పవాల్చుటలేని
జేజేల కిపుడుగా చేటుదప్పె
నయినవారినిబాసి యడవులఁ గూపెట్టు
తపనుల కిపుడుగా తాల్మిగలిగె
బిచ్చకానిచెలిమి యచ్చుపడ్డటి జ
క్కులదొర కిపుడుగా కలిమిగలిగె
గాల్బ్రతుకుఁ జెంది కలుగులఁబడి యుండు
చిలువల కిపుడుగా తెలివిగలిగె

లేచియొకచోట నిలకడలేకతిరుగు,
చలువతెమ్మర కిపుడుగా బలిమిగలిగె
నిపుడునీపేరు చెప్పుకొంచెల్లజగము,
లిట్లు మనగల్గె రక్కసుఁడీల్లుకతన.

22

ఉ. ఎందఱి వానిచుట్టముల నెందఱి సంగడికాండ్రో బారిలో
జందఱవందఱల్వరపి చెండిలివించుక నేపులోన వా
రందఱ నోర్వఁగాఁదరమె యానలుమోముల వేల్పుకె న నీ
వందఱమించి తెవ్వరిక నొడుదునీసరి ముజ్జగంబులక.

23

శా. అవ్వారందఱు నొక్కయెత్తు సరిగా నాయుద్రజిహ్వాకొక్కఁడుం
జివ్వ న్వేటొకయెత్తు చూడ నతనిం జెండాడెసితమ్ముడిం
కెవ్వఁడట్టుగ నోపునమ్మగతనం బెందై న మున్గంటిమే
నవ్వల్ గావుసుమయ్య మాపలుకులన్న న్నమ్మదిన్నమ్ముమా.

24

వ. అనిన రాకొమరుఁడిట్లనియె.

25

చ. ఎటువలె నింద్రజిహ్వునకు నింతగ నెక్కుడుబల్మికలైదా
నెటువలె వేల్పుతేని నని నెక్కటి నోరిచెఁ దండ్రకంటె మి
క్కుటముగ బీర మెట్లొదవెఁ గూరిమిమీఱఁగ నానతీయవే
తటుకున వానిపుట్టువుఁ దండ్రకొలంబు తెఱంగురంగుగన్.

26

గీ. మొదటినుండియురావణపుట్టుకయును,
ముజ్జగంబులునాతండుప్రోడయగుచు
గెల్చిన తెఱంగుఁదొలి వేల్పుఁగొల్చివలయు,
మెప్పులొందినయొప్పుచు జెప్పవలయు.

27

గీ. అనినఁ గొలువువారి యానతిఁగై కొని,
కడఁగి వారిలో నగన్మృడంతఁ
జెలువుగులుకు కలికిపలుకులు చెవులకుఁ,
జవులు పలుమఱు వెదచల్లఁబలికె.

28

. వినవయ్య జడదారి వెలయుఁ బులస్త్యండు
 మొదటివేలుపునకు ముద్దుపట్టి
 మచ్చరంబునుగెల్చి మరునకులోఁగాక
 యీసను దిగనాడియలరునాఁడు
 నిక్కంబుతప్పక యెక్కడుతెలివిని
 నీరసంబెఱుఁగక యెసఁగునాఁడు
 తొలివేల్పుముక్కంటి వలమురిదాల్పుల
 నిచ్చలు మదిలోన నిల్పువాఁడు
 వల్లమాలినపూనిక్కితో నిల్లువెడలి,
 చలువగొలిపెడు వలిమలకెలన నలరు
 చెలువుగులికెడు తృణబిందు నెలవుచేరి,
 తపసితన మూనియున్నంతఁదార సిల్లి.

29

చ. అలరులకొమ్మలో మరునియమ్ములో బంగరు కీలుబొమ్మలో
 వలపులదీపులో తొవలబావులో చక్కనిగజ్జమావులో
 తొలకరిమించులోయనఁగఁ దూకొని యచ్చరతేమలచ్చట
 బెళుకుఁగనుంగవల్ తళుకుఁబెన్దొడలుం దగ సందడింపుచున్.

30

సీ. ఒక చోటనునుఁబాట లొకతేటగాఁ బాడు
 దురు నల్లతాల్లెల్లఁ గరగిపాట
 నొకయోర వగమీట మొకమోరగ నొనర్తు
 రలమి డట్టంపువెన్నెలలుగాయ
 నొకచాయఁ గనుకాయలకు డాయవత్తు రొ
 య్యారంపునడకల హావుసునిండ
 నొకదండపిరిమండ లొడినిండఁగూర్తురు
 కమ్మనితావులు గ్రమ్మకొనఁగఁ

బిలుతురొక చక్కి నెచ్చెలిపిండునిక్కి,
కలికిపలుకులఁ జిలుకలుకలఁగిచూడ
నడుతురొక క్రేవసాలపుగానడిమిత్రోవఁ,
గదియనరుదెంచియంచలుకాళ్ళఁ బెనఁగ.

31

జొనుపుమరుతూపులన వాడిచూపులలర
మదికలంగఁగఁ గందువమాట లాడఁ
జూడ్కిమిఱుమిట్లుగొనఁ జెంతఁ జొరవమెలఁగఁ
గలయఁదిలకించి జడదారికళవళించి.

32

చ. అటునిటుమ్రోల వేల్పుజవరాండ్రు మెలంగుట లెంచిచూడఁగా
నెటులునుదాను గైకొనిన యిప్పటిపూన్నికి నడ్డువాటుగాఁ
దటుకున నుల్లమం దెఱిఁగి తాళఁగఁజాలక వారినందఱి
దిటమునఁ జేరఁజీరి వెనుతియ్యనితియ్యని తేటమాటలన్.

33

శా. ఏలావేయును గొమ్మలార వినుడి యీమీఁద నీత్రోటలో
వాలారుంగనుదోయినిచ్చి మరియేవ్వల్లంటి నన్ జూచునో
యా లేజవ్వని యప్పుడేయిచటఁ జూలాతొనటం చాడినం
జాలుంజాలునటంచు నాటవలపులో సాలించి వారందఱున్.

34

క. వచ్చినదారి నె పదరే
యిచ్చటఁ తలలెత్తిచూడ కెచ్చటికై నన్
మెచ్చఁగవలదా త్రోవనె,
వచ్చినపనియయ్యె నంచుఁ బకబకనగుచున్.

35

క. ఇంతటితో సరిపెట్టెను
గొంతతలలు తడవి చూచుకొంటిమి బళిరే
యెంతటినోములు నోచితి
మింతిరో మనతొంటిమేననే యని చనుచున్.

36

చ. వడివడిఁ బాటుతెంచి యొకపైదలి యూర్పులుపుచ్చి నవ్విసన్
బడఁతుకయోర్తు చాలిపుడె నవ్వకు మంతయు తేపెగట్టిగాఁ
గొడుకులతల్లి వోడు వొకకొంచెము నాటికి దాచుకొమ్ము నా
నుడికె నెలంతయుం గడుపులుబ్బఁగ నవ్విరి కొమ్మలందఱున్. 37

క. ఒక్కతె చనుమొనకస్తురి
నిక్కి కనఁగవచ్చుచెలికి నిలుమనిమొక్కన్
విక్కుచుఁ గొమరుని గనుమని
చక్కనదీవించె వీపుచఱచుచు దానిన్. 38

గీ. ఇట్లు మేలంబులాడుచు నింతులెల్ల
నెడగలుగఁబోయి రంతట నిచటఁ బూలు
గోయఁ దృణబిందుగారావుఁగూతు రనుఁగుఁ
జెలియఁగూడి పూదోట మెలఁగుచుండి. 39

క. మునుపటు బెట్టిదముగ నా,
యన వాక్రుచ్చుటలు విన్నమదిగాదటుగా
వున వెఱపన్నది యెఱుఁగక,
వెనుకయు ముందుం దెలియక విచ్చలవిడిగన్. 40

సీ. వేనలిసంపంగివిరుల నత్తావికిఁ
దెమ్మరల్ దరిచేరఁ దేంట్లుపాఱఁ
జక్కనినెమ్మొముజాబిల్లి జిగికిని
నెలతొల్లరంగఁ గల్వలుచెలంగఁ
దనమేనిజవ్వాజితావికిఁ బునుఁగుపి
ల్లులు డాయరాచిల్క లలికికూయ
నలువై నక్రొవ్వెద నల్లమబ్బునకును
నెగసియంచలువీడ నెమ్ములాడ

విరులుద్రుంచుచుఁ దేవియల్ వెదకికొనుచుఁ
బండ్లు రాల్చుచుఁ గెందమ్మిఠూండ్లుగొనుచుఁ
జాన సింగారములతోఁటలోనఁ దోడి
చెలియ నెడఁబాసి యొకకొంతసేపుతిరిగె.

41

క బోటింగానక యూవిరి,
దోఁటం దిరిగితిరిగి యెటుఁదోచక యొంటికొ
మాటికెలుఁగె తీచీరుచు,
మేటితపసిఁగాంచె నొక్కమిట్టను నెదురక.

42

ఉ. చెక్కులు తెల్లవాఱెఁ గడుచిన్నయొయారపుఁగొను మీఱెఁ జ
న్మక్కుల నల్పుసేరె జిగిపూఁకనిగారపుఁ జన్నుదోయి పె
పెక్కువతేరె దట్టమయి యంతయు నారలరారె నూరువుల్
మిక్కిలి యూరె నత్తపసిమిన్నఁ గనుంగొననంత నింతికొ.

43

గీ. అక్కరణిఁదానుజూలింతరాలితనము,
పూనుటకుఁజాలమదిలోనఁబొగిలిముగుద
దానికిఁ గతంబుపరికించికానలేక,
యచటిమందులనయ్యెఁగాకంచు నెంచి.

44

గీ. ఇంక నేమందు నట్టివానింటఁ బుట్టి,
నేఁడు పేరు పెద్దటికంబు నీటఁగలిపి
వట్టికట్టులుపడ నొడికట్టుకొంటిఁ,
గటకటా యిదినావంటిఁ కన్నకగునె.

45

క. మిక్కిలి కటికితనంబున,
నక్కటికము లేక నుదుట నాకట్టిడివే
ల్పిక్కరణి మూడుబంతుల,
నక్కట నావంటిదానికా వ్రాయుట తాన్.

46

- క. ఇది విన్నయమ్మలక్కలు,
మెదలంగానిత్తురె యిఁకమీదఁటనన్నున్
మది నేర మెంచుఁ దండ్రుఁడు,
బదుగురిలో వట్టిరవ్వపా లైతిఁగదా. 47
- క. చెలులున్ బుగ్గలు వొడుతురు,
నలుగురిలో నవ్వుఁబాట్లు నాకని మఱియుం
దెలివొంది తండ్రుకడకా
చెలువ తుదకు గుండెటాయీ చేసికొని చనిన్. 48
- క. అటువంచినతల యెత్తక,
బొటబొటఁ గన్నీరు గాఱ బొటవ్రేల్చేలం
జిటుకునవ్రాయుచు మేనొ
క్కటగడగడవడఁకఁ దండ్రుకడనిలుచున్నన్. 49
- గీ. కొంతవడికిని దలయెత్తికూఁతు నెదుటఁ,
జిన్నవోయినమోముతోనున్నదాని
నట్టె తిలకించి యుల్లమిట్టట్టుఁగ,
డెందమున నింతసందియం బంది పలికె. 50
- క. పువ్వుంబోడిరొ యెవ్వని,
కవ్వల నే యెగ్గొనర్చి తందఱలోనన్
రవ్వగ నోర్వం జాలక,
యెవ్వఁడు నిన్నిట్టు తిట్టె నించుకలోనన్. 51
- క. నాముందఱ నీ కీవెఱ,
పేమీ నన్నుఁగన్నతల్లి యిప్పు డిచట నీ
వేమియుఁ గొఱంత వెట్టక,
చామా యిఁకఁ దెల్పువమ్మ జరిగినదెల్లన్. 52

గీ. బ్రతికినంతతడవు పరు వన్నదియె లేక,
 దల్లిదండ్రు లెపుడు దలలువంప,
 బుట్టరానిమాఁడుపుట్టుకు బుట్టియుఁ
 గానిచేత కేల కడఁగితమ్మ.

53

క. మునుపటి తెలివెల్లను జ,
 వ్యవరో యిపుడెందుఁ బోయె వగచెడునిన్నే
 మన నెన్నటికిం దలుఁగని,
 పెనురట్టడి మాకుఁ దెచ్చిపెట్టితి వనిసన్.

54

చ. వెలవెలనోయి యచ్చెలువ వేమలు వెల్వడి జాలువాలుక
 న్గలువలవేడినీటఁ గనుకందినకాళ్ళకు సేదదీర్చుచుం
 బలుకులవిన్నఁబాటొదవ మై చెమరింప నెలుంగు రాల్పడం
 బలికే దమంత రాచిటుకబారులు చేరువఁ బాటుతేరఁగన్.

55

శా. తండ్రి కొండొకదోస మే నెఱుఁగఁజూ తప్పెన్న మీయాన పె
 క్కం ద్రీత్రోవను బూలు గోసిగొని యేగం జూచి డెందంబులో
 వేండంబొతమి పెల్లిదం బడఁప కే వే పోయి యీత్రోట ని
 ల్లాండ్రం దెల్లను వాసిగన్న చెలిత్రో సందంద నే గుమ్మరకా.

56

గీ. ఏకతంబునఁ జెరలాడ నేకతంబొ,
 కాని యట నాకుఁ జెలి చెంతలేనితటిని
 నిట్టిచూ లేర్పయెఁగాని యింతకన్న,
 వే తెఱుంగను మీయాన వేయునేల.

57

గీ. అనిన లోపలి చూపున నరసి నిజము,
 కన్నుఁగవమ్రొలఁ గట్టినకరణిఁదోఁపఁ
 జానయెడఁ దప్పులేమికి సంతసించి,
 కూఁతుఁ గనిపల్కెఁ గూరిమికోనలుసాఁగ.

58

క. అమ్మా యూరక నీపై,
నిమ్మాడ్కిన్ తేనిపోనియినేరము నేఁ
జిమ్ముట తప్పుగఁ బట్టక,
యుమ్మలికము పూని యుండు ముల్లములోనన్.

59

క. తనుఁ గనుదానికే గడుపౌ,
ననుచుఁ బులస్త్యుండు పలికె నది యింత కెఱుం
గనికతమున నీ వాతనిఁ,
గనుఁగొంటివి గానఁ జూలు గలిగె న్నీకున్.

60

క. ఇంతటిపని కేఁ గలుగఁగ,
వంతలఁదలకంగ నేల వలవదు నీ కా
వంతయుఁ గొఱుంత లే దిఁకఁ,
జెంతకు రమ్మంచుఁ గూతుఁ జేరఁగఁబిలిచెన్.

61

గీ. పిలిచి తొడమీదఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొనియ,
తండు బుగ్గలుముద్దిడినిండుతమిని
గొప్పు దువ్వుచుఁ బయిచీరకొంగు తీసి,
కనులనీ రొత్తి తడవుగఁ గాఁగిలించి.

62

చ. చనవున లేవ నెత్తి యెలజవ్వనికే లొకచేతఁ బూని గొ
బ్బునఁ దనవెంటఁ బెట్టుకొని పోయి పులస్త్యునిఁ గాంచిమొక్కి యా
యనకు వెలందిఁ జూపి తగ నప్పటికట్టడి నింతి చూలుదా
ల్చిన దగు పేర్పడం బలికి చేతులు రెండునుఁ జేర్చి యిట్లనున్.

63

గీ. తపసియై యున్నముక్కంటి కవుడు కొలువు,
గట్టురాక న్నె చేసినకరణినిపుడు
తపసియై యున్నమిమ్మునీతలిరుఁబోడి,
నమ్మికొలుచును బెండిలికమ్ముదీని.

64

క. ఎండల బడలినయప్పుడు,

మెం డాకలి గొన్నయపుడు మీకొకప్రాపై

యుండి తనయండ నిడుకొని,

వండు లొసంగులతకూనబడలికలడగన్.

65

గీ. అనుచుఁ జేతిలోఁ జెయివెట్టి యప్పగించి,

యతఁడు గైకొన్నపిమ్మటఁజల్లునొద్ద

సెలవు గైకొని కూతునునిలువఁబనిచి,

లేచితసయిఁట కేగెనా రాచతపసి.

66

క. అది మొదలుగ నాకన్నియ,

పదిలముగా మగనికూర్చి పడయంగఁ దలం

పెదలోఁ బొదలఁగ నాతని,

మదిలోపలమెలఁగుచుండెమఱపెఱుఁగనిదై.

67

నీ. ఎపుడుఁ బ్రొద్దున లేచి యేట మునిఁగి యింటి

కేతెంచునంతలో నెదురువచ్చి

యడుగుఁగెందమ్ములు కడుగుకొనఁ బసిండి

చెంబున నీ రంది చెంతనునిచి

పఱగునఁ దననునుపైటచెఱంగున

నడుగులతడి యొత్తి యంతలోన

నుతికిన తెల్లదోవతులు పింజెలు వెట్టి

చని చేతి కందిచ్చి సరస నొక్క

పీట వెట్టి కూర్చున్నచోఁ బెరట నున్న

పువ్వు లొకపళ్ళెరంబునఁ బోసి యొసఁగి

వార్చి యాతండు లోనికి వచ్చునంత

పిండివంటలతోఁగూడ వండి పెట్టు.

68

శీ. ఆరగించెడుతటి నొకయోర నిలిచి,
విసరు వీవన చేబూని వెనుకబూల
పాను పొక్కటి సవరించి పవ్వళింపఁ,
దొడలపై నిడుకొనిమెల్లనడుగులొత్తు. 69

క. నడిరేయియైనఁ బలువురు,
బడిబడి నడతెంచి రేని వారికి సరిగాఁ
గుడువంగఁబెట్టు నప్పుడ,
మడికట్టుచు వంటచేసి మరియాదమెయిన్. 70

గీ. అదనుతప్ప కుండఁగ నోరె మమరుచుటకు
నింటితీర్పునఁ దను మఱపించుటకును
దవసియంతవాఁడును జొక్కెఁ దలిరుఁబోండ్ల
యిచ్చకంబులఁ బడనివా రెవ్వ రింక. 71

వ. అట్లు. 72

గీ. కూర్మి మగఁడు కన్నులఁ గప్పుకొనఁగనుండి
యంతకంతకు వేవిభృవింతమీఱఁ
జాలఁ గసిగాటులుగఁ దిండిసలుపఁజాగె
నెలలునిండె నీళ్ళాటప్రాద్దులునుడాసె. 73

క. ముగుద యొక మంచినాఁటను
మగవానిం గనియె మగఁడు మదినుప్పొంగన్
మగవానిఁ గన్నతండ్రియు,
మగువం గన్నట్టితల్లి మక్కువపడరే. 74

సీ. ఏతొందరయులేక యెలమిత్తోఁ జుట్టముల్
నిండువేడుకఁ జెంద రెండుతలలు
కుదురుగా నేర్పడి పదినాఁడులునుజన్న
మఱునాఁడు పురిటిసీ శ్మరసిపోసి

యిరువదొక్కటవనాఁ డెదఁ దలపోసి

పెద్దలు పెట్టినయొకమూర్తంబునందు
నరుదెంచి తపసియు విరిబోడియును బార

సాలపీటలమీఁద సంతసమునఁ.

గూరుచుండఁ దండ్రు కొమరున కప్పుడు,

విశ్రవసుఁ డనంగఁ బేరు వెట్టి

నాటవనెల నోరె మమరంగ ముట్టించి

వడుగు నేడులేడు గడవఁ జేసె.

75

చ. పితరునిమాడ్కి విశ్రవుఁడు పిన్నటనుండియు మెండుదండియై

జతనముహెచ్చ మచ్చరముఁ జంపి వడిం జడదారిదారిఁ దా

నతివల మాని మాని తను నందఱు నందరుదందిచూడఁగా

సతమును గానలోన రెయిసె తము నీతమునిండ నుండఁగన్.

76

క. పుడమి భరద్వాజుం డను

జడదారి యొకండు తనదు చక్కనికూతుఁ

వడి దేవవర్ణి యనియెడు

పడఁతుకఁ దోడుకొని వచ్చిపలికెంబెరిమన్.

77

సీ. చెలువకన్నులడాలు చెంగల్వవిరిచాలు

నినుమడింపఁగఁజాలు నింపునింపుఁ

గొమ్మపొక్కిలి పెంపుకమ్మతావులనింపు

పొన్నకొన్ననసొంపు పొలుపుఁదెలుపు

మగువపన్నులతీరు మల్లెముగ్గలపేరు

లోనఁగూర్పఁగను గోరునొరపునెఱపుఁ

జానచక్కనిముక్కు సంపంగిపువుటెక్కు

దాపునఁ జెయిచిక్కు నేపుఁజూపు

నువిదచేతులుపూదండలొసఁగుచుండు
నింతినెమ్మామువిరిదమ్మినెలమిగూర్చుఁ
బూజనల్పెడుతఱియందుఁబూనిమీకు
గట్టిగాననబోడి జేపట్టవలయు.

8

మ. అన నెమ్మామునఁ బిన్ననవ్వొలయ నొయ్యారంబుగాలేచి యా
యన వెంటంగొని తల్లిదండ్రులను డాయంబోయి కాన్పించి వ
చ్చినకర్జంబు కరంబు వీనులలరం జెల్వంబుగా విన్నపం
బొనరింపన్నది నుబ్బి మెకొనిరి వారొండాడఁగా లాఁతులే.

79

ఉ. అంత నొకింత మంతనమునందుఁ గొమారు తలంపెఱింగి వా
రెంతయు సంతసంబడర నింతిఁగొనం దమడెందమందు నొ
క్కింతయు నడ్డులేమి యెఱిగించిన మేలనివారు, దారును
వితగ వియ్యమొందఁ గనువిందుగ నందఱు నందుఁ బొందుగన్.

80

సీ. తమ్ములమ్ములనంది తరువాత నిరువురు

బట్టలొండొరులకుఁ గట్టఁబెట్టి

పెండ్లిపనులుచేసి పెద్దలరావించి

తమవారితోఁగూడి తరలివెళ్ళి

వియ్యపువా రిడ్డవిడిదిలోపల దిగి

నాల్గు నాఁడులతంతు నడపి మఱియు

నలుకపానుపు మొదలై నవేడుకలెల్ల

జరగవలసినట్లు జరగ నలరి

నాగవల్లియైన నాఁటిరేయూరేగి

యొప్పగింతలై న యుప్పుడగవు

తగవు లరణములును దగినయట్టులొసంగి

పెండ్లికూఁతువారు బిడ్డనిచ్చి.

81

గీ. అంపకమునేయఁబై నమైయపుడక దలి

పెండ్లికూఁతుఁడోఁగూడ నాపెండ్లికొమరు

నొక్కపాలకి నెక్కించియుబ్బమీఱ

నింటికేతెంచెనుబులన్యుఁడింపుమెఱసి.

82

క. పిల్లదిపెద్దదియైనం

దల్లియు, దండ్రుయును వచ్చి తమముచ్చట పెం

పెర్లను దీఁగఁగొమరెఱుఁ

గొల్లగ సొమ్ములిడి కోర్కి కొనసాఁగంగన్.

83

క. పెనిమిటిపెండ్లాముల మం

తనమున నొకటిగ నొనర్చి తలిదండ్రులు వే

డ్కను దమయింటికీఁ బోయిన

వెనుకంజూలేరుపడియె వెలఁదికినిచటన్.

84

క. అన్ననబోఁడికడుపునం

బున్నమచందురునివంటి బుడుతఁడు వొడమెన్

గ్రొన్నెల చాలుపునాలికి

మున్నలకొమరుండు నెమ్మిఁబుట్టిన పగిదిన్.

85

ఉ. ముద్దులమూటగట్టునలబొట్టియపుట్టుకయట్లు వేలుపుం

బెద్ద పులుంగుతత్తడిని మేడుకమీఱఁగ నెక్కివచ్చి వీఁ

డ్దదెసలేలు నేలికలయం దొకఁడై మఱి రొక్కపుందొగా

నద్దిర వీనిపున్నెమని యానతి యిచ్చి చనెం దనంతటన్.

86

చ. వడుగొనరించి యామొదలు ప్రాఁజమవున్ చదివించి తండ్రీ నే

ర్పడరఁ దనంతవానిగను నన్నిట దిద్దిన నాటితేఱుటన్

విడువనిపూన్కిఁ గాలిబొటవేలొకయించుక నేలమోపి న

ట్టడివిని నొంటిమై దపసియై యతఁడుండెను దండ్రీపోలికన్.

87

క. వేయేడులు నీరానియు

వేయేడులు గాలిఁగ్రోలి విడువకయ్యపై

వేయేండ్లోగిర మొల్లక

యూయడవిని దమ్మిచూలి నతఁడు తలంపన్.

88

ఉ. నిద్రపుఁబండువెన్నెలల నింపెడుసొంపగు తెక్కప్రక్కలన్

ముద్దునెఱుంగుఁదీవియలఁ బోలినబంగరు రంగుచాఱలం

దద్దయుమించుసంచపయిఁ దామరచూలి కరంబుడంబుగా

నొద్దకువచ్చి యచ్చెరువునొంది కనుంగొని నింగి నిట్లనున్.

89

క. ఎమ్ములుదక్కఁగ నొక్కటి

నెమ్మేనం గానరాదు నిలువెల్ల జెదల్

గ్రమ్మెనుమెచ్చితఁ దాల్చికిఁ

గొమ్మాయిదె కోర్కులిత్తుఁ గూరిమికుఱ్ఱా.

90

క. అని తనకమండలంబున

నునిచిన తెలిసీరు మీఁద నొకయించుక చ

ల్లిన నెప్పటిమెజిగితోఁ

గనుపట్టియచటు వెలువడి కడునర్మిలితోన్.

91

మ. పెనులిబ్బిం గనుఁగొన్న పేదపగిదిం బెల్లుబ్బి కేల్లోయి మో

డ్చినరాబారి కడానిబాజ్జగల జేజేమిన్న నగ్గించి యి

ట్లనియెం గూరిమిమీఱ నియ్యఁగదవయ్యా వేఁడెదన్నిమ్ముఁ జి

క్కనిబల్కిన్ దెసయేలుమేలుఁ బెనురొక్కంబుండుబండాలమున్. 92

చ. పనిగ సతమ్ము మిమ్మొక నెపమ్మున నెమ్మది నెమ్మి నమ్మినం

గనికరమూని వాని ముడికానిని నై నను గాతురన్న ము

మ్మనుమని నన్ను మిన్నకయ మన్ననఁ దిన్ననఁజేయు టబ్రమే

యనవుడు నన్ని నీవడిగినట్టు లొసంగితి నంచు వెండియున్.

93

- క. మెండుపరికించి నేర్పున
దండిమగని వల్లెత్రాడు తాల్పరినిజమున్
గొండలపిండులఱెక్కలు
చెండంగలవేల్పుతేనిఁ జేవదలిర్పకా. 94
- క. పొడమించి వారివరుసగఁ
బడమరదక్కినము తూర్పువై పులకు స్మ
న్నొడయలనుగాఁగఁజేసియుఁ
గడమకడనిఁ కెవ్వఁడేలఁగలఁడనియుండకా. 95
- గీ. తగినవాఁడవు దొరకితి తలఁపనేడు
నాదుమదినంత యంతయునడచెసిపుడు
గట్టువిల్కానిత్రోఁ జెల్లికదలకుండు
పుష్పకంబనుతేరిది పుచ్చుకొమ్ము. 96
- చ. చలువయు వెట్టయున్ వలయుచందముల స్సమకూర్చు ముజ్జగం
బులు దిరుగంగ నింగివయిఁ బోవఁగవచ్చును దీనినెక్కి య
కొల్లఁదులు తెల్పఁదెల్ప మఱిక్రొత్త లొసంగితి నీకు నింక జ
క్కులు కొలువంగ నీకొలుపుకూటములోఁ గడుఁబేర్చిఁగాంచుమా. 97
- వ. అని యొసంగి మఱియును. 98
- క. కనికరమునఁ గనికరమును
మనుమని మనుమని యటు పలుమాటును దీవించి
చినలువ యిచ్చును జనియెం
దనమనికికినొర మంచితనమని పొడగకా. 99
- ఉ. అంచహుమాయిజోదు చనినంతటఁ దండ్రుని జేరఁబోయి లో
నుంచినకూర్చి మ్రొక్కులిడి యుబ్బుచు లిబ్బులఱేడు కాంచి దీ
వించినతండ్రుఁజూచి తమరిచ్చిన యానతి నల్పఁ గొల్చి మీ
పంచినమెప్పులం బడసివచ్చియు నొక్కటి వేడ నోడితిన్. 100

క. పెఱవా రెవ్వారలకుం

దఱియంగాఁ దరముకానితా వొక్కటి నే

నెఱి నుండుటకున్ వేడఁగఁ

మఱచితఱి జోటొండుచూపి మన్నింపఁగదే.

101

క. అన ననుఁగుఁబట్టిమొగమ

ల్లనఁగని కడుబుజ్జగించి లలినాతఁడెదం

గనికర మిగురొత్తంగా

వినిపించెద నిలువనెలవు వినుమని పలికెన్.

102

గీ. ఉప్పరం బంటుతరఁగలయొప్పుతోడ

విలువరతనంపుగుంపుల పెంపుతోడ

జడుపెఱుంగని గొప్పమొసళ్ళతోడ

నుప్పునీటిసంద్రము కరంబొప్పునందు.

103

ఉ. జాలులయందు నందములచాలగువేలుపుటేటి దీటునం

గ్రాలెడుతావిప్రోవులను గమ్మనికస్తురి తావికై వడిన్

జేలలలోనఁ జీనిపనిచీరతెఱంగునఁ బూల జాపిపూ

సోలిక లంక పొంకమకుఁ బొల్పుగుడీవుల మేలుబంతియై.

104

నీ. పలుకోటకొమ్మల మలఁచినసింగముల్

దెసయేనుఁగులనెల్ల దిగులుపఱుప

నగరియుప్పరిగలనుగతాలజగడాలు

విన్నేటిసీటితో వియ్యమంద

వీటనీటుగఁగ్రాలువెలిడాలుగమిగాలి

వేల్పు జంటలకును వేక్కలొసఁగ

విరిదోట నెత్తావి విన్నంటివేల్పు మ్రూఁ

కులకెల్ల గొల్లగా వలపులియ్య

గలికిపడగంపుసోరణగండ్లురేలు

తొవలవిందున కేగంగఁ ద్రోవనూప

వీడు తొలివేల్పుగములకై విశ్వకర్మ

లంకయనువేరజేసె నాలంకయందు.

105

క. వెన్నునికివెఱచి పాటిరి

మున్నట నున్నట్టివారు మున్నను నిపుడొ

సన్నయటింగితి గావున

నన్నా నీవేగియుండు మచ్చట నెమ్మిన్.

106

క. క్రిందిజగమ్ముననిలిచిరి

యందలిరేద్రమ్మరీండ్లు నచ్చట నీ కే

తొందరయుఁ గలుగనేరదు

వందడిచూపంగ లేరు జంకక పగరున్.

107

చ. అని సెలవియ్య నప్పలుకు తొదలఁ దాల్చికుబేరుఁ డప్పుడే

చనిచని లంకఁ జేరి పలుచందములం దను గారవంబుతో

ననయము వేల్పుపిండు గొనియాడఁగ నేలుచునుండ పుష్పకం

బొనరఁగ నెక్కివచ్చి కనుచుండును నిచ్చలుఁ దల్లిదండ్రులన్. 108

క. అని రారాజుతెఱంగిటు

వినిపింపఁగ రాముఁడలరి వింతగ మదిఁ దోఁ

చిననచ్చెరువంది యగ

స్త్వనిఁగని యిట్లనియె వేడ్క దుడుకొనరింపన్.

109

ఉ. ఓజడదారిరాయ యిపుడుల్లము పెల్లుడుకం దొడంగె రా

రాజుకు మున్నులంకను దిరంబుగఁ గై కొని సోకుమూఁక తం

తేజిగిమీఱ నేలునటులీ రిటువల్కుట విన్ననుండి, నే

నీజగమందు రక్కసులనెల్ల బులస్త్వకొలంబు వారిఁగన్.

110

ఉ. నిండునువమందు, వెండి యొకవింతగ రావణుకన్న మున్ను లం
కందగఁ జెక్కురక్కనులు గ్రానీరంటిరి వారిపేళ్ళు నా
యందఱివంగడంబు మును పాకటివేల్పున కోడి డాగుటల్
సందియనూఁటఁ చెల్వఁగదె సాగిలి మ్రొక్కెదసికు నావుడున్. 111

పంచదామరము.

అగస్త్యుడంత జెల్వగుల్క నందమొల్కు పల్కులం
బొగడఁజేసి వాసి రాముమోము గోము మీఱఁగా
జగానిగార పోరచూపు జాలువాఁటఁ జూచిడం
బుగా నెలుంగు కంగుమంచు మ్రోగ వేగనిట్లనున్. 112

మ. తొలుత న్వెన్నునిబొడ్డుదమ్మి నెలమిం దొత్వేల్పు తాబుట్టియ
వ్వల మున్నీరొనరించి దానిఁ గొని కాపాడంగ మేదాల్పులం
గలిగింపం దరువాత వారలతనిన్ సంతోస మారంగ మా
వలనం గల్గినకర్జ మేమి వినిపింపజెల్లు నా నాతఁడున్. 113

క. మిమ్మిందఱఁ గలిగించితి
నిమ్మల నిన్నీరుప్రోవ నిప్పుడ చని మీ
నెమ్మదులమమ్ము దలఁపుచు
నెమ్మొయిఁ గాచెదనొ చూతమిందఱిబలముల్. 114

క. అనిపనిచిన వల్లెయని
పనివిని మున్నీరు గాచుపని పూని కడుం
గనుకలిగియుండి యాఁకలి
గొనిడప్పికి నిలువలేక క్రోలుద మనుచున్. 115

క. తలపోసి యంతఁబొంతను
నలుమోములవేల్పుఁ గాంచి నక్కుచుఁ దమలో
వెలవెలఁబాటుచు మిక్కిలి
యలసియు నీరానఁగొంకి యడఁకువతోఁపన్. 116

క. సాకెదమని యొకకొందఱు

మెకొనిరిఁక మెక్కెదమని మఱికొందఱు పె
ల్లాఁకలి కోర్వకపలికిరి
యూకొని నెత్తమ్మిచూలి యుల్లంబలరన్.

117

క. మెక్కెదమనువారందఱు

జక్కులును బరాశులేక సాకెదమనువా
రక్కజముగ సోకుడులును
నిక్కముగా నొదురంచు నెట్టనఁబలికెన్.

118

గీ. పెక్కురమ్మాడ్కి జక్కులురక్కనులును

బొడమిపుడమినిబొగడికవడసిరడరి

వారిలోఁపలనెంతయు వాసిగనిరి

హేతియుఁబ్రహేతియు ననంగ నిరువురందు.

119

క. నెమ్మదిఁబ్రహేతిముద్దల

గుమ్మలకూటములు రోసి కోర్కుల నెల్ల

గ్రమ్మి తెగరోసి మిక్కిలి

ముమ్మర మగునీసు వాసి పొలుపుగనుండెన్.

120

ఉ. రెండవనిబ్బరంపురెయిదిమ్మరి తేఁడలహేతి దండియై

పెండిలి యయ్యె నొయ్య భయపేరిటిముద్దులగుమ్మఁ గొమ్మరే

యెండను నవ్వు నవ్వు పసనింపగు దానిని నల్వయానతిన్

వెండియు డెందమందు మగబిడ్డలకై గలకూర్మి పేరిమిన్.

121

క. ఆయిరువురకుం బుట్టెను

దీయనివిల్కానిత్రోడ దీటై యని వెన్

దీయని విద్యుత్కేశుఁడు

సోయగమున కింతు లెల్ల, సొగయుచునుండన్.

122

గీ. తల్లిదండ్రులకన్నులు చల్లఁపడగ
విదైములు చేనె కొన్నాళ్ళు వెనుకవెనుకఁ
దప్పుటడగులు పెట్టుచుఁ దడవు నడచెఁ
బిదప జిలిబిలిఁగలుకులఁ బిలువనేర్చె.

123

క. అట్లుముద్దులు గురియుచు నలరఁ జిన్ని
తనముమెల్ల నజాటిజవ్వనము మొలిచెఁ
జిన్ని పాయంపుమేనికి వన్నెయొసఁగి
కుందనంబును నెత్తావిపొందినట్లు.

124

గీ. వెడఁదఱొమ్మున కొకవింతవీకయొదవె
నగు మొగంబున నొకవింతజిగిదొలంకె
మీసకట్టున కొకవింతమిసిమిత్తోఁచె
హేతిపట్టికె జవ్వనమింపు మెఱయ.

125

క. అప్పగిదిముద్దుకొమరుని
యొప్పునకుం దగినయట్టియొయ్యారిని దాఁ
దప్పుక పెండిలిసేయఁగ
నప్పుడుతలపోసి హేతియందలు మెచ్చుక.

126

సీ. కవజక్కవలఁబోలి తొవపెక్కువలనేలి
చన్నులు కన్నులుచెన్నుమీఱ
జిగిహొన్నవలెమించి తగమిన్నఁదులకించి
మేనును గొనును జానుమీఱ
నిరులసొంపునుమీఱి తరగగుంపును దూఱి
కురులును దరులును గొమరుమీఱ
నరఁటాకుఁగని నవ్వి మరుభాకులను రువ్వి
వీపునుజూపును వింతమీఱఁ

- జలుకపలుకులు, జెలువంబు గులుకు చెవులు,
సభుకుతోడలును నొయ్యార మొలుకునడలు
మొలకనగవును జగిమోవి గలిగి యలరు
వెలది సంధ్యకూతును దెచ్చి పెండ్లిచేసె. 127
- శా. అవల్లంఠియు మున్ను విన్ను సిగదయ్యంబు న్నది న్నిగ్యముల్
దైవారక వినువాఁక పెండ్లియగుచందానందగం పెండ్లియై
వేవేగం దొలిచూలు చాల్చి కొమరున్ వేరొందుచోఁ గాంచి యా
క్రేవం గవ్వపుఁగొండదండ నిడి యేగెం బెన్నిటిం గూడగన్. 128
- గీ. తగుదు రెంతటిపనికై నదగవుదలఁప
రించుకయుబొంకఁగొంకరుమంచివాని
దలఁపుపడిరేనియేమైనఁగలయజ్ఞాతు
రహహయెంతటిజెంతలియ్యఁడువారు. 129
- క. పసిపాపఁ డేడ్వఁజొచ్చెను
దెస లెల్లనుమాటుమోయ దిగ్గనమెకముల్
వెసనులికి లేచి వెఱపున
మసలకనలు దెసలఁబాఱ మఱిమఱియచటన్. 130
- వ. అప్పుడు. 131
- సీ. మొనలకై దువుతోడ మురిపంపుటిరిగుంపు
మఱిపింపుకత్తుకయొఱపుతోడ
తలవాఁక జగితోడఁ దెలిమబ్బు వెలిద్రొబ్బు
తెలిగిబ్బత తడిపాలుపుతోడ
పాపపేరులతోడఁ బగడాలజగడాల
నగఁజాలుజడల సోయగముతోడ
పునుకపల్కెముతోడ మినుముట్టఁ గనుపట్ట
పెనుగట్ట వింటియొప్పిదముతోడ

చిన్నిశ్రోన్నలవెన్నెల చెన్నుతోడఁ
 పేసికన్నలచిన్నెలవాసితోడ
 గట్టుదొరపట్టితోఁ గూడి గట్టువిల్లుఁ
 డపుడు తటిగట్టుదరికి వయ్యాళివెడలె.

132

గీ. మింట విచ్చేసి యచ్చేసికంటివేల్పు
 చెంత నొకవెంతరొదయింతచెవులుపోక
 నిలిచి యాలించి గాలించి నినువునొకచి
 మ్రోలఁదిలకించిపరికించిజాలిగాంచి.

133

మ. కదియంబోవుచు నున్న వేళ మలరాగారాబపుంబట్టి ప
 య్యెదకొంగించుక యొరజాఱ వలచే నిట్టట్టుగా నొత్తుచున్
 మదిలో నక్కటికంబు పిక్కటిలఁ గానన్వచ్చి యాబిడ్డయం
 గడ మాన్పందగు నంచుఁ బల్కుటయు నాక్రొల్లంటిపైఁ గూరిమిన్.

క. జవరాలిజాలిమాటలు

జవదాఁటక చావులేక చనుబ్రతుకు దెసల్
 బవరముల గేల్పుబలిమియు
 దిఁద్రదిమ్మరువీడుఁ దల్లిదిను సగునీడున్.

135

గీ. ఒసఁగి యేనుమోములసామి యూరకున్నఁ
 గాంచిరాణియు నెనలేనికనికరమున
 జవ్వనంబును బీరంబుఁజక్కఁదనముఁ
 గలిగియప్పుడయొప్పుఁగ గారవించె.

136

క. దేవరయును దేవేరియుఁ

గావలసినకోర్కులెల్ల గారాబముతో
 దీవించి వేడలేడని
 వేవేగ నొసంగబిడ్డ వేడుకఁ జెందెన్.

137

గీ. అడవిగని పాటవై చిననై న బ్రతుకుఁ

దల్లికడుపుచల్వయొకింత తగదేని

యింటబంగరు కొట్టలలో సిద్దననై నఁ

జచ్చుదల్లికడుపుచల్వ చాలదేని.

138

గీ. అట్లు పసిపాప యహ్వాడె యబ్బురముగ

నిండుపరువంబుఁ గై కొని నిలిచి కెలనఁ

జూపనెలనాల్పుఁ గని కూర్మిమొకి యతని

చెలువకుజొహారు లొనరించి చేరికొలిచి.

139

ఉ. వారలయానతి స్థిగులవన్నెయు వాసియుఁ గాంచిఁ వార్తిగై

వారము చేని వీడుకొని వా రొనరించి యొసంగిస్ట్రియా

యూరను రక్కసుండు గడునుక్కునఁ గాపుర ముడి తద్దయున్

బీరముత్రో నుకేశుఁ డనుపేరను గారవ ముచె నంగులన్.

140

క. ఆతసిసోయగముం గని

చేతులగరువంబుఁ జూచి చెలఁగుచు నిటశన్

వే తగ్రగామణి యనువే

ల్పేతెంచి నుకేశుఁ గాంచియెంతయువేడకన్.

141

సీ. అందంపునునుజెక్కు లద్దంపుమించులు

మించులు నిద్దంపుమేనిజిగులు

కాటుక పెన్నెరుల్ తేటి మొత్తమ్ములు

తమ్ములు తెలివాలుతళుకుగనులు

నిండై నచిటునవ్వు పండువెన్నెలనిగు

నెలనిగుచక్కని నెమ్మొగంబు

వన్నె బంగరుగిండ్లు వలిగబ్బిగుబ్బులు

గుబ్బులుల్ పిటుఁదులగొనబుహఁయలు

చెప్పునొప్పునె యప్పొల్లియొప్పిదంబు
 ట్టితనకూఁతుఁజిన్న పానుంపుదాని
 నందములకెల్ల నందమై యలరుదానిఁ
 దేవవతిహాఁగఁ జనుదానిఁదెచ్చియిచ్చె.

142

క. అరమరలు తేనికూర్చులఁ
 గరమరదుగఁ గలసి మెలసి కలికియు మగఁడున్
 సిరివిరిభాఁడిని వెన్నునిఁ
 బురుడింపుచు నరిది నెయ్యమునఁ బెనఁగొనుచున్.

143

గీ. కొన్నియేఁడులు పోడిమినున్నపిదప,
 మాల్కవంతుఁడును సుమాలిమాలియనఁగ
 బలిమియునులావు బీరంబుఁగలకొడుకులు
 మువ్వరవ్విరిభాఁడికిఁ బుట్టిరెలమి.

144

క. ఆమువ్వరుఁదండ్రినలెం
 దామును బెనుమెచ్చలందఁదబు సొనరింహం
 గామదిఁదలఁచి యిలువెడలి
 యాముగవిసి మంచుకొండయండకుఁ గడిమిన్.

145

చ. చనిదిటమారఁ జెట్లనునుచాయల డాయక బట్టబైల నె
 కొనువడగాలిఁ గ్రోలి మదిఁ గొంకక యొంటికాలునం
 బనుపడ నిల్చిపోల్చి నలువం దమయందపు డెందమందు వే
 డ్కను దలపోయుచుందబును గాసిలిచేసిరి వారు మువ్వరున్.

146

క. జగములను దబుసువేడిమి,
 బొగలెగనెను మింటమంటమొత్తము పర్వెన్
 వగలంబొగిలిరి వేల్పులు
 బెగడొందెను జాలవేల్పుఁబెద్దయు మదిఁగోన్.

147

ఉ. దానికిఁ దాళఁజాలక నెతఁదెలుగంటులు దద్దరిల్లి లో
నూనిననివ్వెఱుగదలి యూడనిబాడిరి తమ్మిమూలికిం
బానలు దీక్ష రక్క-సులక్ష్మి బసంబులు పిన్ననింపఁగాఁ
బూని కడంకదోప నటనలున్నె యతండును నిండు పేడుకన్. 148

ఉ. అంచహుమాయి నెక్కి- తెలియందపు యెక్కలడాలు నల్లడల్
ముంచుకొనంగఁ గెంపుజిగు ముక్కు-మెఱుంగులు చొకిలింది మే
ల్లాంచిన జాభువాబొమిడికంబులడంబగు మానికంపుఁగ్రొ
న్ముంచులతోడ మాత్మలయ నింటనుపచ్చెను నారకజ్వలన్. 149

క. విచ్చేసి వారిమేనులు
మచ్చికతోఁ గేలనిమిరి మదితాల్పికి లో
నచ్చెరువందుచు దీవన
లిచ్చి కనికరంబు దోపనిట్లని పలికెన్. 150

ఉ. రక్కసులార చేరువకు రండిచె వచ్చితి నిమ్ముఁ జేరిగా
నిక్కరణి న్వేతల్ గుడువ నేటికి మీకికె తెండు తాల్పికి
న్నిక్కముగాఁగ డెంచమున నేగడుమెచ్చితి మీపయిం గరం
బక్కటికంబు వుట్టె నిపు డారసి కోరుడు కోర్కు లిచ్చెనన్. 151

క. అని పలుకులవెలఁదుక చ
క్కనిమేలిమియుం దెరవళిఁ గై కొననియెలుం
గునఁ దొలివే ల్పానతి యి
చ్చిన విని వడి లేచి వచ్చి చిడిముడితోడన్. 152

చ. అలవలకేల నల్ప యొడ లంటినవెంటనె యట్టె న్నొంటియా
యలసట వాసివాసిగని యారెయిదిమ్మరు లొక్కయుమ్మడిం
బలుకులఁ దేనియల్ దొలుకఁబాటఁగఁ గేల్గవ దోయినించి యి
చ్చలఁదొలివేలుపుఁ బొగడఁజాగిరి కన్నులు విచ్చి యచ్చటన్. 153

క. జగములః బుట్టెంపనుమఱి
నెగడింపను గినుకఁబూని నీల్గింపను మే
లుగఁ దగునెఱుప్రోడపు నీ
నెగదా నత్తమ్మిచూలి వేలుపుఁబెద్దా.

154

క. జడవేనిసిరులఁ దగి నీ
మతకము తెలియంగ లేక మైదాల్పు లొడల్
సతమని నమ్మ కరమ్మును
వెతలం బడి పొరలు చుండు వెఱ్ఱులపగిదిన్.

155

శా. ఎందు నీసరి పొల్పఁగాఁ దగినవే ల్పెన్నంగ నొండొక్కఁ డీ
యందంబై నజగంబులోపలఁ గలండా పేర్కొన న్నేమ్మి మి
మ్ముం దోరంబుగ నమ్మి వేడుకొనుటల్ ముంగొంగుబంగారుగా
ముందు నిన్విందుము నేడు మా కది నిజంబుం జేసి తీ వియ్యెడన్.

క. మాపైఁ గనికర మొలయఁగ
మాపూస్కికి మెచ్చి మమ్ము మన్నింపంగా
నోపెదవేని న్వేడెద
మాపయి మామేలును దమయక్క-టికంబున్.

157

క. కడదొరలను బవరంబుల
నొడువం గలబల్మి మాకు నొండొరులపయిన్
విడువనికూర్మియు సిరులును
నెడపక వేలుపులవేల్పు యిప్పింపగదే.

158

గీ. అనుచుఁగొనియాడితను వేడఁగనికరమునఁ
గోరికలనిచ్చిలలిమెచ్చికూర్మిపేర్మిఁ

దడవు దీవించి మించినెత్తమ్మిచూలి
కదలివినుదారిఁ దనవారిఁగలసించనియె.

159

వ. అంత.

160

ఉ. వేలుపుఁబెద్ద తా విడిసవిప్పుగు మెప్పులనొప్పుమీటి
వేలుపుఁబెద్ద లొక్కమొగి విక్కుచు నిక్కుచుఁ గండ్రొవ్వునన్
వేలుపుఁబెద్దలం గెలిచి వీరిని వారినిఁబోలె వారలన్
వేలి యొనర్చి వేర్చి పెనుకిన్కఁగెయిం జెఱఁ బెట్టి రింతలన్. 161

క. పొడిచిరి పెక్కుర జక్కుల,
జడదారులఁ గాళ్ళ రాచి చమరిరి నేలన్
గడతేర్చిరి చిలువల నొక,
కడకుం దెచ్చి పొగ దెచ్చి కలఁచిరి జగముల్.

గీ. వారు పెట్టెడిరట్టడిఁ బడఁగ లేక
యిండ్లు వాంకిడ్లు విడనాడి యెదల నోడి
కన్నకన్నవారల నెల్లఁ గాళ్ళు వట్టి
వట్టియనదలై వేల్పులు కట్టువడిరి. 163

సీ. ఒకవాడ మొకమోడకొకవేల్పుఁ గొట్టింతు
రొకవంకజములెంకనొడిసించుట
రొకచక్కిపొగరెక్కియొడయండ్లఁబట్టింతు
రొకచాయఁదొగదాయనొదుగనడఁతు
రొకదారిజడదారి నొటపులఁబెట్టింతు
రొకచెంతనెలనింతయుక్కడఁతు
రొకమేల వినుచూలి నూరక కట్టింతు
రొకదండ జము నుండ నోలిఁ బంతు

రొక్కయిక్కను జక్కల యుద్భంతు
 కొక్కనీమునఁ బాముల నుక్కు మిగులఁ
 బెక్కులాగుల సేగులఁ బెట్టుచుండ్రు
 రక్కసులు మువ్వరును గ్రొవ్వ పిక్కటిలఁగ.

164

సీ. నీళ్లు మోవంగుళిగఁ జేరివారి నెల చాల్చు
 కనుమూయుటయిడిగె పేగులవేల్పు
 చిచ్చికానిని జేదె వచ్చి జక్కలజేడకు
 పిచ్చుకుంటై పోయె బెగడి జమఁబు
 పలు ద్రిమ్మరునుండఁ దూలిరక్కనుఁ దెస్స
 వంటయిండ్ల నడంగెవచ్చిచిచ్చు
 వంకల కిరవయ్యె వలగొని నీటితే
 చొకమూలఁ బడియుండె నొకఁడు గాలి

తక్కగలవేల్పు తెల్లను డల్లడమున
 బయలు పట్టి తురుగునట్టిబ్రతుకు గనుటె
 కాక నోరి కోరె మొక్కిత లేక మనిరి
 యకిట చెప్పెడి దేమి యాయాగడంబు.

165

క. ఇక్కరణి మువ్వరు నా
 రక్కసులుం గండకావరంబున నేరిన్
 తెక్క మొనర్చక యుండిరి
 యెక్కడఁ గనుఁగొన్నను దమరె యగుచుఁ గడిమిన్ .

166

గీ. అంత నొకనాఁడు వేడుక లనఁగి పెనఁగి
 బెద్దకొలువుండి మువ్వరుఁ బెం పెసంగ
 వేల్పుటగసాలిఁ బిలిపించి వెరవుమీఱ
 వలయుమరియీద లొనరించి వాని కనిరి.

167

క. ఓయీ వేల్పుల కందఱ,

కాయాకొ లఁదుల నెదఱింగియందపు నెలవుల్

నేయుటవలనను నీపే,

రేయెడలను వన్నె కెక్కి యెంతయు నలమెన్.

168

ఉ. కావున మాకునుం బసిఁడిగట్టున నై నను వెండికొండపై

నావల నై న మంచుమల నై నను గవ్వపుఁగొండ నై ననున్

నీవెర వంతయు న్నెఱసి నిక్కపుఁజక్కనిమానికంబులన్

తీవి యెలర్పఁ గూర్చి యిపుడే యొడగూర్పుము పైఁడి మేడలన్.

క. అనినన్ జేతులు మోడిచి

యను వొప్పఁగ వారిమోములందునె చూడ్కుల్

పెనఁచి యడంకువతో నిటు

పనితెఱఁ గెఱిగించె నతఁడు వారలతోడన్

170

గీ. జమునికడయందుఁ బాలుపొందునంద్రమందు

నెసఁగునొకదీవి పెరుతీవియెల్ల మెఱసి

పుడమియందును నెందును బుట్టిరాని

మానికమ్ముల నిమ్ముల మలఁచి తెచ్చి.

171

ఉ. వేలుపుఱేనియూనతిని వింతగఁ జేసితి వీఁడొకండు నొ

ల్వేలుపులార మున్ను గడువేడ్కఁ ద్రికూటముఁ నాఁగఁ బేరునన్

గ్రాలెడుకొండకొమ్మునను నా తెలివెల్లనువెల్లడింపఁగా

నేలినవారి కయ్యదియె యిమ్ముగునిమ్ముని నాకుఁ దోఁచెడున్. 172

సీ. ఏవీటికిని నాల్గుకేవలందును జుట్టి

సంద్ర మగ డయై చవులు నింపు

నేయూరిపెనుకొటఁ బాయక బురుజుల

నేవున వేల్పులు కాపు గాతు

శ్రేష్ఠోఽపి వరువాత నెల్లరనిద్దుర

మిన్నేటియలుకుడు మేలుకొలుపు

నెందలిరతనాలు చింది పడఁ గడలి

తావలంబయ్యె రతనములకును

నెచటియెలఁదోఁటగమి తావి యొసఁగి మింట

వేల్పుటాండ్రకు మగలకు వేడ్క లొసఁగు

నెచటిపయ్యర లడతేరి యెల్లయపుడు

చెల్వలయుఁ జెల్వలయు సెజ్జ చెమటలార్చు

173

వ. అట్టిసింగారంబులకుం బుట్టినిల్లును గలుములకాఁటపట్టును బీదసాదల
కుంబసిండి కొటాదును బెద్దలకుం బట్టుగొమ్మయు నయి లంకచె
న్నలరుచున్నది.

174

ఉ. లంకను జేరి మార్తుర నలంతులఁ బాఱఁగఁదోలి నెయ్యరం

బొంకముగాఁగఁ గల్ము లిడి ప్రోచుచు మీసరిసాటివారిలో

నంకిలిలేఁగొప్పతన మందఁగలారని వేల్పువడ్రవాఁ

డింకను గొన్నిపల్కు లెద కింపుగ మంతనమందుఁ బల్కినన్. 175

ఉ. సంతస మంది ముందఱను సామి హసాదని పెద్దయెల్లునన్

వింతగఁ బల్కుచుం బసిఁడిబెత్తములెత్తి యదల్చి మూఁక నం

తంతఁ దొలంగఁదోలి పణిహారులు సూరెల దారి చేయఁగాఁ

జెంతలఁ జేరి యొండొరులఁ జీకుచు దండులు వెంబడింపఁగన్. 176

గీ. కదలి పొలదిఁడ్లయార్చు లాకసము ముట్ట

లంకఁ జేరిరి ముగురుఁ గలంకఁడేటి

యంత వారలబీరంబు నలపు బలిమి

యరసి నర్మదయ నెడునచ్చర నెలంత.

177

క. పుష్పిలుతుని వాలాడుం

గ్రోవ్విరినూపులొ యనంగఁ గొమరా రెఱువే

జవ్వనులం ననకూతుల

మువ్వరఁ గొసవచ్చి యిచ్చె నుగిరికిసెలమిన్.

178

వ. అందఱ మాల్వనంతుండఁ సుగంధ యనుతనవెలందెయందఱ వజ్ర

ముష్టియు విహసాశుండును ముర్ఖులుండును ముగ్ధుండును యుక్తి

కోపుండును సుస్థుండును చుత్తకంఠును ననునేడుగురుకోడుతులను

నిల యనుకూతులం గనియె సుహృత్తులెఁ గేతుపతి యనుబోలుచులి

యందఁ బ్రహస్తండును సకంఠుండును వికటండును శెకటములుం

డును ధూమాక్షుండును దండంఠును సుపార్శ్వండును సంహా

దియుఁ బ్రభునుండును భాసకిరుండునుసను మదగురుకొడుకులును

బకయుఁ బుష్పొత్కటయుఁ గైకసియుఁ గుంభినసయు నను నలువుఁడు

కూతులునుం గలిగిరి మాలివసుధ యనుతనవార్లంట్టియందఱ నలుం

డును హరుండును సంచాళియు నను నలుగురుకొమాళ్ళు గాంచె

వారె విభీషణునకుం జెగ్గడలై వెగ్గలంపు టగ్గలికలం జెన్నుమీటిరి.

గీ. ఇట్లు తామరతంపరై యేపుఁ జెంది

జగములం దెందు నెవ్వారి సరకు గొనక

విఱవీఁగుచుఁ గొడుకుల వెంటఁ గొనుచు

ముజ్జగంబులుఁ గలఁచి రాపొలనుదండ్లు.

180

ఉ. వారలరాయిడి న్నొగిలి వాంచినవెల్లలనిమోముఁదమ్ములం

గూరిన నెవ్వగం గదలి కోరిక నీరిక లెత్త వేల్పు లె

వ్వారలఁ జేరువార మిఁక వాసిగ నుండఁగ నెద్దితావిఁకె

వ్వారికి విన్నవింపుదుము వారలయాటడి యంచు నెంచుచున్. 181

క. ఆరసి కర్జముఁ గని యి

బృరిని నలమలవిలుగలవాఁడఁడఁపంగా

నేరుచు నని పొంగి వడిం

జేరి రొకట వెండికొండచెంగటి కెలమిన్.

182

చ. అటువలె వెండికొండఁ దఱియం జని మేలిమిగద్దెమీఁదన

చ్చొటఁ గొలువుండి వేడుకలఁజొక్కెడు మిక్కిలికంటిదేవరం

బొటపొటఁ గన్నలం దొరఁగి ముమ్మరమైచను నీటిజాలునో

నటమటమారఁ గాంచి మది నల్కుచు నెయ్యమునం బునంగొనన్.

గీ. ఒదుఁగువాటున నిలుచుండి యొక్క పెట్టఁ

జేతులు మొగిడ్చి జోహారు జేసి నిలిచి

నేల్పు టెకిమీఁడు మున్నగా వేల్పులెల్ల

నెలుఁగు కఠ్ఠుకఁ దగులంగ నిట్టు లనిరి.

184

గీ. ననుమోములవేలుపా యిదె జోహారు

ఇవముగుబ్బిలియల్లుడ యిదె జోహారు

ఇంచుచిలు కానిపగవాడ యిదె జోహారు

ఎక్కుడుకనులదేవరా యిదె జోహారు.

185

చ. ఉడుగనికిస్కత్తోఁ గదలి యొక్కట నెక్కడ గన్నఁదామయై

కడఁక నుకేశుబిడ్డలు జగంబుల నేహఁగఁ దల్లడిల్లి యి

య్యెడలను ముజ్జగంబులను నేలెడుదేవర వీవటంచు నీ

యడుగులు పట్ట వచ్చితిమియారసి మా మొఱలాలకింపవే.

186

క. కాల్పిరి జన్నపుసాలలు

కూల్పిరి దేవళము లెల్లగోడలత్తోడన్

బీల్పిరి మానిసినెత్తురు

రాల్పిరి యేలికలతలలు రవణంబులత్తోడన్.

187

ఉ. ఏమనిచెప్పువార మలయార స మహ్మలదిండ్ల బారిచే
 నేమును బోవగా వెళుతు మెప్పుడు జన్మపుఃబాళ్లు గై కొనం
 దామును గుట్టుమీఱి జడనాడులు మానిరిముక్కుపట్టగఁ
 బ్రేముడి బొట్టియల్ విడిచిపెట్టిరి యొజలమోము చూడగఁకా. 188

క. మేమే జేజేదొరలము,
 మేమే జగములనునెల్ల మిన్నల మనుచున్
 బాము లిడం దొరఁకొని రా,
 బాములు కడఁజేర్చి మమ్ముబ్రతికింపఁగదే. 189

క. అని మ్రొక్కి- తన్ను వేడిన
 వినుసిగరాయండు వారి విన్నప మెల్లఁ
 విని కనికర మెదఁ బొదలఁగఁ
 గనుఁగొనలం బిన్ననవ్వు గదురఁగఁ బలికెన్. 190

క. మీముందట నిజ మాడెద
 మోమోటలు కట్టిపెట్టి మొఱకుల వారిన్
 నే మడుఁపనోప వెన్నుని
 సేమంబునఁ గానఁబొందుఁ జేకుఱుఁ గోర్కుల్. 191

క. వెన్నుఁడు దక్కఁగ నొండొకఁ
 డెన్నఁడు గెడపంగఁజాలఁ డీరక్కసులం
 దిన్నఁగ మీ రిపు డాతం
 డున్నడ కరుగుండు నెమ్మి యుల్లము గదురన్. 192

క. ఆకై వడి మలవిలుతుఁడు
 మూఁకగఁ దను వేడు వేలుపులతో ననఁగా
 నేకడఁ గొలిచెడివారలఁ
 జేకొని కాపాడ మీకె చెల్లు నటంచున్. 193

క. ముక్కంటి న్విడొక్కని వా
 నొక్కట వెలికొండ వెడలి యొండొరుఁ గనుచున్
 మిక్కిలి పొంగి చెలంగెడి
 యక్కడిపాల్కడలిఁ గాంచి యం దొకదీవిన్.

194

క. కడలికిఁ దొడవనఁగాఁ గడు
 బెడఁగగునొకవీడు చూచి పెంపుగ దానిన్
 దడ పబ్బరపడి చూచుచు
 నెడనెడఁ గలవెంత లెల్ల నేర్పడఁ దమలోన్.

195

గీ. చెప్పి మెచ్చుచు నొక్కింతసేపు మనలి
 యొక్కచక్కని జక్కనిచెక్కడంపుఁ
 బనులఁ జెలువొందుపొగడొందుపసిఁడికోటఁ
 గనులవిందుగఁ బొడగాంచి కనఁ దలంచి.

196

గీ. చొచ్చి యచ్చంపుఁబచ్చలమెచ్చు హెచ్చు
 కట్టడపుఁద్రోవక్రేవల బిట్టు నడిచి
 యవల మగరాలజిగి చాల నలమ నలరు
 తఱుకు లీ నెడువెన్నుని నెలవుచేరి.

197

సీ. పొంగారుబంగారురంగుకంబంబులఁ
 జలువచప్పురములు చెలువునింప
 సరిమించుసిరిగంచు వరిగంచుటందంపుఁ
 జందువామినమిసల్ చొకళింప
 వగఁగ్రాలుపగడాల మొగరాలగుంపుల
 కెంపులు క్రేవలఁ గ్రేళ్ళుదాఁట
 మెఱుఁగూని దొర లేని నెఱమానికపుఁబెద్ద
 గద్దెలనిగ్గులు గండుమిగుల

యెంచ నదియెంత మా కని యించుకై న

తెక్కనేయరు మాటలు పెక్కులేల.

206

గీ. ఏమిచెప్పుకొనుదుము మాసాని నీకు

వారు పలుచెడుగొఱపుల వనరునప్పు

డెంతో దోసంబుచేయువా రిట్టివేల్పు

బ్రదుకుఁ జెందుదురనియెంతుమెదలలోన.

207

గీ. ఇచ్చ మానుసులను జూడ ముచ్చటగును,

జావుగలిగినవారలచంద మరసి

యేలొకో తాను గలిగింపఁ జాలఁడయ్యె

జావు మాకని నలువపై నేవవొడము.

208

సీ. బెడింబుదగాఁ గేల నడిదంబు పూసిన

మేటిరక్కనులకుఁ జేటు మూఁడు

బిగినింటి నొగినంటి తెగనిండఁ దీసిన

బిరుదుదండుల కేండ్లు వేయు నిండుఁ

బులుఁగుతత్తడి నెక్కి పొలికలనికి నేగ

నొప్పనివారలయుసులు లేగు

నెదలోనఁ గన లూని యించుకచూచినఁ

గానివారలపిండు గం డడంగు

బటువుకై దువు తనరార దిటముమీఱ,

బంటులను గాచుపని పూని వచ్చితేని

తలఁక కెవ్వఁడు చివ్వకు నిలుచువాఁడు

జాలమేలను గై గొమ్మునగగమమ్ము.

209

- క. అని విన్నిదనము తోఁపఁగ,
మనవి యొసర్పంగ వారి మన్ననతోడం
గనుఁగొని వెచ్చుం డిట్లని,
కనికరమున నానతిచ్చెఁ గరఁగినమదితోఁక. 210
- చ. నెఱుఁగుకూ రక్కసు ల్నలువయిచ్చినమెప్పుల నొప్పుమీటి పల్
తెఱుఁగుల మిమ్ము నొంచుటయుఁ దీఱియీఱడి కోర్వలేక యం
దఱు మలవిల్తుఁ గొల్పుటయు నన్గన నాతఁడు మిమ్ముఁ బుచ్చు పే
నెఱుఁగుదు వేల్పులార చనుఁ డిండ్లకు వారలరూపు మాపెదక.
- క. అమ్మలవానలు గురియుచు,
నెమ్ములు విఱుగంగ మొత్తియెవ రడ్డయినకొ
నమ్ముఁడు జముకడ కనిచెద.
నిమ్ములనుండుండు మీర లెల్లరునింకక. 212
- గీ. అట్టికరమును గనికరముట్టిపడెడు,
వెన్నుపలుకులు వీనులవిందుగొలుప
నెదలఁ బొదలెడునుదిలల వదలికదలి,
యిమ్ములకు నేగి రిమ్ముల నెల్లవారు. 213
- గీ. అట్లుజేజేలు తమయిండ్లకరిగినంత,
నంతయును వేగదులుతెల్ప నాలకించి
మాల్యనంతుఁడుతమ్ములమంతనమునఁ,
బిలువగానంపియొరులకుఁ దెలియకుండ. 214
- గీ. తగవుదోపంగ నిట్లనెదమ్ములార,
వినరుగా నేటిప్రాద్దొక వింతవింటి
వెఱచి మొన్న నీనడుమను వేల్పులేమొ,
గట్టువిల్కానియొద్దకు నట్టెమేగి. 215

క. కని వేసవేల తేటఁగులఁ,

గనికం మెదఁబుట్ట నోటికసితీఱంగా

మనయాగడంబు లెల్లను,

నునవి యొనర్చుచు నటునయి మముమీఁబంట్లన్.

216

క. నిలువంగనీయ రెందును,

బలియురు రక్కసులు వారిభారికి మమ్ముం

దొలఁగించి యేలకుండినఁ,

గల రేయెందె న మాకు గానిబిచ్చుటల్.

217

చ. అని మొఱవెట్టఁ జొచ్చిగట యానయి నొదలయించి నూతఁడున్

గసికర ముప్పతిల్ల గడకంబునుగన్గొని వారిఁనూల్పఁగా

వినుఁడిదె యున్న హపు వినిపించెద నోపనునేనునెన్నునిం

గనుఁడతఁడయ్యెనేని మిముఁగావఁగ జూచినవాఁడు పోడియన్.

218

గీ. అనుచునానతియిడెనట యానలుకులు,

చెవినివేసికొని పసిండిచేలవానిఁ

గానఁగాబోయి మ్రొక్కులు వేసవేలు,

సరిపిచిన్నవించిరటపై చందముననె.

219

మత్తకోకిల. అంతటం గరివేల్పు వారలయందుఁ బ్రేముడిమీఱఁగా

నెఱతకై ననునేను గల్గఁగ నేల నొవ్వఁగ మీకీకన్

ద్రుంతు రక్కసితేండ్ల మువ్వగదొడ్డఁనూపుల వ్రేల్మిడిన్

వంతలేటికిఁ బొందుగీములవంక నందఱునెమ్మిఁకోన్.

220

క. అనివీడుకొల్ప వెల్వడి,

కనుసై గలుచేసికొంచుఁ గై దండలతోఁ

బెనుసందడి నేయుచు వే,

చనిరట యావేల్పులెదల సంతసమారన్.

221

ఉ. వేల్పులపాలివాఁడు కటివేల్పుతఁ డిచ్చినబాస తప్పునే
తెల్పెదనెట్టులైన నసిదీటుచు వారలఘాస్కియెల్లఁ దొ
ల్వేల్పులమంచు నెవ్వరినివిక్కుచు లెక్కయొనర్ప కక్కటా
సల్పితమట్టివాని కెకసక్కెము క్రొవ్విన్ జేటుమూఁడదే.

222

క. తనబలిమి యెదిరిబలిమియుఁ

గనుఁగొనఁగాలేక త్రుణ్ణికావరమున నొ

ప్పసివేరము పూనితిమిటు,

మనపొగురులె యింతచేసె మఱియేమిటికిన్.

223